

A „JÓ KIS HELY”

KÖZÖSSÉGI TEREK MŰKÖDÉSÉNEK
ZÁRÓ ÉRTÉKELÉSE

MAGYAR MÁLTAI SZERETETSZOLGÁLAT
MODELLPROGRAMOK

BUDAPEST
2023

A „JÓ KIS HELY”

KÖZÖSSÉGI TEREK MŰKÖDÉSÉNEK
ZÁRÓ ÉRTÉKELÉSE

SZÉCHENYI

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

SZERZŐK:

Kocsis Attila, Marozsán Csilla

KIADÓ:

MAGYAR MÁLTAI SZERETETSZOLGÁLAT MODELLPROGRAMOK

FELELŐS KIADÓ:

Lantos Szilárd, a Modellprogramok vezetője

Tördelés:

Csikós Péter

A kiadvány az EFOP 1.4.1-15-2016-00001 „Integrált gyermekprogramok szakmai támogatása” projekt keretében készült.

Kapcsolat:

gyerekesely.maltai.hu
www.maltai.hu

ISBN 978-615-6322-27-2

TARTALOMJEGYZÉK

Vezetői összefoglaló	6
Bevezetés	8
Az értékelés módszertana	8
1. A „Jó kis hely”- kistelepülési komplex gyermekprogramok általános jellemzői	14
1.1 Pályázati konstrukció	14
1.2 A „Jó kis hely”-ek területi elhelyezkedése	14
1.3 A „Jó kis hely”-et működtető települések néhány fontos jellemzője	15
1.4 A projektek technikai jellemzői	19
1.4.1 Megvalósító szervezetek	19
1.4.2 Humán fejlesztési projektek	19
1.4.3 Infrastrukturális fejlesztési projektek	20
1.4.4 Menedzsment biztosítása	24
1.5 Szakmai fejlesztések előrehaladása	24
1.5.1 A „Jó kis hely”-ekkel szembeni szakmai elvárások	25
1.5.2 Személyi feltételek, a szakmai stábok működése	25
1.5.3 Szolgáltatási paletta	28
1.5.4 A célcsoport elérése	31
1.5.5 Nyitva tartás és kihasználtság	36
1.5.6 Indikátorok	37
1.5.7 Szakmai kapcsolatok, hálózatosság	38
1.5.8 A közösségi terek működése rendkívüli helyzetekben	40
2. A közösségi terek beágyazódása és későbbi fennmaradása	42
2.1 Az eddig elért sikerek, eredmények	42
2.2 A „Jó kis hely”-ek fenntarthatósága	43
2.2.1 Fenntartási elvárások	43
2.2.2 Fenntartással kapcsolatos várakozások	44
2.2.3 Fenntartási feladatok tervezése	45
2.2.4 A fenntartási időszak tapasztalatai	46
2.3 A közösségi terek mentorálásának főbb tapasztalatai	47
3. Javaslatok a „Jó kis hely” szolgáltatások fejlesztéséhez	49

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

A „Jó kis hely”-ek olyan, kistelepüléseken működő közösségi terek, amelyek a gyerekekre, fiatalokra és családjaikra irányuló fejlesztéseket biztosítanak a szociális támogatástól a tanulás-segítésen át a közösségi programokig. Összesen 38 ilyen új intézmény jött létre Magyarország 4 régiójának 18 járásában, melyek a hátrányos helyzetű, szolgáltatáshiányos falvakban új lehetőséget adtak a szolgáltatásokhoz való hozzáférésre, a közösségi élet erősítésére.

A Magyar Máltai Szeretetszolgálat a kistelepülési komplex gyermekprogramok „Jó kis hely” komponensének mentorálásáért felelős szervezatként 2020 őszén időközi értékelést tett közzé ezeknek a projekteknek a megvalósulásáról. Az értékelés alapjául szolgáló, változatos módszertani eszközöket alkalmazó kutatás a projektek előrehaladásának, a közösségi terekben elindított programok, szolgáltatások általános jellemzőinek feltárása mellett a „Jó kis hely”-ek által kialakított települési és egyéb szintű szakmai együttműködések intenzitásának vizsgálatára fókuszált. Ezekon felül kitért arra is, hogy a projektidőszak első és középső szakaszában milyen tényezők nehezítették a magas színvonalú szakmai megvalósítást, továbbá, hogy milyen sikereket értek el. Jelen záró értékelés jelentős mértékben támaszkodik erre az anyagra, annak, a „Jó kis hely” projektek zárása kapcsán megvalósított kutatási tevékenységekből származó adatokkal, információkkal kiegészített és módosított változata. A korábban is érintett témák mellett kiemelten foglalkozik azzal, hogy a projektidőszak második felében milyen mértékben voltak képesek elérni a közösségi terek a különböző korcsoportokat, illetve részletesen körüljárja a szolgáltatások fenntartásának és fenntarthatóságának kérdését is.

A záró értékelést megalapozó kutatások alapján kijelenthető, hogy a „Jó kis hely”-ek döntő többségének fontos szerepe van a hátrányos helyzetű lakosság alapvető szükségleteinek kielégítésében és a korábban teljesen hiányzó vagy csak nehezen hozzáférhető szolgáltatások, programok biztosításában. Emellett a magyarországi COVID-19 járvány és az orosz-ukrán háború nyomán kialakult humanitárius válság kapcsán felmerülő szükségletek kielégítésében játszott szerepük is rávilágított arra, hogy lehet rájuk építeni, ha a nehéz helyzetben lévők megsegítéséről van szó. Bár szolgáltatásaikat csak fokozatosan építették ki, a projektek zárásának idejére a közösségi terek többsége a gyerekprogramok, -foglalkozások és komfortszolgáltatások biztosítása mellett már felnőtteket célzó tanácsadásokat és a mindennapi ügyintézését segítő infopont szolgáltatást is üzemeltetett.

A különböző korcsoportok közül leginkább az általános iskola alsó és felső tagozatosait, valamint az óvodásokat tudták elérni, míg a középiskolás korosztály és a 19-25 évesek azok, akiket kevesebb sikerrel szólítottak meg. Talán nem véletlen, hogy a közösségi terek sikerei kapcsán elsősorban az óvodások és az általános iskolások körében tapasztalt képességjavulást említették többször az érintett helyi szakemberek, de egyes gyorsan beágyazódó „Jó kis hely”-ek már odáig is eljutottak, hogy a helyi közösségi élet központjává tudtak válni. Bizonyos településeken a helyi intézmények, szereplők közötti kapcsolatok kialakításában és elmélyítésében is szerepet játszanak.

A záró értékelés az eddig elért eredmények fenntartása és a szolgáltatás fejlesztése érdekében részletes javaslatokat is megfogalmazott. A kutatási eredményeken és a mentorálás során szerzett tapasztalatokon alapuló javaslatok közül a legfontosabbak a következők:

- A „Jó kis hely”-ek sikerei kapcsán fontos kiemelni, hogy a közösségi terek azokon a településeken tudtak viszonylag hamar nagy lépéseket tenni, ahol volt egyfajta várakozás, hosszú távú terv, vízió a település fejlesztésével, a „Jó kis hely” szolgáltatás céljával, hasznosulásával kapcsolatban. Azokon a településeken, ahol nem készültek fel a lehetőségre, vagy esetleg sokadik projektként valósítják meg a „Jó kis hely”-et, ott érezhetően lassabban halad a program, nehezebben indulnak be a szolgáltatások, és így az eredmények is váratnak magukra. Belső motiváció híján a következő szakaszban az elvárások és a felhívás pontosításával, fókuszálásával, az ellenőrzési funkció kiszélesítésével növelhető a külső motiváció, javítható a megvalósítás minősége.

- A „Jó kis hely” projektek keretében megvalósult fejlesztések eredményességének növelése érdekében a konstrukció újragondolására van szükség, ami a pályázat tartalmi elemeinek, a támogatásra jogosult települések körének és a pályázati feltételeknek a felülvizsgálatára is ki kell terjedjen.

- A pályázati feltételekhez és a megvalósításhoz kapcsolódó társadalmi mutatók újragondolása elengedhetetlen, mivel azok ma már nem adnak valós képet egy-egy település helyzetéről, és az eddigiekben alkalmazott mutatók nem teszik lehetővé a különböző helyzetű települések közötti differenciálást. Olyan mutató alkalmazását javasoljuk, mely alapján jól behatárolható a társadalmi deprivációval sújtott települések köre. Megfontolásra javasoljuk továbbá a településnagyság és a települési depriváció szempontjainak valamilyen szintű figyelembevételét az elérhető támogatási összeg meghatározásakor.

- A pályázati feltételeket úgy kell kialakítani, hogy egy-egy szolgáltatáshiányos településen ne jöjjenek létre párhuzamosságok a hasonló profilú fejlesztések egyidejű megvalósítása következtében. Mivel jellemzően nincs elegendő szakember a különböző pozíciókra, a helyi projektek halmozódása rendszerint kontraproduktív. Azokban foglalkoztatottak túlterheltekké válnak, nem tudják ellátni feladataikat. Azt javasoljuk, hogy a felhívásokban legyen pontosan meghatározva azon projektek köre, melyek egyidejű megvalósítása egy kistelepülésen nem indokolt. A szinergia biztosítása érdekében a bírálat során a korábbi döntések vizsgálatát is végezzék el, a bírálók tekintsék át azt, hogy milyen fejlesztéseket folytatnak, terveznek egy-egy településen. Egy újabb nyertes projekt összességében több forrást igényel, ha nem vesszük figyelembe a meglévő adottságokat. Egy működő közösségi tér képes lehet befogadni részleges költséggel is újabb feladatokat.

- Mivel egyéb uniós támogatási konstrukciókban is megjelennek közösségi terek, melyek céljai, célcsoportjai és szolgáltatásai is hasonlóak, a 2021-2027-es uniós támogatási ciklus kihívása ezeknek a szolgáltatásoknak valamilyen szintű összehangolása. Az elkülönült pályázati konstrukciók fenntartása mellett is érdemes lenne már most olyan közös működésmódokat, módszertani alapelveket meghatározni, melyek a jövőben kiindulópontul szolgálhatnak az állami normatív finanszírozásba kerülésükhöz. Elképzelhető egy alap szolgáltatási sáv (közös kötelező és választható szolgáltatáselemekkel) kialakítása, közös indikátorrendszer, szakmai elvárások és adminisztrációs elemek alkalmazása, amelyeket minden közösségi ház biztosítani tud. A felzárkózást segítő közösségi terek működésének, a megvalósításhoz kapcsolódó elvárásoknak az összehangolása elősegíti a modellezést, értékelést, majd az érvelést a szolgáltatás állami normatív finanszírozása mellett.

- A fenntartással kapcsolatos tapasztalatok azt mutatják, hogy a „Jó kis hely”-ek megvalósítói a projekt lejártát követően nem képesek önállóan fenntartani a szolgáltatást, mivel forrásaik rendkívül szűkösek. Tudjuk, hogy a szolgáltatások, fejlesztések fennmaradása, hosszú távú működése alapvető elvárás a felzárkózási programokban (is), ezért indokoltnak tartjuk, hogy a jelenlegi uniós pályázati időszak végét követően – a megfelelően teljesítő közösségi terek működtetésére – megszakítás nélkül álljanak rendelkezésre további állami források. A jövőre nézve pedig kezdődjenek meg az egyeztetések a közösségi ház típusú szolgáltatások szakmai standardjairól, normatív támogatásának szükségességéről, módjáról.

- Pályázattechnikai okokból kifolyólag a közösségi terek sok településen nem a véglegesnek szánt épületben kezdték meg a működésüket, és akár évek múltával is az ideiglenes helyszínen voltak kénytelenek működni. A pályázati konstrukciót a jövőben lehetőleg úgy kell kialakítani, hogy a közösségi tér létrehozása során ne különüljön el egymástól túlságosan időben az infrastrukturális fejlesztések és a szakmai tevékenységek megvalósítása. Szükséges továbbá a felhívásban elvárásként megfogalmazni azt, hogy a legszegényebb lakosság számára könnyen elérhető helyen létesüljön a közösségi tér.

- A projektek megvalósítását igazoló számszerűsíthető elvárások könnyen teljesíthetőek, nem ösztönöznek a magas színvonalú, az adott közösség minél szélesebb körét célzó szolgáltatások kialakítására. Azt javasoljuk, hogy a jövőben a pályázati kiírás rövidebb időszakokra vonatkozó, folyamatosan, akár negyedévente, vagy havi rendszerességgel teljesítendő indikátorokat tartalmazzon. Ezáltal a megvalósítók felkészíthetők egy jövőbeli normatív támogatás alapvető feltételének teljesítésére. Javasoljuk továbbá, hogy a több korcsoportot elérni kívánó projekt esetén minden releváns korcsoportra vonatkozzon valamilyen indikátor elvárás. Úgy gondoljuk, hogy egy következő pályázati felhívásban újabb kötelező tevékenységek is megjelenhetnének, illetve előremutató lenne egyes, felzárkózást segítő tevékenységek minimális gyakoriságának meghatározása.

- A jelenlegi konstrukcióban a közösségi terek mentorálásáért felelős szervezet nem rendelkezik azokkal az eszközökkel, erős szankcionáló jogosítványokkal, amelyek révén közvetlen hatással tudna lenni a projektek megvalósítására. Szükség van tehát egy olyan szereplőre, amelynél megvannak ezek a jogkörök. Azt javasoljuk, hogy a jövőben egy, a mentori feladatokat ellátó szervezettől független szereplő gyakoroljon kontrollt a projektek felett.

BEVEZETÉS

A Magyar Máltai Szeretetszolgálatnak a kiemelt Gyerekesély Programban¹ mentorszervezetként feladatai közé tartozik az Európai Unió program² keretében kialakított „Jó kis hely”-ek értékelése.

A kistélepülési komplex gyerekprogramok „Jó kis hely” komponensének átfogó célja a gyerekekre, fiatalokra és családjaikra irányuló fejlesztések, kezdeményezések összefogása, összehangolása. Rövid távon cél a szolgáltatáshiányos kistélepüléseken a máskülönben nem elérhető programok, szolgáltatások biztosítása, a hozzáférés elősegítése. Középtávon a közösség fejlesztése kerül a középpontba s az, hogy a lakosok képesek legyenek felismerni, megfogalmazni érdekeiket és tudjanak is lépéseket tenni azok érvényesítése érdekében. Hosszú távon a szegénységi ciklus megtörése, az esélyek tartós növelése a „Jó kis hely”-ek elé kitűzött cél.

Mindezeket figyelembe véve az újonnan létrejövő kistélepülési intézmények komplex vizsgálatának fókuszában a következő témák állnak:

- mennyiben és milyen módon képesek az új szolgáltatások hozzájárulni a projekt célkitűzéseinek megvalósulásához,
- milyen kimeneteket, eredményeket produkálnak ezek az intézmények,
- milyen pozitív változások észlelhetők az elsődleges célcsoport körében a számukra szükséges ellátásokhoz, szolgáltatásokhoz való hozzáférést, az őket segíteni hivatott intézményekkel való kapcsolatukat, a helyi közösség aktivitását és annak közösségként való működését tekintve,
- milyen pozitív változások figyelhetők meg a helyi szakemberek körében a szakmai együttműködések terén a projektidőszak során.

A programértékelés célja, hogy a fentiek vizsgálatából leszűrt tapasztalatokat összegezze, a „Jó kis hely”-ek működése kapcsán feltárt pozitív változásokról visszajelzést adjon a szakpolitikai döntéshozók számára, javaslatokkal éljen az új intézmények eredményesebb és fenntartható működtetése kapcsán. Tapasztalataink megosztásával szeretnénk támogatni a szolgáltatás uniós tervezését, hosszabb távon célunk elősegíteni a „Jó kis hely” közösségi terek állami normatív finanszírozásba kerülését.

Jelen tanulmány ennek a komplex vizsgálatnak az eredményeit összegzi a „Jó kis hely” projektek megvalósításának záró szakaszában. Áttekintést ad a projektek előrehaladásáról, a programhelyszíneken elindított programok, szolgáltatások általános jellemzőiről, a „Jó kis hely”-ek által kialakított szakmai együttműködések intenzitásáról. Ezek mellett kitér arra is, hogy az újonnan létrejött intézmények milyen nehézségekkel találták szemben magukat a projektidőszak különböző szakaszaiban, illetve, hogy milyen sikereket értek el működésük során.

AZ ÉRTÉKELÉS MÓDSZERTANA

A „Jó kis hely”-ek értékelésének alapjául többféle módszertani eszközt alkalmazó, több lépcsőben megvalósított kutatási tevékenység szolgált. A 2018-2023 közti időszakban végig követtük a „Jó kis hely”-ek tervezését, elindulását, működését és a projektek lezárását, így egy fél évtized kutatási dokumentumait tudtuk felhasználni az értékelés elkészítéséhez.

A kutatás akkori eredményeit felhasználva 2020 októberében úgynevezett **időközi értékelést** készítettünk³.

Záró értékelésünk jelentős mértékben támaszkodik erre az anyagra, annak, a „Jó kis hely” projektek zárása kapcsán megvalósított kutatási tevékenységekből származó adatokkal, információkkal kiegészített és módosított változata.

A közösségi terek időközi értékelésének részeként az MMSZ „Jó kis hely”-eket mentoráló munkatársai – 13 kolléga végezte ezt a feladatot a vizsgálat idején – által írt úgynevezett **havi mentori beszámolók feldolgozása** történt meg. Ezeket a beszámolókat a közösségi tereket látogató, azok tevékenységét nyomon követő máltai munkatársak készítették havi rendszerességgel, mentori munkájukat dokumentálandó. Ezekből a 2018. április és december között született anyagokból szisztematikusan gyűjtöttük azokat az információkat, amelyek a projektek infrastrukturális és humánkapacitás-fejlesztési elemeinek megvalósításával, a szakmai stábok jellemzőivel, a szolgáltatások, programok elindításával, működtetésével és az elvárt indikátorok teljesítésével kapcsolatosak.

2019 februárjában **kérdőíves vizsgálat** keretében gyűjtöttünk adatokat és nem számszerűsíthető információkat a „Jó kis hely”-ek településeken belüli elhelyezkedéséről, az épületek fizikai paramétereiről, az azokat fenntartó szervezetekről, a közösségi terek programjairól, szolgáltatásairól, szakmai kapcsolatairól, az azokban dolgozók végzettségéről, munkaidejéről. Felmértük továbbá, hogy a közösségi terek munkatársai milyen problémákkal szembesültek a településeken, és arról is kérdeztük őket, hogy milyen nehézségekről, illetve sikerekről tudnak beszámolni a projektek megvalósításával összefüggésben. A kérdőíves adatfelvétel idején 42 nyertes „Jó kis hely” pályázat volt, ezek közül azonban csak 34 esetben kezdtek meg a megvalósítást. Lekérdezésre végül 32 „Jó kis hely” vonatkozásában került sor, mivel két programhelyszínen olyan fázisban voltak a projektek, hogy érdemi információk még nem álltak rendelkezésre. A kérdőívben szereplő kérdések megválaszolására az intézmények szakmai vezetőit kértük fel, emellett egy kérdéscsoport esetében (mik a település legfőbb problémái, milyen hatást várnak a „Jó kis hely” működésétől, fennmarad-e a közösségi tér hosszabb távon, részt vettek-e az MMSZ képzésén) minden elérhető megvalósítót megkérdeztünk, így utóbbiakkal kapcsolatban 86 válaszadó véleményét ismertük meg.

2019 augusztusában egy tervezett kiadvány kapcsán kerestük meg **kérdőíves adatfelvétellel** a közösségi tereket, melyre 22-en adtak választ. Ebben az aktuális programok feltérképezése után kérdéseket tettünk fel a közösségi tér sikereiről, a településen tapasztalható változásokról és arról, hogy szerintük miért fontos az, hogy legyen egy kistélepülésen közösségi tér.

Az időközi értékelés keretében a helyi pedagógusok és szociális szakemberek körében 2020 januárjában **on-line kérdőíves** vizsgálatot is végeztünk azokon a településeken, ahol „Jó kis hely” működik. Ennek segítségével kívántuk felmérni, hogy az említett szereplők mennyire látják szegénynek az adott települést, illetve, hogy szerintük mennyire jellemzőek bizonyos pozitív és negatív tulajdonságok a gyerekek, valamint a kisgyerekes szülők körében. Ezt az adatfelvételt bemeneti mérésnek tekintettük, melyet a projektek záró szakaszában megismételtünk.

2020 márciusában **célzott információgyűjtést** végeztünk **szakmai workshop keretében** a dél-dunántúli régióban működő „Jó kis hely”-ek szakmai vezetőinek, munkatársainak részvételével⁴. A résztvevők kiscsoportos formában osztották meg egymással gondolataikat meghatározott témák mentén – közösségi házak nyitvatartása, látogatottsága, családlátogatások, együttműködések –, majd a nagycsoportban mutathatták be azokat a többieknek. A Belügyminisztérium Társadalmi Felzárkózásért Felelős Államtitkárságának kezdeményezésére létrejött programon a 17 meghívott közösségi térből 16 munkatársai vettek részt.

2020 áprilisában szintén a Belügyminisztérium kérésére a társadalmi felzárkózást elősegítő közösségi terekre vonatkozó adatgyűjtés keretében vettük fel a „Jó kis hely”-ek friss adatait is, mely során a projektre, a használt ingatlanra, a szolgáltatásra és a stábra vonatkozó adatokat kérdeztük le **telefonon**.

¹ EFOP-1.4.1-17 Integrált gyermekprogramok szakmai támogatása

² EFOP-1.4.3-16 Jó kis hely – Biztos Kezdet Gyerekházak és kistélepülési komplex gyermekprogramok támogatása

³ Kocsis Attila - Marozsán Csilla: A „Jó kis hely” közösségi terek működésének időközi értékelése (MMSZ, 2021.)

⁴ A COVID-19 járványhelyzet miatt a további régiós találkozókat nem rendeztük meg.

A kutatás következő pillérét egy **interjú vizsgálat** jelentette. 2020 tavaszán 6 „Jó kis hely” alaposabb megismerése, a jellemző működésmódok feltérképezése érdekében 35 db félig strukturált interjút készítettünk a legfontosabb helyi szereplőkkel. Interjúztunk a közösségi tér vezetőjével, dolgozóival, a polgármesterrel, a helyi vagy környékbeli bölcsőde, óvoda, általános iskola vezetőjével, a területi családgondozóval és védőnővel, valamint az adott közösségi tér mentorálását végző MMSZ mentorral. A helyszíneket a kérdőíves lekérdezés adatai és a mentori beszámolók információi továbbá a „Jó kis hely”-ek földrajzi elhelyezkedése, a település lakosság száma és intézményi ellátottsága alapján választottuk ki, hogy minél többféle működési gyakorlatot megismerhessünk. Kérdéseink a közösségi terek mindennapi működésén túl a szakmai és szakmaközi együttműködésekre, a szolgáltatások beágyazódására és későbbi fenntarthatóságára fókuszáltak.

Az időközi értékelés zárásaként a meglévő **adatbázisok feldolgozása** történt meg 2020 őszén, a „Jó kis hely”-eket működtető települések adatainak frissítésével, a Központi Statisztikai Hivatal 2018-as és az Oktatási Hivatal Köznevelés Információs Rendszere 2020-as adatainak lekérdezésével. A projektekre és szolgáltatásokra vonatkozó adatokat a Széchenyi 2020 oldalról és a kiemelt gyerekesély projekt keretében a Társadalomtudományi Kutatóközpont Gyerekesély-kutató Csoport által működtetett Monitoring rendszerből kérdeztük le.

A **záró értékeléshez** felhasznált adatok és információk összegyűjtése 2021 októberében kezdődött meg. Ekkor egy **kérdőíves és telefonos interjú** módszereket alkalmazó kutatásba kezdtünk a közösségi terek fenntartásával kapcsolatban a „Jó kis hely”-ek szakmai vezetőinek és az azokat mentoráló máltás kollégáknak a körében. Azt vizsgáltuk, hogy mennyire indokolt egy-egy közösségi tér fenntartása, a pályázóknak milyen elképzeléseik, lehetőségeik vannak a projektek lezárulása utáni működtetéssel kapcsolatban és hogy megindult-e a tervezési folyamat az egyes településeken erre az időszakokra vonatkozóan. A kutatás azt a 32 darab „Jó kis hely” közösségi teret célozta, amelyek a vizsgálat időpontjától számított egy éven belül zárták a projektjeiket.

2021 novemberében tanulmányt tettünk közzé a különböző pályázati konstrukciókban létrehozott közösségi terekben elérhető komfortszolgáltatások főbb jellemzőiről, azok használatáról és az igénybevétel segítő, illetve akadályozó tényezőkről. A tanulmány háttérül szolgáló, kérdőíves és interjú módszereket alkalmazó kutatás az ekkor működő mind a 38 „Jó kis hely”-et felmérte a komfortszolgáltatások szempontjából⁵, így az ebből származó **adatbázist** is felhasználtuk az értékelés elkészítéséhez.

2022 tavaszán ismét **kérdőíves vizsgálat** keretében gyűjtöttünk adatokat és nem számszerűsíthető információkat a „Jó kis hely”-eknek otthont adó ingatlanokról, az épületek fizikai paramétereiről, a közösségi terek felszereltségéről, szakmai programjairól, tevékenységeiről és kapcsolatairól, a dolgozók végzettségéről, munkaidejéről. A kutatás felmérte azt is, hogy a „Jó kis hely”-ek milyen mértékben képesek elérni az egyes korcsoportokat, illetve, hogy a COVID-19, majd az ukrajnai háború által előidézett rendkívüli helyzet milyen hatással volt az egyes közösségi terek működésére. A kérdőívet az ekkor működő 38 „Jó kis hely” mindegyikébe elküldtük, és a szakmai vezetőket kértük fel válaszára.

Ugyanebben az időszakban megismételtük a két évvel korábban lebonyolított **interjú vizsgálatot** is az előzetesen kiválasztott 6 helyszínen. 34 db félig strukturált interjút készítettünk a „Jó kis hely”-ek működése, beágyazódása és későbbi fenntartása kapcsán. Az interjúalanyok között volt a közösségi tér vezetője, az adott település polgármestere, a helyi vagy környékbeli bölcsőde, óvoda, általános iskola vezetője, a területi családgondozó és védőnő, valamint az adott közösségi tér mentorálását végző MMSZ mentor.

2022 szeptemberében a „Jó kis hely”-ek mentorálásához kapcsolódóan kétféle **adatgyűjtésre** is sor került. Mivel eddigre a közösségi terek többsége a kötelező fenntartási időszakba lépett, az MMSZ „Jó kis hely” mentorok segítségével információkat gyűjtöttünk arról, hogyan alakul azoknak a közösségi tereknek a fenntartása a gyakorlatban, ahol már van működő FETE program. A fenntartás kérdéséhez kapcsolódóan azt is felmértük a mentorok segítségével, hogyan alakulnak majd a fűtésköltségek a „Jó kis hely”-ek esetében a rezsicsökkentés kormányzati módosítása utáni időszakban és hogy ezeket ki tudják-e fizetni a fenntartó szervezetek.

A bemeneti mérésnek tekintett **on-line kérdőíves vizsgálatot**, melyet a helyi pedagógusok és szociális szakemberek körében végeztünk a félidős értékelés részeként, 2022 októberében megismételtük. Azonban olyan kis arányban érkeztek válaszok a kérdőívekre, hogy azokat nem tudtuk összevetni a korábbiakkal.

A záró értékelés elkészítéséhez feldolgoztuk a „Jó kis hely”-eket mentoráló MMSZ mentorok által írt **záró mentorálási jelentéseket** is, melyeket a máltás kollégák a projektek zárásása kapcsán készítettek el. Ezekből a jelentésekből 25 db készült el az értékelés megírásáig.

A **Társadalomtudományi Kutatóközpont Gyerekesély-kutató Csoport online monitoring rendszerét** a „Jó kis hely”-eknek a megvalósítás során mindvégig használnia kellett, feltölteni releváns adatokkal az igénybe vevő gyerekek és felnőttek számával, alap adataival és aktivitási mutatóival. A tanulmány zárásakor a 2023. 06. 30-án lekért adatokat használtuk fel. Mivel a rendszert a futó projektek továbbra is használják, a végleges értékek a záró tanulmányban feltüntetettől nagyobbak lesznek.

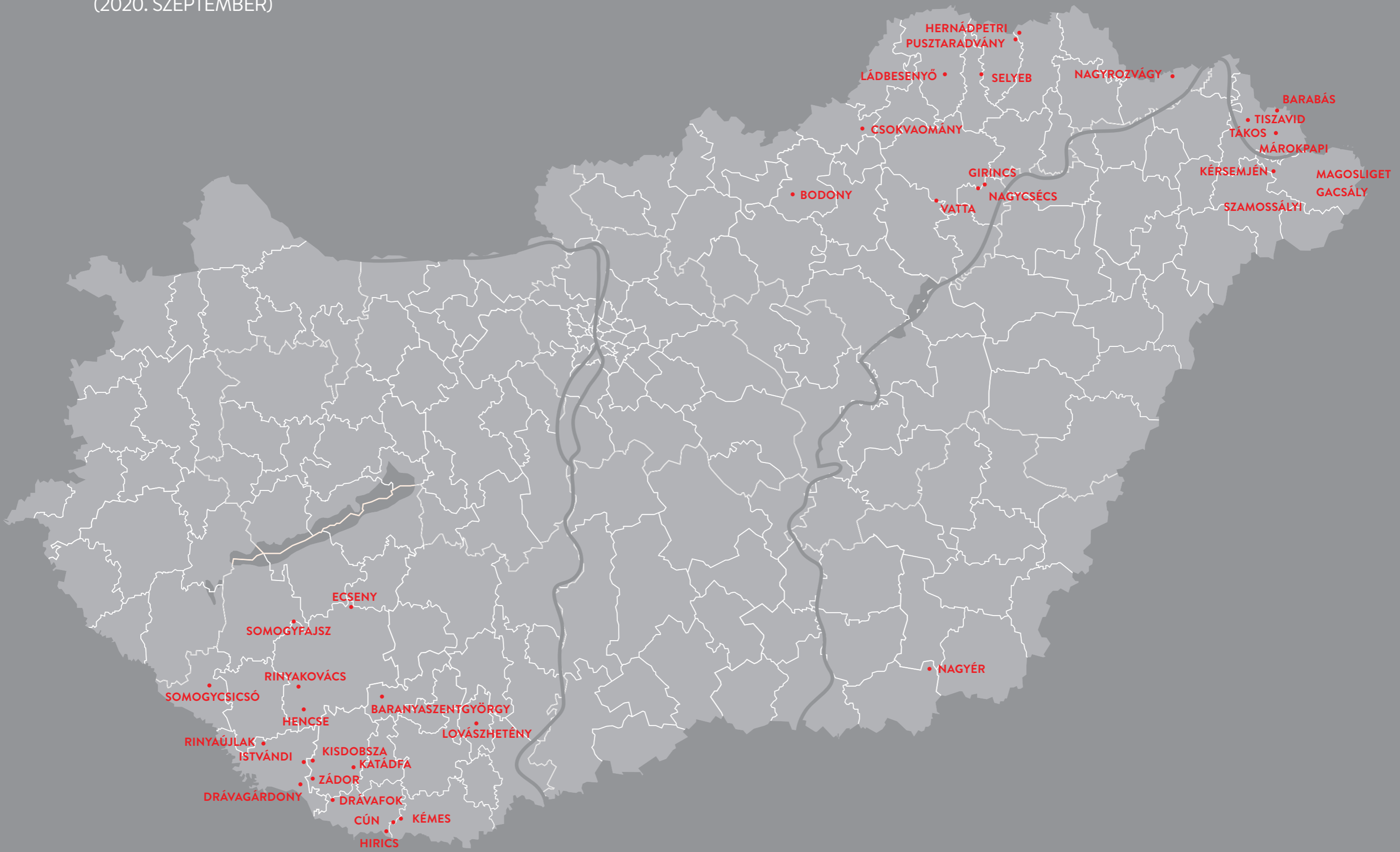
2023 júniusában a **KSH 2021-es településstatisztikáival** frissítettük a tanulmányt. A népességi, népmozgalmi adatokkal és a Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesítettek havi átlagos számával dolgoztunk.

1. táblázat: A „Jó kis hely”-ek (JKH) időközi és záró értékelését megalapozó kutatások

Kutatási módszer	A kutatás célcsoportja	Időpont
JKH mentori beszámolók feldolgozása	nem releváns	2019. január
Kérdőíves vizsgálat	JKH-k szakmai vezetői, munkatársai	2019. február és augusztus
Online kérdőíves vizsgálat	Helyi pedagógusok, szociális szakemberek	2020. január
Célzott információgyűjtés szakmai workshop keretében	A dél-dunántúli régióban működő JKH-k szakmai vezetői, munkatársai	2020. március
Telefonos adatgyűjtés	JKH-k szakmai vezetői, munkatársai	2020. április
Telefonos interjú vizsgálat	JKH-k szakmai vezetői, munkatársai, településvezetők, helyi pedagógusok, szociális szakemberek	2020. május
Meglévő adatbázisok feldolgozása (KSH, Széchenyi 2020, KIR, TTK monitoring)	JKH települések	2020. szeptember és 2023. június
Kérdőíves vizsgálat	JKH-k szakmai vezetői	2021. október
Telefonos interjú vizsgálat	JKH-k MMSZ mentorai	2021. október
Komfortszolgáltatások adatainak feldolgozása	JKH-k	2021. november
Kérdőíves vizsgálat	JKH-k szakmai vezetői	2022. május
Telefonos interjú vizsgálat	JKH-k szakmai vezetői, munkatársai, településvezetők, helyi pedagógusok, szociális szakemberek	2022. május
Célzott információgyűjtés	JKH-k MMSZ mentorai	2022. szeptember
Célzott információgyűjtés	JKH-k fenntartói	2022. szeptember
JKH záró mentorálási beszámolók feldolgozása	nem releváns	2023. január

⁵ Kocsis Attila - Marozsán Csilla: Komfort szolgáltatások a közösségi terekben (MMSZ, 2021.)

„JÓ KIS HELY” KÖZÖSSÉGI TEREK
(2020. SZEPTEMBER)

A „JÓ KIS HELY”- KISTELEPÜLÉSI KOMPLEX GYERMEKPROGRAMOK ÁLTALÁNOS JELLEMZŐI

Pályázati konstrukció

A „Jó kis hely – Biztos Kezdet Gyerekházak és kistelepülési komplex gyermekprogramok támogatása” (EFOP-1.4.3-16) pályázati felhívás két komponense két különböző konstrukciót tartalmaz. Az 1000 fő feletti településeken 0-3 éves gyerekek és szüleik segítésére Biztos Kezdet Gyerekház, míg az 1000 fő alatti falvakban a 25 év alatti korosztály és a közösség egésze számára „Jó kis hely” szolgáltatás létrehozására pályázhattak az arra jogosultak.

A pályázati felhívás meghatározott demográfiai és szociális jellemzőket alapul véve 173 olyan települést nevesített, ahol „Jó kis hely” közösségi tér hozható létre. Azok az 1000 lakos alatti, nem csökkenő gyerekszámú települések kaptak lehetőséget a fejlesztésre, ahol a 0-18 éves korú gyerekek száma a 20 főt meghaladja, a Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben (RGYK) részesülő gyerekek aránya több mint 50%, ugyanakkor a hagyományos, preventív célú szolgáltatások nem működnek, a településeken nincsen megszervezve a gyermekek napközbeni ellátása és nem működik Biztos Kezdet Gyerekház.

A „Jó kis hely”-ek működtetésére 4 éves időszakra 40-44 millió forint közti összeg volt igényelhető. A pályázat sajátossága, hogy a humán fejlesztésekre lehetőséget adó EFOP-1.4.3-16 felhívás mellett az infrastrukturális fejlesztéseket a „Gyerekesély programok infrastrukturális háttere” című, EFOP-2.1.2-16 kódszámú felhívás biztosítja a nyertes pályázóknak 15-20 millió forintos keretösszeggel.

A projektek további specialitása az, hogy kapcsolódik hozzájuk egy, a program megvalósítását segítő szakmai-módszertani támogató rendszer az „Integrált gyermekprogramok szakmai támogatása” EFOP-1.4.1-15-2016 kódszámú projekt keretében.

A „Jó kis hely”-ek területi elhelyezkedése

A legelsőként beadott pályázatok elbírálását követően 2018-ban 33 intézmény kezdte meg működését, majd 2019 végén, 2020 elején újabb nyertesek indították el közösségi tereik fejlesztését, közben pedig voltak, akik lemondtak a lehetőségről. A vizsgált projektek száma a felmérés időszakában többször módosult.

A második bírálati kör után 38 „Jó kis hely” közösségi tér működött 37 településen⁶, melyek Magyarország 4 régiójának (Dél-Alföld, Dél-Dunántúl, Észak-Alföld, Észak-Magyarország) 19 járásában találhatóak. Az EFOP-1.4.3-as projektek helyszíne nagyban átfed az EFOP-1.4.2-es térségi gyerekesély projektek járásaival, mindössze 9 „Jó kis hely”-et működtető település van ezen területen túl. A 37 település 46%-ában találunk helyben óvodát, 27%-ában általános iskolát. A dél-dunántúli falvak 40%-a zsáktelepülés.

2. táblázat: „Jó kis hely”-eket működtető települések területi megoszlása

RÉGIÓ	JÁRÁS	PROJEKTEK SZÁMA
Dél-Alföld	Makói	1
Dél-Dunántúl	Barcsi	3
Dél-Dunántúl	Csurgói	1
Dél-Dunántúl	Hegyháti	1
Dél-Dunántúl	Kaposvári	4
Dél-Dunántúl	Pécsváradi	1
Dél-Dunántúl	Szigetvári	3
Dél-Dunántúl	Siklói	2

⁶ Egy településen – Márokpapin – két „Jó kis hely” közösségi tér működik.

RÉGIÓ	JÁRÁS	PROJEKTEK SZÁMA
Dél-Dunántúl	Sellyei	2
Észak-Alföld	Fehérgyarmati	5
Észak-Alföld	Vásárosnaményi	5
Észak-Magyarország	Cigándi	1
Észak-Magyarország	Edelényi	1
Észak-Magyarország	Encsi	2
Észak-Magyarország	Mezőkövesdi	1
Észak-Magyarország	Ózdi	1
Észak-Magyarország	Pétervásárai	1
Észak-Magyarország	Szikszói	1
Észak-Magyarország	Tiszaújvárosi	2

A jelenleg működő „Jó kis hely”-ek mellett van 13 olyan helyszín, ahol tervezték a megvalósítást, beadták a pályázatot, elnyerték a támogatást, ma még sem zajlik EFOP-1.4.3-as projekt. Ezekben az esetekben bírálat előtt visszavonták a pályázatot (1), elnyerték a támogatást, de elálltak a szerződéskötéstől (3), vagy leszerződtek, megkezdték a megvalósítást, végül mégis lemondtak a közösségi térről (9). Az utóbbi kategóriában megkülönböztetjük azokat a szereplőket, akik a szerződéskötést követően rövid időn belül visszakoztak, és azokat a projektgazdákat, akik a projekt első éve után nem tudták igazolni tevékenységüket és a további működést sem tudták biztosítani.

A jelenség mögött tipikus működésmódokat találunk, a projektek feladása általában több tényező összjátékának eredménye. Az elengedett projektek jellemzően nem alapultak széles körű közösségi tervezésen, azokat megbízott pályázatírók készítették elő és tartották kézben a beadástól a megkezdett megvalósításig. A projektekről a település vezetése is részleges információkkal bírt, ami rendszerint növelte a bizonytalanságot, bizalmatlanságot. A támogatás elnyerése után a költségvetés áttekintése volt az első látványos töréspont, egyes helyszíneken nem látták biztosítottak, hogy a tervezett módon megvalósítható a program. Több településen emellett nem találtak szakembereket sem, akik működtették volna a közösségi teret, vagy ha volt is a környéken alkalmas személy, felvételében nem volt konszenzus a döntéshozók között. A fenti tényezőkön túl a helyi konfliktusok eskalálódása vezethetett egyes közösségi terek elengedéséhez, ahol a projektben érintett és kívülálló szereplők (polgármesterek, képviselő testületi tagok, pályázatírók, civil szervezetek képviselői, tervezett munkatársak) nem tudtak kiegyezni.

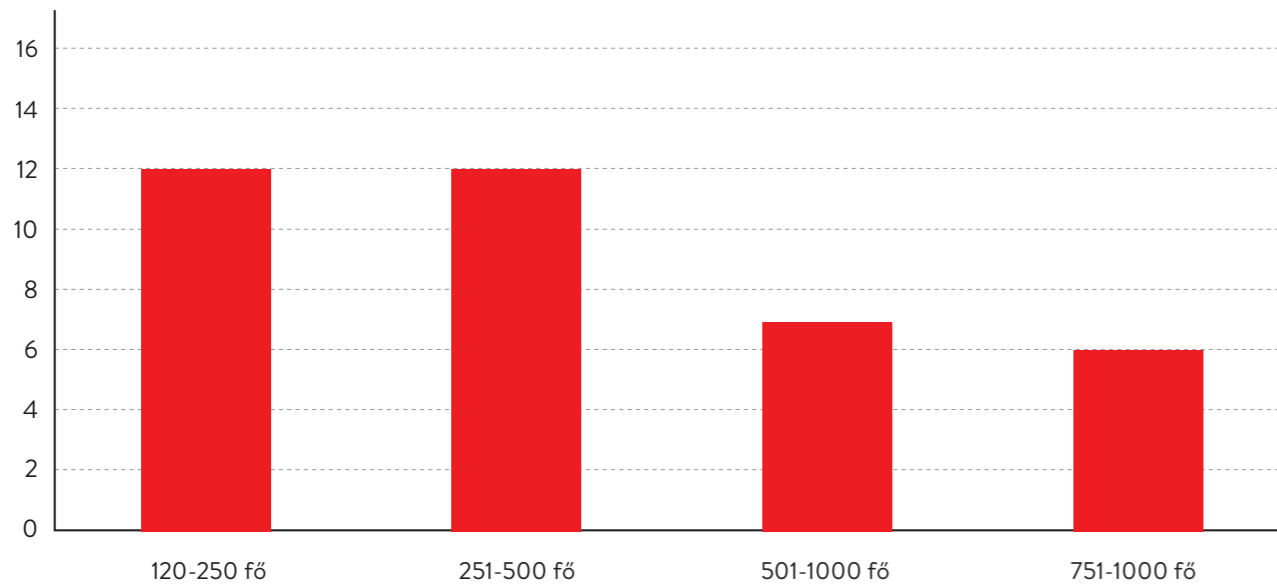
A nyertesek negyede mondott le a fejlesztési lehetőségről. A megvalósított projektek sem voltak mentesek a helyi szereplők közt feszülő ellentétektől, nehezen megoldható helyzetektől. További töréspont lehetett a kedvezményezett vezető váltása (polgármester vagy civil vezető), azokban az esetekben, amikor a projekt új felelőse a régi vezetőhöz köthető projektet nem érezte magáénak, nem látta tisztán, nem szívesen vitte tovább. Sok esetben veszélybe sodorták a közösségi terek működtetését a tisztázatlan, következtelen feladat-és felelősség leosztások miatt a szereplők (a képviselő, a stáb és a menedzsmen) közt feszülő ellentétek is.

A „Jó kis hely”-et működtető települések néhány fontos jellemzője

A fejlesztésbe bevonható települések listáját tartalmazta a felhívás, arra a településre adhattak be fejlesztési pályázatot, mely megfelelt a kritériumoknak a 2013-as adatok alapján és szerepelt a listán. Annak ellenére, hogy a pályázni jogosult településeket meghatározott kritériumok alapján választották ki, a figyelembe vett mutatók értékei jelentős szórást mutatnak az esetükben, így a települések korántsem alkotnak homogén csoportot. Az egyik alapfeltételnek, az 1000 fő alatti lakosságszámnak a települések mindegyike megfelel. A KSH 2021. évi adatai alapján a 37 településből 12 db 120-250 fős, 12 db 251-500 fős, 8 db 501-705 fő lakosú, 7 településen 751-1000 fő lakik.⁷

⁷ Forrás: Központi Statisztikai hivatal (www.ksh.hu) 1-2_4_11_97_112_Nepesség_nepmozgalom_nepszamlalas.xlsx egyedi kérésre összeállított táblázatos adatállomány.

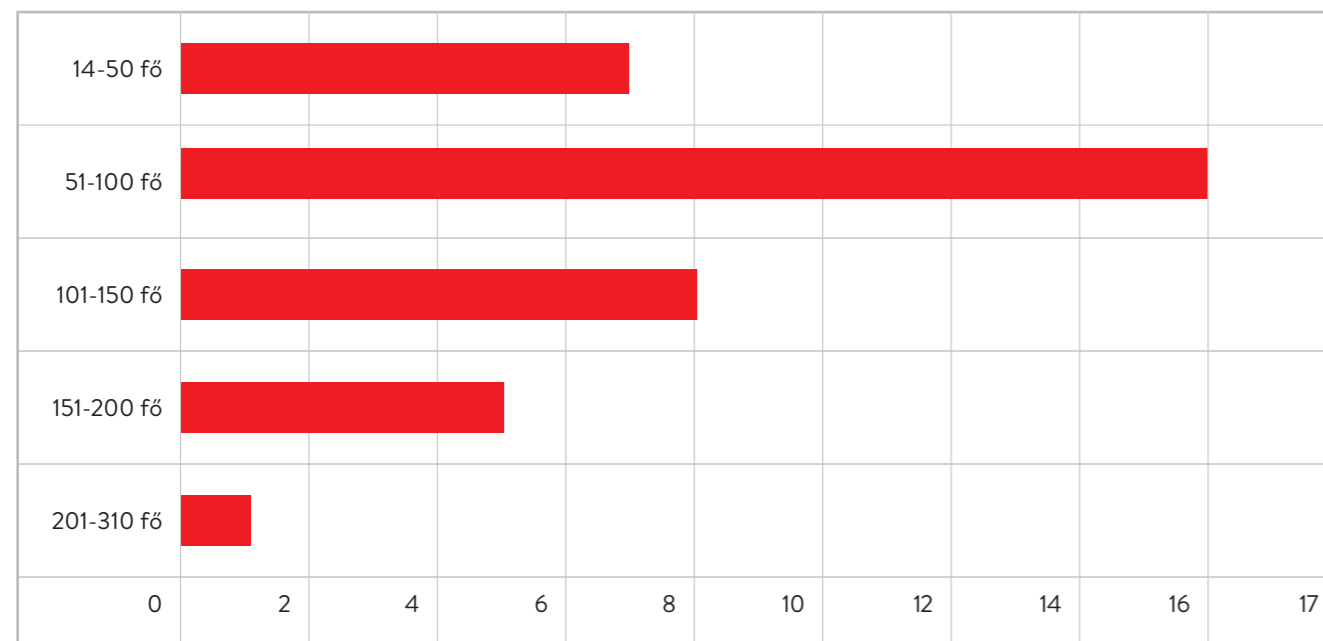
2. ábra: „Jó kis hely” közösségi teret megvalósító települések megoszlása lakosságszám szerint N=37 (2021)

A 2017. évi adatok alapján 2 keleti határ menti település lakosságszáma meghaladta az 1000 főt, de ez a többlet 2021-re eltűnt. 2021-ben mindösszesen 16.344 fő lakik az EFOP-1.4.3. nyertes településeken.

Az EFOP-1.4.3-as felhíváshoz kapcsolódó módszertani útmutató 0-17 éves korcsoportban 20 fős elvárást nevesít a településen a pályázati jogosultság feltételeként. A nyertes 37 településen ez általában igaz 2021-ben is (2 település kivételével), ezzel együtt jelentős különbségek mutatkoznak a gyerekek számában. A KSH 2021-es adatai szerint⁸ a legkevesebb 0-17 év közötti lakossal rendelkező településen ez 14 fő, míg a legtöbb gyerekkorú lakossal rendelkező településen 310 fő kiskorú él. A 37 településen 3.513 fő 0-17 éves gyerek érhető el.

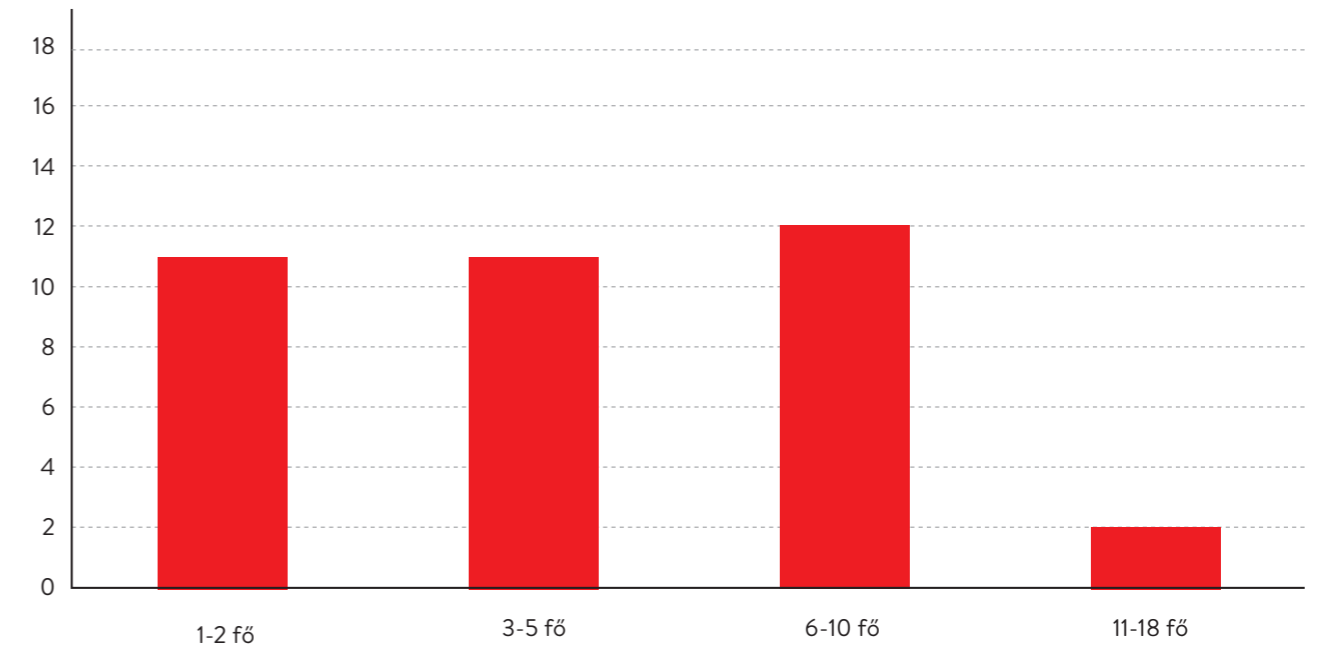
3. ábra: 0-17 év közti gyerekek száma a „Jó kis hely”-eket működtető településeken N=37 (2021)
A nem csökkenő gyerekszámú települések kaptak lehetőséget a fejlesztésre a kiírás alapján.

⁸ Forrás: Központi Statisztikai hivatal (www.ksh.hu) 1-2_4_11_97_112_Nepesseg_nepmozgalom_nepszamlalas.xlsx egyedi kérésre összeállított táblázatos adatállomány.

A 37 településből 3 olyat találtunk, ahol 2018-ban nem született gyerek, ennek ellenpontjaként, ahol a legtöbb születés történt, ott 14 gyerek jött a világra. A 2021-es adatok alapján adott évben valamennyi településen született legalább 1 gyerek, 3 településen több mint 10 újszülött érkezett a családokba. Mindösszesen 197 újszülöttnak örülhettek 2021-ben a szülők a „Jó kis hely”-et működtető településeken.

4. ábra: Élve születések száma a „Jó kis hely”-eket működtető településeken N=37 (2021)

A felhívás megjelenésének időszakában minden potenciális pályázó településen 50% felett volt a Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben (RGYK) részesülő gyerekek aránya. A 2021-es adatok alapján⁹ a megvalósító települések 75%-ában (27 település) csökkent átlagosan 25%-al az RGYK-s gyerekek aránya. A települések csaknem harmadában (12 település) az eredetileg elvárt 50% alá csökkent az RGYK-ban részesülő gyerekek aránya.

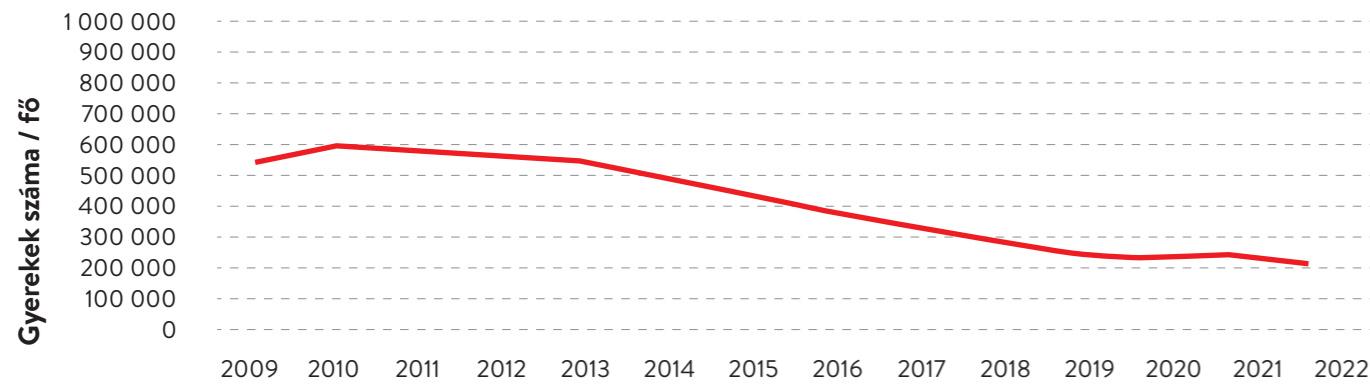
A legfontosabb demográfiai és szociális mutatók terén tapasztalható szórás jelzi, hogy az egyes települések nem ugyanolyan eséllyel lesznek képesek teljesíteni a projektben meghatározott indikátorokat. Bizonyos esetekben kifejezetten nehéz lesz megfelelni annak az elvárásnak, hogy az igénybe vevők között a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők aránya érje el az 50%-ot. A probléma hátterében olyan szakpolitikai beavatkozások állnak, amelyek nincsenek közvetlen összefüggésben a „Jó kis hely”-ek működésével, mégis hatással vannak az indikátorok teljesíthetőségére.

A közmunkaprogramok kiterjesztése és így a háztartások jövedelmének növekedése miatt a jövedelemhatárhoz kötött ellátásból sokan kiszorulnak. Az ingyenes tankönyvhöz alanyi jogon való hozzáférés kiterjesztése és az ingyenes intézményi étkeztetésben részesülők körének bővítése pedig azt eredményezi, hogy a szülők, családok a korábbihoz képest kevésbé motiváltak az RGYK igénylésére, mivel anélkül is hozzájutnak ezekhez a kedvezményekhez.¹⁰

⁹ Forrás: Központi Statisztikai hivatal (www.ksh.hu) 30_126_RGYK_átlagos_szám_TAB-település_2017-21.xlsx egyedi kérésre összeállított táblázatos adatállomány.

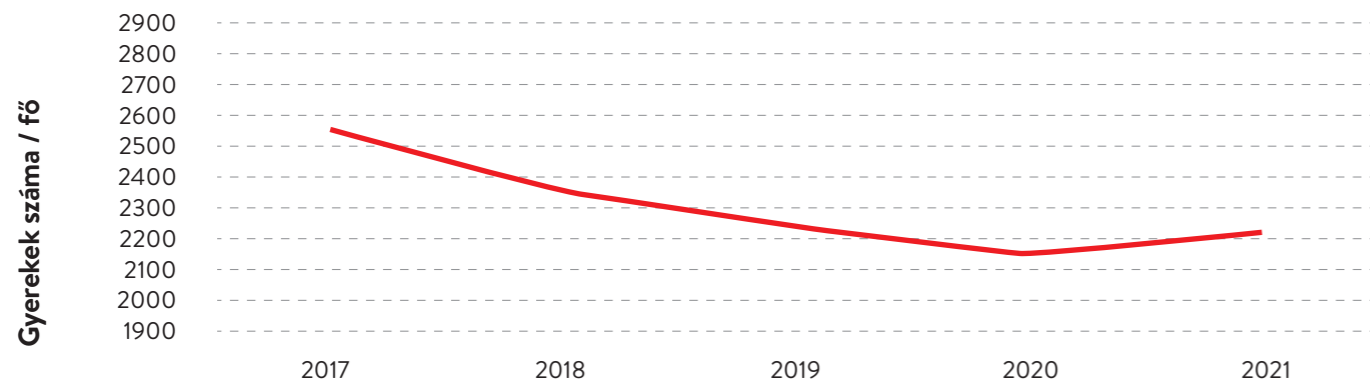
¹⁰ Forrás: Bővebben ld.: Tóth Judit Nikolett: A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű minősítéssel rendelkező gyermekek és nagykorú gyermekek jellemzői, 2013-2017 http://epa.oszk.hu/03100/03107/00004/pdf/EPA03107_antropolus_2018_1_087-097.pdf

5. ábra: Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesítettek havi átlagos számának alakulása országosan 2009-2022

A 2013-as kormányzati intézkedések hatására országos szinten évről-évre csökkent a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő 0-24 évesek száma és aránya. A trendet jól jelzi, hogy a támogatásban részesítettek száma a 2012-es 572 ezres szintről 2021-re megfeleződött, 250 ezerre csökkent.¹¹ Emellett azt látjuk, hogy a JKH projektet megvalósító kistérségeken a folyamatos csökkenést követően enyhe növekedés tapasztalható.

6. ábra: Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesítettek átlagos száma a „Jó kis hely”-eket működtető településeken (N=37)

A 37 településen 3.513 0-17 éves gyerek él, akik közül 2.215 fő részesül Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben, tehát a helyi gyerekek átlagosan 63%-a RGYK-s, azonban néhány (4) településen a gyerekek csupán negyede részesül a Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben, ezeken a helyszíneken nehezebb volt megfelelni az előírt feltételeknek.

A „Jó kis hely”-et működtető települések között vannak olyanok, ahol hasonló célokat szolgáló projekteket is találunk. Ezek egyes esetekben különálló közösségi tereket, máshol közös térben megvalósuló szolgáltatásokat foglalnak magukba. A „Jó kis hely” szolgáltatás mellett 4 helyszínen EFOP-1.6.2. Szegregált élethelyzetek felszámolása komplex programok keretében létrehozott Csillagpontok és Csillagházak működnek, 3 településen volt EFOP-3.3.1-es Tanoda pályázat, 1 településen pedig 2 különálló „Jó kis hely” nyert támogatást. Ezek mellett további egyházi és civil kezdeményezések és egyéb szolgáltatások is találhatóak a forrásleírásban rutinos településeken. A fenntartási időszakhoz közeledve a Felzárkózó települések programba tudtak bekapcsolódni egyes „Jó kis hely” közösségi tereket működtető települések.

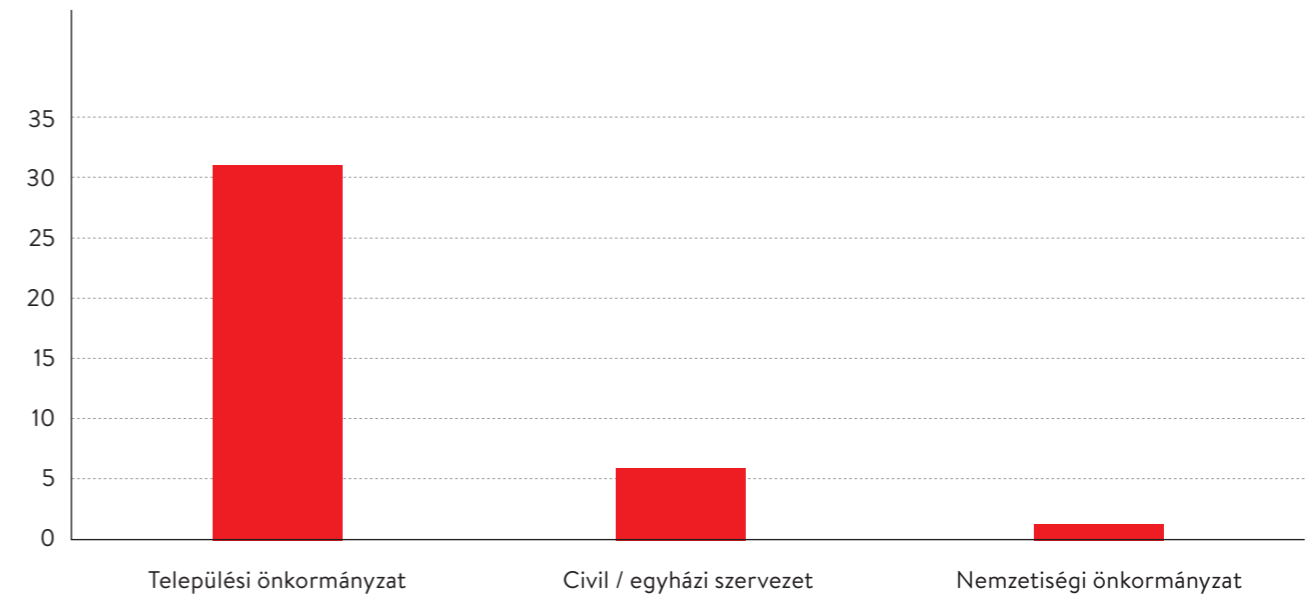
¹¹ KSH: 25.1.2.7. Szociális támogatásban részesítettek száma vármegye és régió szerint

A PROJEKTEK TECHNIKAI JELLEMZŐI

Megvalósító szervezetek

„Jó kis hely” közösségi terek létrehozására, működtetésére települési és nemzetiségi önkormányzatok, civil szervezetek és egyházak is pályázhattak. Az említett szervezetek közül elsősorban a települési önkormányzatok éltek ezzel a lehetőséggel. A pályázatok megvalósítója 31 helyszínen települési önkormányzat volt, 6 esetben civil szervezet, illetve egyház a megvalósító, 1 „Jó kis hely”-et pedig nemzetiségi önkormányzat működtet.

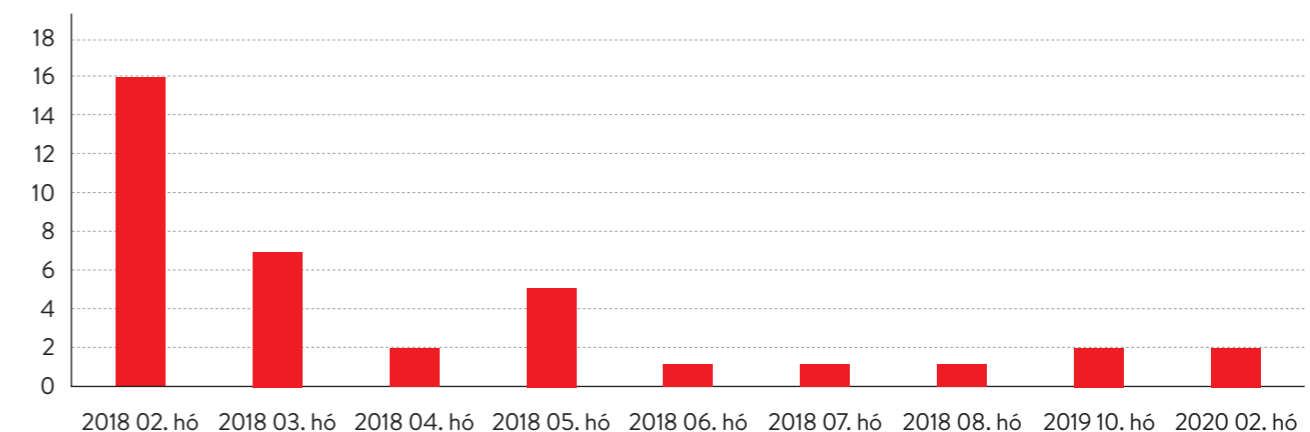
7. ábra: A „Jó kis hely”-ek megoszlása a működtető szervezet jellege szerint N=38

Humán fejlesztési projektek

A „Jó kis hely” projektek fele az első bírálati körrel 2018 februárjában indult el, és az év során a projektek döntő többsége elstartolt. Később is kezdődtek projektek a bírálatok újabb hullámát követően, így alakult ki az a helyzet, hogy az utolsó két településen az első projektek megkezdése után 2 évvel indult el a kötelezően 48 hónapos fejlesztő munka.

8. ábra: EFOP 1.4.3-as projektek indulásának időpontjai N=38

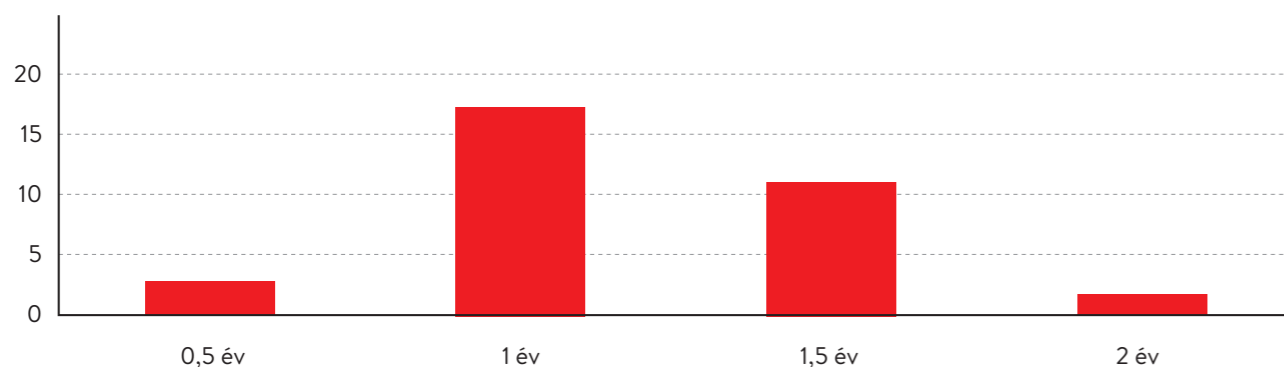

A projekteknek a felhívás előírásai szerint az indulás utáni 6 hónapon belül kellett elindítani a szolgáltatást, beindítani a munkát a közösségi térben. 13 projekt az indulásával egy időben (vagy 1 hónapon belül), 5 projekt 1-3 hónapos felkészülést követően, 20-an az engedélyezett felkészülési időt kihasználva 4-6 hónapon belül indították el a szolgáltatást.

Infrastrukturális fejlesztési projektek

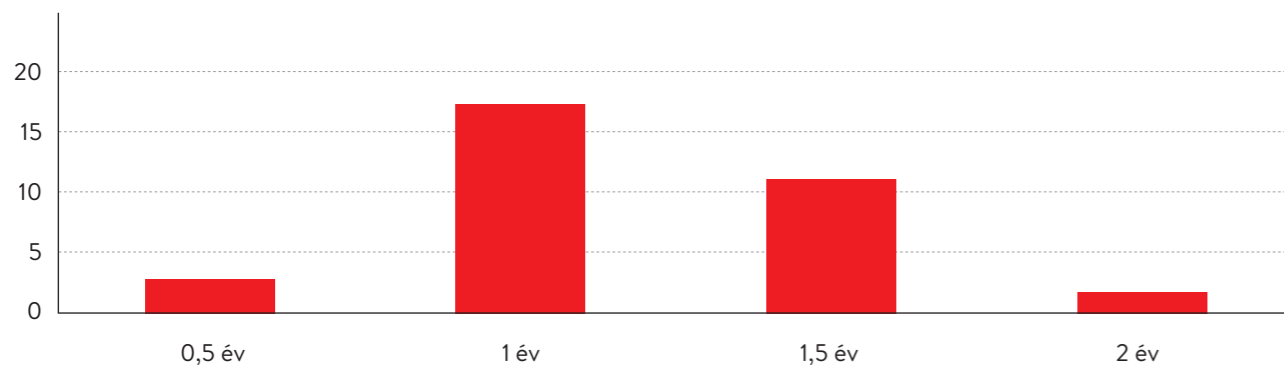
Ahogy korábban említettük, a közösségi terek létrehozása egy olyan pályázati konstrukcióban történik, amelynek pályázat-technikailag két, egymástól elkülönülő, de a megvalósításban egymásra épülő eleme van. A pályázók az EFOP-2.1.2-16 kódszámú felhívásban külön igényelhettek ERFA típusú támogatást a közösségi tér épületének felújítására, amikor az EFOP-1.4.3-as pályázatban elnyerték az ESZA forrást a szakmai tevékenységek megvalósítására. Az ESZA forrásról szóló döntéstől számítva az ERFA forrás elnyerését kimondó döntésig a pályázók 0,5-2 évet vártak. Az átlagos várakozási idő 1-1,5 év volt. Ráadásul a döntések meghozatala nem jelentette automatikusan azok közzétételét, valójában újabb hetek, hónapok telhettek el a döntés és a megvalósítók kiértékelése között.

9. ábra: Az ESZA és az ERFA forrás odaítélése közt eltelt idő N=34

Áttekintettük azt is, hogy az ingatlanfejlesztést lehetővé tevő pályázati döntés időpontja milyen viszonyban állt a közösségi terek indulásának idejével. A 38 EFOP-1.4.3 nyertes pályázó közül 4 nem adott be a közösségi tér kialakításához támogatási kérelmet, ezek a megvalósítók egyéb (jellemzően pályázati) forrásból a korábbiakban már felújították a szolgáltatás helyszínének kijelölt ingatlant. 34 pályázó közül csak kettőt találtunk, melynél a közösségi tér indulása előtt negyed évvel született meg a döntés az infrastrukturális pályázat elbírásáról. 32 megvalósító a „Jó kis hely” szolgáltatás indulása utáni időszakban értesült a döntésről, többségében fél éven, 1 éven belül. A legkésőbb értesített kedvezményezettek a közösségi tér megnyitását követően 17-19 hónapig vártak a beruházási pályázat eredményére. Ennek több oka is lehetett, az aláírási, vagy a bírálati szakasz elhúzódása, a hiánypótlások kezelése ugyanúgy befolyásolhatta, mint az, hogy mikor adták be a megvalósítók az ERFA pályázatot.

10. ábra: Az ERFA pályázati döntés időpontja a közösségi tér indulásának idejéhez képest N=34

A közösségi terek létrehozására, működtetésére szolgáló források ilyenfajta elkülönítése és a bírálati folyamatok elhúzódása azt eredményezte, hogy a szakmai tevékenységek megvalósítása ugyan mindenhol megkezdődött, de a 2019-es kérdőíves vizsgálat idején a 32 programhelyszín közül csak 20 (62,5%) rendelkezett nyertes ERFA pályázattal. 2020. szeptember végére valamennyi EFOP-212-es, „Jó kis hely”-hez kapcsolódó projektet elbíráltak.

Ha projekt-technikai szempontból szükséges volt is ez a fajta konstrukció, a szakmai megvalósítást bizonyosan hátráltatta az ESZA és ERFA pályázatok időben egymástól eltérő beadása, bírálata, megvalósítása. A „Jó kis hely”-ek mentorálását végző máltai munkatársak beszámolója a kérdőíves kutatásokból származó adatokhoz hasonlóan jelzik, hogy a projektek előrehaladását jelentősen nehezítették ezek a körülmények, az ERFA pályázatok elbírálásának elhúzódása alapvetően meghatározta a közösségi terek működésének feltételeit.

A döntés kézhezvételét követően a megvalósítást nehezítette az, hogy a felújítások költségterve az idő múlásával elavult, a kivitelezésre szánt összegért nem vállalták a helyi vállalkozók a beruházási feladatot, így újabb áttervezési, engedélyeztetési feladatok tolták egyre messzebb a közösségi terek elkészültét. A kedvezményezettek ebben az időszakban sok esetben további pályázatok keretében végeztek ingatlan felújításokat a faluban (pl. óvoda, orvosi rendelő, egyéb ingatlanok). Rendszerint ezek mögé sorolódott a „Jó kis hely” közösségi tér felújítása, ami megnehezítette az amúgy is időigényes felújítási munkák lezárását.

A 2019-es kérdőíves vizsgálat időpontjában a 32 „Jó kis hely” 53%-a (17 db), 2020 szeptemberében a 38 közösségi tér 39,5%-a (15 db) nem a véglegesnek szánt helyszínen működött. Gyakran a véglegesnek szánt helyszínen működő „Jó kis hely”-ek helyzete is átmeneti volt, mert a tervezett felújítások idejére ki kellett költözniük ezekből az épületekből. Az ERFA-t igénylő projektek között szinte nem volt olyan, ahol a közösségi teret ne költöztették volna át valamilyen más helyre emiatt. A települések ráadásul sok helyütt nem tudtak olyan ideiglenes helyszínt biztosítani a „Jó kis hely”-ek számára, amely igazán alkalmas lett volna az eredetileg elképzelt szakmai tervek megvalósítására. Az ideiglenesen használt épületek mérete jellemzően nem megfelelő – túl kicsi vagy túl nagy –, esetleg nem fűthető, vagy nem csupán erre a célra használják őket. Előfordult, hogy a „Jó kis hely” valamilyen előadóban, tanácsteremben, hivatali aulában vagy épp a helyi könyvtár, művelődés ház egyik termében kapott helyet, és ott működött még a 2020-as interjú vizsgálat időszakában is. Márpedig az ideiglenes helyszínen való működtetés bizonyosan nem segíti a közösségi terekben folyó szakmai munkát. A pályázni jogosult szolgáltatáshiányos kistélepüléseken sok esetben nincs megfelelő helyszín, ahol a szakmai tevékenységek zavartalanul, a szükséges szakmai színvonalon lennének megvalósíthatók. Ráadásul a közösségi tér helyszínének megváltoztatása a projektidőszak alatt jó eséllyel megnehezíti az újonnan indult szolgáltatás beágyazódását.

A projektek zárását megelőző, 2022-es kérdőíves kutatás adatai és az ugyanebben az időszakban végzett interjú vizsgálatból származó információk is azt jelzik, hogy az ingatlanokkal kapcsolatos problémák egyes helyszíneken végigkísérték a projektek megvalósítását. Ahol kezdetektől fogva gondot okozott, hogy az épület jellege és/vagy belső elrendezése nem volt megfelelő a közösségi tér szempontjából, ott ezek a problémák később sem oldódtak meg, így nem lehetett a funkcióknak megfelelően használni az épületet. Emellett még a projektek zárásához közeli időpontban is volt két olyan „Jó kis hely”, amelyik ideiglenes helyszínen működött.

Mivel a projektek megvalósítása során az épületek kialakításával sok probléma volt, a 2022-es kérdőíves adatfelvétel a korábbiaknál részletesebben igyekezett feltárni ezeket. A „Jó kis hely” közösségi terek mindegyike eléri legalább az 50m² méretet, a legnagyobb helyszínek ennél négyszer nagyobbak is lehetnek. 6 esetben a „Jó kis hely” egy épületben, adott esetben egy helyiségben működik a könyvtárral, önkormányzattal, hivattal, vagy népkönyhával, jellemzően ezek is a nagyobb ingatlanok. Úgy tűnik, éltek a lehetőséggel az önkormányzatok és viszonylag nagy ingatlanokat újítottak fel a pályázati forrásból. Ez előnyös a projektmegvalósítás szempontjából, hiszen több program valósítható meg egyszerre, több korosztály bevonásával, de megnehezíti a közösségi terek fenntartását.

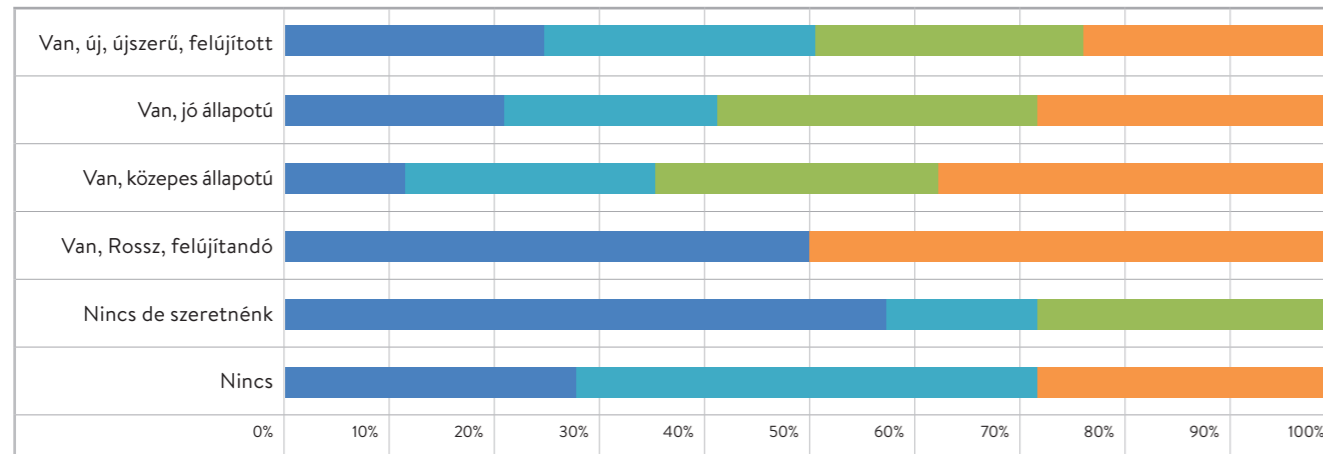
11. ábra: „Jó kis hely” közösségi terek mérete N=35 (2022)

Az adatok azt mutatják, hogy a „Jó kis hely”-ek által használt épületek egy része a rendelkezésre álló helyiségek szempontjából korántsem mondható megfelelőnek. A közösségi terek 11%-ában nincsen csoportszoba, 20%-ában nincsen önálló iroda és 20%-uk nem rendelkezik akár 30 ember fogadására is alkalmas helyiséggel vagy az rossz állapotban van.

Bár a „Jó kis hely”-ek döntő többségének, 88%-ának újszerű konyhája van, 2-2%-uk nem rendelkezik konyhával vagy csak közepes állapotúval. A fürdőszobák terén hasonló a helyzet: a közösségi terek 84%-ában jó állapotú vagy újszerű a fürdő, 9%-ában közepes állapotú, 3%-ában felújítandó, 6%-uk pedig egyáltalán nem rendelkezik fürdőszobával. A felújítások minőségét jelzi, hogy a „Jó kis hely”-ek 37%-ában csak koedukált wc található.

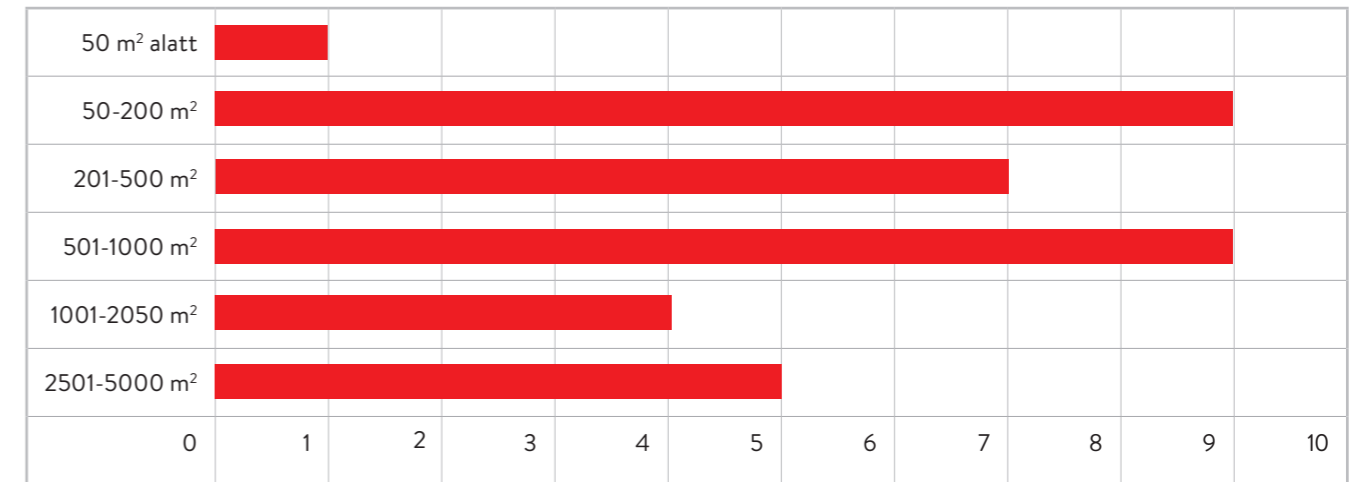
12. ábra: A „Jó kis hely” közösségi terek egyes helyiségei és azok állapota N=35 (2022)

- Legalább 30 ember befogadására alkalmas helyiség
- Különálló (önálló vagy kiscsoportos tanulásra, fejlesztésre, tanácsadásra alkalmas) helyiség
- Főzésre alkalmas konyha
- Fürdőszoba (fürdésre alkalmas) zuhanyzóval és/vagy káddal

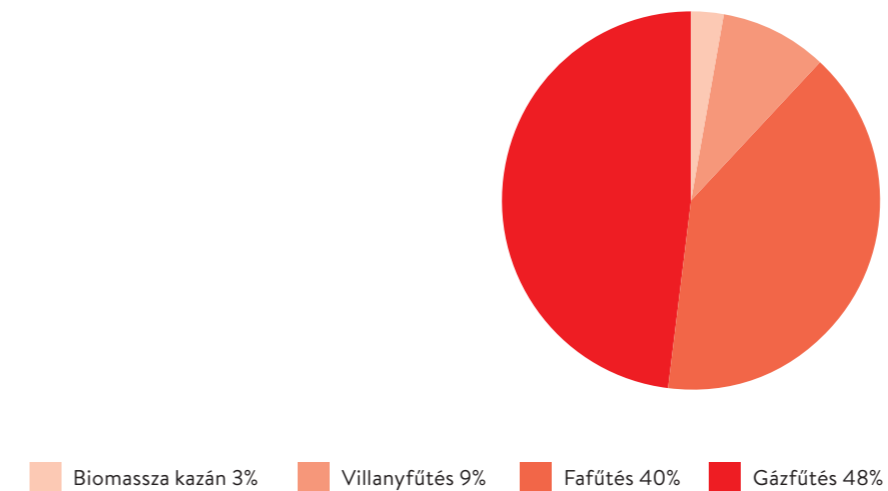
Nincsen olyan „Jó kis hely”, melyhez nem tartozna kert, vagy udvar, de az ingatlanok abból a szempontból is különbözőek, hogy mekkora kinti területtel rendelkeznek. Egyes helyszíneken több ezer négyzetméternyi területet használhatnak a közösségi terek, míg máshol csupán 80 négyzetméteres az udvar. A nagyon kis méretű telkek pedig nyilvánvalóan behatárolják, hogy milyen szabadtéri programokra van lehetőség. A kiemelkedő nagyságú udvarokon közös használatú tereket, vagy az ingatlan melletti foci pályát találhatunk. A válaszadók 4 kivételtől eltekintve újnak vagy újszerű állapotúnak írják le udvarukat, kertjüket.

13. ábra: A „Jó kis hely”-ek kertjének/udvarának nagysága N=35 (2022)

A „Jó kis hely”-eknek otthont adó épületek közül sok nem rendelkezik bizonyos közművekkel vagy közművesítettségük nem megfelelő. 6%-ukban nem fűthető az összes helyiség, mert a fűtést nem építették ki mindenhol vagy nem készült el teljesen a tervezett fűtésrendszer, 40%-uk pedig csak fatüzeléssel fűthető.

14. ábra: A „Jó kis hely” közösségi terek elsődleges fűtése N=35 (2022)

Az épületek 11%-ában nincs víz az összes olyan helyiségben, ahol az indokolt lenne, mert nem készültek el a bekötések mindenhol, 14%-ukban az áramkapacitás nem megfelelő. A közösségi terek 17%-ában nem elérhető az internet. A programhelyszínekkel kapcsolatos problémák mélysége jól lemérhető azon, hogy még 2020 nyarán is voltak olyan közösségi terek, ahol nem volt megoldott, esetleg nem volt megfelelő az adott helyiség vagy épület fűtése. A legtöbb esetben az okozza a gondot, hogy a pályázatba nem tervezték forrást a tüzelőanyagra, de olyan település is van, ahol a fűtésrendszer karbantartására, javítására nincsen keret, és az csak az épület bérbeadójának közreműködésével oldható meg.

A fűtéssel kapcsolatban további nehézség a közösségi terek számára, hogy 2022 őszétől egy kormányzati döntés nyomán jelentősen megnövekedtek a fűtésköltségek. Ez a változás ráadásul olyan időpontban lépett életbe, mikorra az intézmények nagy része már a fenntartási időszakba került és szűkös forrásokból kénytelen gazdálkodni. A témában végzett adatgyűjtésünk során a „Jó kis hely”-ek fenntartóinak csupán 22%-a nyilatkozott úgy, hogy a magasabb költségeket is ki tudja majd fizetni. A szolgáltatások más épületbe való áthelyezését, mely révén csökkenthetők lennének a fűtésköltségek, pedig csak a fenntartók 13%-a tartotta megoldhatónak. Mindez azt jelenti, hogy a „Jó kis hely”-ek többsége számára még a fenntartási időszakban elvárt heti 16 órás nyitva tartás biztosítása is komoly nehézséget jelent.

Az ERFA források odaítélésével és folyósításával kapcsolatos probléma az eszközbeszerzésekre is kihatott. Az időközi értékelés írásának idején a projektekbe betervezett eszközök egy részét források hiányában még nem tudták beszerezni az érintett közösségi terek, vagy ha már rendelkezésre álltak, az ideiglenes helyszínen nem tudták használni azokat. A „Jó kis hely”-ek eszközökkel való ellátottsága a projektek zárásának időszakára sem vált tökéletessé. Kérdőíves kutatásunk során valamivel kevesebb mint felük, 49%-uk nyilatkozott úgy, hogy az összes szükséges eszközzel rendelkezik. Vannak helyszínek, ahol alapvető felszerelések – polc, szekrény, konyhai edény, fejlesztő játék, számítógép, nyomtató – hiányoznak, máshol nagyobb elektronikai eszközökre – tévé, szárítógép, mosogatógép, villanysütő – lenne szükség, egyes közösségi terek pedig kültéri játékokat, építményeket – filagória, színpad – tartanának még szükségesnek. Az eszközhiány mértékét jelzi, hogy a közösségi terek 6%-a egyáltalán nem rendelkezik számítógéppel, 12%-uknak pedig nincsen fénymásolója. Egyes „Jó kis hely”-eken az alapvetőnek tekinthető komfortszolgáltatások biztosításához sincsenek meg a kellő eszközök: 11%-uk nem rendelkezik mosógéppel, 9%-uknál pedig rossz állapotú. A mosási szolgáltatás igénybevételét elősegítő szárítógép a közösségi terek 51%-ában van.

Menedzsment biztosítása

A pályázati kiírásban meghatározott alacsony menedzsment költségek nem tették lehetővé azt, hogy igazán tapasztalt vezetőket foglalkoztassanak a projektek. Az 1000 fő alatti települések sokszor nem voltak felkészülve arra, hogy önállóan megtervezzenek, beadjanak, majd megvalósítsanak egy uniós pályázatot. A pályázat beadásában közreműködő szereplők pedig – főképp a pályázatíró cégek – a későbbiek során nem feltétlenül segítettek a projekt megvalósulásában. Részben ebből eredt, hogy a felújításokkal, beszerzésekkel kapcsolatos problémák orvoslása sok helyen nehézségekbe ütközött, hiszen a projektek vezetői nem rendelkeznek kellő tapasztalatokkal ezen a területen, bizonytalanok a különböző pályázat-technikai kérdésekben (pl. változás-bejelentés, mérőföldkövek, nyilvánosság biztosítása).

Egyes programhelyszíneken, ahol a pályázatíró cég látta el a menedzsment feladatokat, a projektirányítás erősen centralizált módon, a szakmai megvalósítóktól elkülönülve működött, és ezzel jelentősen lassította, már-már ellehetlenítette a projekt előrehaladását. Az is előfordult, hogy megfelelő együttműködés hiányában a szakmai stábra hárult a rendkívül energia- és időigényes menedzsment és pénzügyi feladatok ellátása, mint pl. az árajánlat kérések lebonyolítása. A projektvezetés elkülönült működése egyéb anomáliákat is okoz, ugyanis van rá példa, hogy a szakmai megvalósítók nem ismerhették meg saját beadott pályázatuk tartalmát. Utóbbiak munkáját tovább nehezíti, hogy bizonyos esetekben a kedvezményezetteknek sincs kellő tapasztalatuk a projektmegvalósításban, így gondot jelent számukra a dokumentációhoz szükséges sablonok, nyomtatványok elkészítése és használata.

Szakmai fejlesztések előrehaladása

A „Jó kis hely”-ekkel szembeni szakmai elvárások

A kistéleplési komplex gyermekprogramok elsődleges célcsoportját az adott településen élő 25 év alatti gyermekek és fiatalok, valamint az ő családjaik jelentik. A projektek másodlagos célcsoportját a gyermekekkel és családjukkal foglalkozó helyi intézmények, szolgáltatások munkatársai, a civil szervezetek, az egyházak tagjai és a helyi közösség egésze alkotják. Egy igazi „Jó kis hely” így tulajdonképpen egy kicsit gyerekház, egy kicsit tanoda, egy kicsit ifjúsági iroda és nem utolsósorban közösségi ház. Ezek a feladatok speciális szakértelmet, nyitottságot és rugalmasságot kívánnak a közösségi tér munkatársaitól, miközben a pályázati konstrukcióban foglaltaknak is meg kell felelniük.

A pályázati felhívás szerint a közösségi tereknek minden hétköznap nyitva kell tartaniuk minimum 8 órát, emellett legalább havonta egyszer hétvégi programot is kell szervezniük. Szolgáltatásaikat úgy kell kialakítaniuk, hogy azok a 3 év alattiak, az óvodás és tanköteles korú gyerekek és a 25 év alatti fiatalok számára is kínáljanak kifejezetten az ő igényeikhez szabott lehetőségeket. Ezen korcsoportoknak legalább 3-3, a pályázati kiírásban szereplő szolgáltatást kötelesek biztosítani, és a szülőket célzó programelemek közül is meg kell valósítaniuk legalább egyet.

A „Jó kis hely” - kistéleplési komplex gyermekprogramok kötelező elemei

- Együttműködés a család- és gyermekjóléti szolgálattal, valamint család- és gyermekjóléti központtal.
- Szakmai és szakmaközi együttműködések, bekapcsolódás a jelzőrendszer munkájába.

- A helyi igényekre épülő, rugalmas, szolgáltatások nyújtása a település teljes gyerek/ifjúsági fiatalok korosztálya számára, a szakemberek támogató jelenlétének biztosítása érdekében a következők szerint:

a.) 3 év és az alatti és óvodás gyerekek, valamint családjuk programjai

- Játékfoglalkozások biztosítása a gyermek számára a szülő bevonásával
- Koragyerekkori programok a gyerekek és a szülők számára (pl. baba-mama klub),
- A Biztos Kezdet szemlélet elterjesztése, az óvoda-szülő-gyermek kapcsolat erősítése,

b.) Tanköteles korú gyerekek és 25 év alatti fiatalok programjai

- Tanulást, iskolai felzárkózást segítő tevékenységek: fejlesztő tevékenységek, korrepetálás, célzott fejlesztő segítségnyújtás,
- Szabadidős, kulturális- és sportprogramok, tábor gyermekeknek, fiataloknak,
- Életvezetést segítő, valamint preventív célú (pl. drogmegelőzés segítő) programok
- Felkészítés a munkaerő-piaci jelenlétre fiataloknak és szülőknek egyaránt elsősorban kompetencianöveléssel, és pályaaorientációval. - IT kompetenciák erősítése fiataloknak és szülőknek

Forrás: EFOP-1.4.3-16 Jó kis hely – Biztos Kezdet Gyerekházak és kistéleplési komplex gyermekprogramok támogatása

A pályázati felhívásban elvárt indikátor szerint a teljes projektidőszak végéig 10 fő 25 év alatti résztvevőnek és 5 fő szülőnek kell részt vennie legalább 5 alkalommal valamilyen folyamat jellegű programon. A 0-25 éves korosztály vonatkozásában elvárás az, hogy a résztvevők 50%-a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesüljön.

A megvalósítókkal szemben a pályázati kiírásban megfogalmazott képesítési követelmények a közösségi terek komplex feladataihoz igazodnak. Ezek azt hivatottak garantálni, hogy egy olyan szakmai team álljon fel helyi szinten, amely rendelkezik az egyes korcsoportok elérését célzó programelemek megvalósításához szükséges szaktudással és tapasztalattal. A főállású „Jó kis hely” szakmai vezetőjével szemben elvárás, hogy felsőfokú szociális, pedagógiai, egészségügyi, pszichológusi vagy szociálpedagógusi végzettséggel rendelkezzen. Egy fő szintén főállású, legalább középfokú végzettségű kolléga alkalmazása is kötelező. Vele szemben elvárás az, hogy OKJ-s végzettséget szerezzen szociális vagy kigyerekkori területen². A team részét képezi egy helyi segítő is, akit lehetőség szerint a helyi hátrányos helyzetű/roma lakosság köréből kell kiválasztani.

Személyi feltételek, a szakmai stábok működése

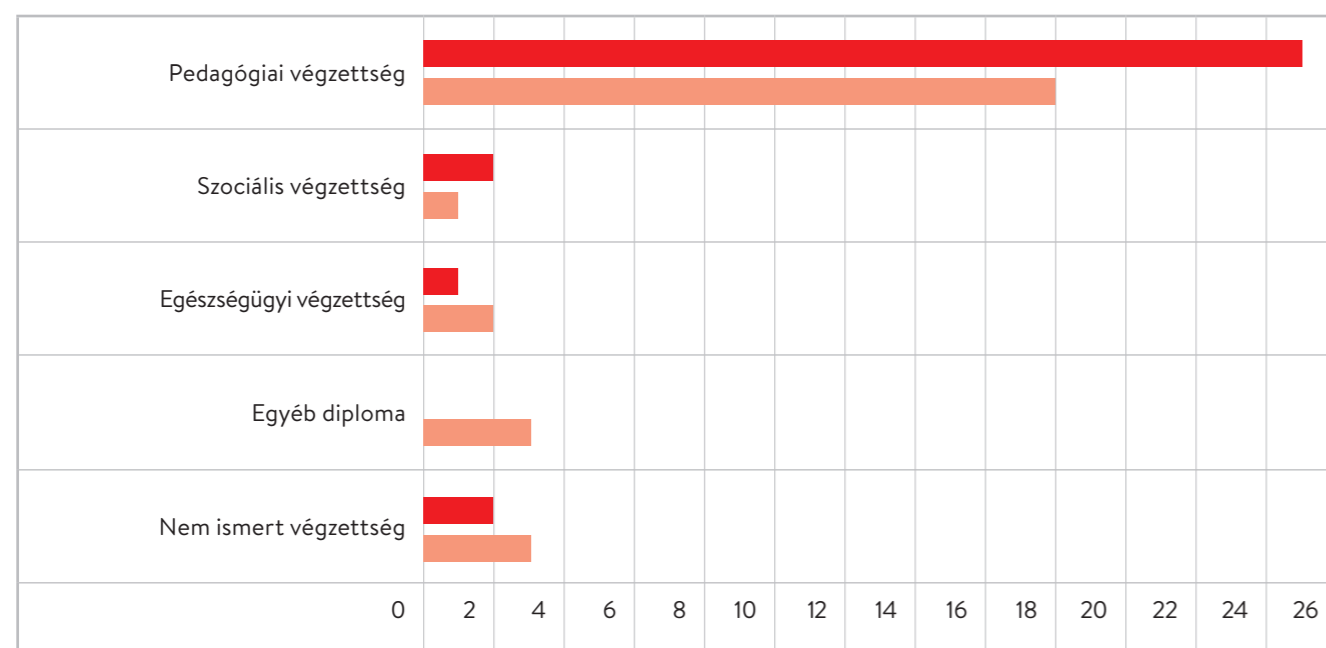
A 2019-es kérdőívekből származó adatok azt mutatták, hogy a közösségi terekben elviekben a legtöbb esetben rendelkezésre áll a kellő számú és megfelelő végzettségű munkatárs, mivel az előírt személyi feltételeknek formálisan egy kivételével minden „Jó kis hely” megfelelt. Az önbevalláson alapuló adatok alapján egyetlen közösségi tér volt, ahol az előírtnál kevesebbet, nevezetesen 2 főt foglalkoztattak. 24 helyszínen 3 fő volt állományban, 7 helyszínen pedig 4. Az egyre inkább általánossá váló szakemberhiány, és ennek fonákjaként az, hogy egy-egy embernek akár 2-3 állása is van egy időben, azonban ezeken a településeken is érezteti hatását. A mentori beszámolókból tudható, és ezt az időközi értékelés időszakában végzett interjú vizsgálatunk is

² Az eredeti felhívásban két különböző (szociális és kigyerekkori) végzettségű felsőfokú főállású munkatárs volt az elvárás. Ez utóbbit a szakemberhiányra reagálva módosította, enyhítette a fenti módon a pályázatkezelő.

mege erősítette, hogy bizonyos esetekben a közösségi térben ténylegesen jelen levő dolgozók létszáma elmarad a projektben foglalkoztatottakétól. Ezen a téren a projektek zárásának időszakára sem állt be érdemi változás. A legtöbb esetben a megvalósítók formálisan meg tudtak felelni a pályázati kiírásban a munkatársak iskolai végzettségére vonatkozó elvárásoknak is. Az időközi értékelés időszakában a „Jó kis hely”-ek szakmai vezetőinek döntő többsége, 32-ből 30 (94%) rendelkezett felsőfokú végzettséggel. Szakképzettség szempontjából a pedagógiai végzettségűek (pedagógus, óvodapedagógus, szociálpedagógus, gyógypedagógus) voltak többségben közöttük, ebbe a kategóriába tartozott a szakmai vezetők 78%-a (25 fő). 2-en (6%) szociális végzettségűek, egy embernek (3%) egészségügyi végzettsége volt, míg kettőről nem szolgáltatott adatot.

A „Jó kis hely”-ek szakmai munkatársainak 84%-a, 32-ből 27 ember rendelkezett felsőfokú végzettséggel. Rajtuk kívül 4 munkatárs legmagasabb iskolai végzettsége az érettségi, míg egy személy végzettsége nem volt ismert. A diplomával rendelkező szakmai munkatársak körében is túlsúlyban voltak azok, akik pedagógiai területen szereztek valamilyen szakképesítést. 18 fő, a szakmai munkatársak 67%-a tartozott ebbe a kategóriába. Mindössze egy 1 személy volt, aki szociális végzettségű (3,7%), 2 embernek pedig egészségügyi végzettsége volt (7,4%). 3 olyan munkatársról tudunk, aki egyéb típusú diplomával rendelkezett (11,1%), míg 3 munkatárs szakképzettsége nem volt ismert.

15. ábra: A „Jó kis hely”-ek felsőfokú végzettségű szakmai vezetőinek és szakmai munkatársainak szakképzettség szerinti megoszlása N=32

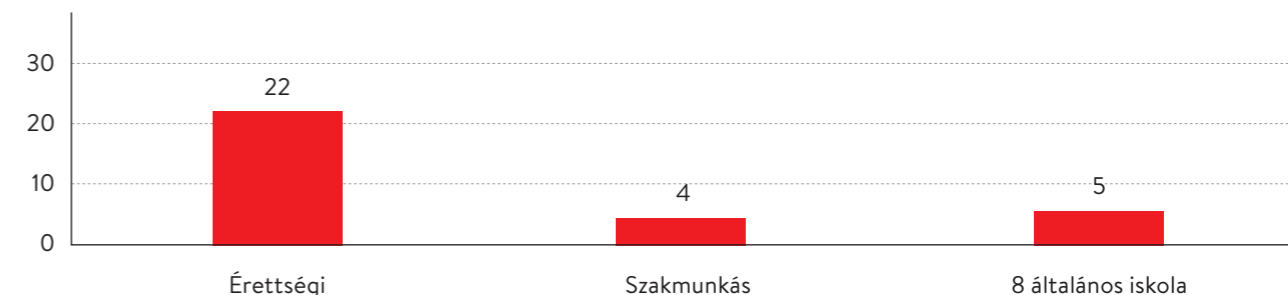

JKH vezető felsőfokú végzettsége
 JKH szakmai munkatárs felsőfokú végzettsége

A záró értékelés időszakára ezekben az adatokban lényegi változás nem történt. A „Jó kis hely”-ek szakmai vezetőinek 86%-a felsőfokú szakirányú végzettséggel rendelkezik, egyéb felsőfokú végzettsége van 6%-uknak, 3%-uk középfokú szakirányú végzettséggel rendelkezik és 3% azok aránya, akiknek középszintű érettségi a legmagasabb végzettsége. Egy helyszínen pedig nem volt vezető a lekérdezés időpontjában. A szakmai munkatársak végzettségi adataiban annyi változás figyelhető meg, hogy a korábbiakhoz képest kevesebb közöttük a felsőfokú végzettségű, és több a középfokú szakirányú végzettséggel rendelkező kolléga. A szakmai munkatársak 60%-a felsőfokú szakirányú végzettséggel rendelkezik, 20%-uknak középfokú szakirányú végzettsége van és 6-6% azok aránya, akik egyéb szakképzettséggel, illetve érettségivel rendelkeznek. Három helyszín esetében ez az adat nem ismert.

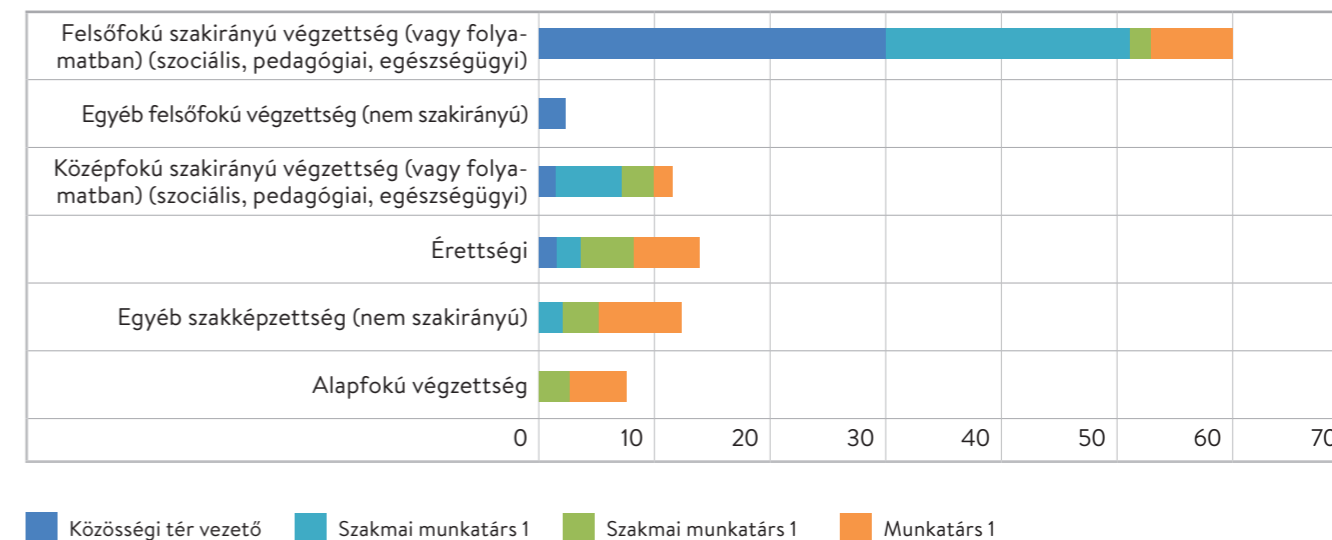
A „Jó kis hely”-ek helyi segítőinek esetében a pályázat által előírt legmagasabb iskolai végzettség a 8 általános volt. Érdekes, hogy a hátrányos helyzetű térségekre fokozottan jellemző szakemberhiány ellenére a közösségi terek elviekben messze túlteljesítették ezt az elvárást. Az időközi értékelés időszakában a „Jó kis hely”-ek helyi segítői pozícióban lévő munkatársai közül a többség, 22 fő (69%) legalább érettségivel rendelkezett, 4-en pedig szakmunkás végzettségűek voltak (12%). Mindössze 5-en voltak (16%), akiknek a 8 általános a legmagasabb végzettsége. A 2019-es kérdőíves vizsgálat idején pedig egy helyszínen nem volt betöltve ez a pozíció.

16. ábra: A „Jó kis hely”-ek helyi munkatársainak végzettség szerinti megoszlása N=31

A 2022-es lekérdezés idején a helyi segítők végzettségi adatai még kedvezőbb képet mutattak, a legtöbb esetben ugyanis felsőfokú szakirányú végzettséggel vagy valamilyen egyéb szakképzettséggel rendelkeznek. Hozzá kell tenni azonban, hogy a helyi segítők száma csökkent, és csak a „Jó kis hely”-ek 71%-ában dolgozik ilyen kolléga.

17. ábra: A „Jó kis hely” munkatársak végzettsége N=35 (2022)

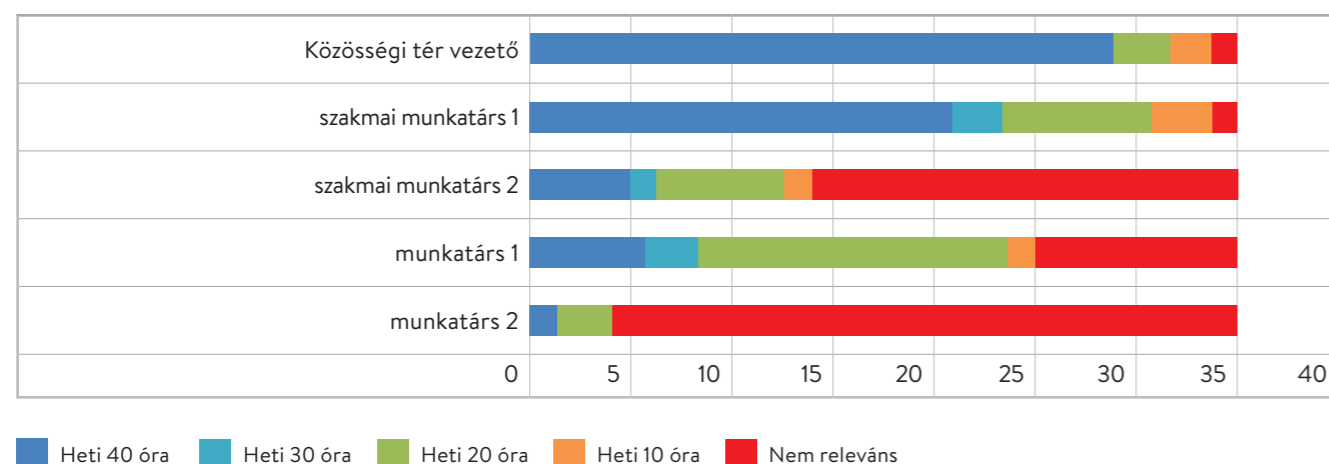

A pályázatok sikeres lebonyolításához nem csak a minden szempontból megfelelő szakemberek és helyi segítők megtalálására van szükség, hanem arra is, hogy a közösségi terekben stabil munkahelyi stábok alakuljanak ki, amelyek képesek az intézményeket folyamatosan, kiszámítható módon működtetni. Az adatok azonban sajnálatos módon azt mutatják, hogy a fluktuáció már a programidőszak első felében is megfigyelhető volt. 14 „Jó kis hely” esetében, azaz a programhelyszínek 44%-ánál volt már változás a projektmenedzsmentben és/vagy a szakmai stábben. Ez a probléma egyes közösségi terek esetében a 2020-as interjú vizsgálat időszakában is fennállt, és még ekkorra sem tudtak stabil működést kialakítani.

Gyakori probléma, hogy a projekteken foglalkoztatott kiválasztása a helyi kulcsszereplők által dominált hatalmi térben zajlott network alapon, és a tapasztalatok szerint a későbbi személycserék során is nagy súllyal esnek latba a személyes érdekek. Több esetben emiatt vagy akár ettől függetlenül konfliktusokkal terhelt a helyi döntéshozók, a projektvezetők és a szakmai munkatársak viszonya. Sok helyen ez áll a szakemberek körében tapasztalható nagymértékű fluktuáció hátterében is.

A szakmai stábok működését a gyakori személycserék mellett az is nehezíti, hogy egyes munkatársak egyáltalán nincsenek jelen a közösségi térben, vagy csak az előírtnál ritkábban és rövidebb ideig. A 2022-es kérdőíves vizsgálat adatai szerint a közösségi terek munkatársai közül a szakmai vezetők 83%-a és a szakmai munkatársak 60%-a teljes munkaidőben dolgozik, a valóságban azonban egyes helyszíneken ennél kevesebb figyelmet szentelnek a közösségi térnek.

18. ábra: A „Jó kis hely” munkatársak munkaideje N=35 (2022)

Előfordul, hogy egyik vagy másik munkatárs valójában valamelyik helyi közigazgatási vagy közoktatási, köznevelési intézményben végez munkát. Sok szakember a meglévő főállása mellett dolgozik a projektekben alacsonyabb óraszámokban, így nem igazán adódik alkalom arra sem, hogy teljes létszámmal tartsanak stábülést. A szakmai vezetők nem minden esetben látnak el valódi vezetői feladatokat, mivel meglévő főállásuk mellett nincsen rá kapacitásuk, így előfordul, hogy hiányzik a szakmai koordináció, a stábtagnak feladatai nincsenek világosan kijelölve, átbeszélve. A stábok működő teammá szervezésére sem jut kellő figyelem. A helyi segítők sokszor kulcsszereplők a „Jó kis hely”-ben, de néha arra is van példa, hogy a kollégát a stáb nem integrálja, aki ennél fogva inkább kliensi mintsem munkatársi státuszban van a közösségi térben.

A megfelelő szakmai vezetés hiányát egyes esetekben a projektvezetés és/vagy a fenntartó szervezet döntéshozóinak érdektelensége is tetézi. Ez azzal jár, hogy a magára hagyott szakmai stáb aktív tagjainak maguknak kell ellátniuk a projekthez kapcsolódó szinte minden feladatot. Vannak ugyanakkor pozitív példák is, melyek azt mutatják, hogy a közösségi teret például eszközökkel, élelmiszerekkel támogató településvezetés nagyban hozzá tud járulni a „Jó kis hely” sikeres működéséhez.

Szolgáltatási paletta

A különböző korcsoportokat célzó programok és szolgáltatások megszervezése, beindítása rendszerint fokozatosan halad előre a közösségi terekben. Általában az egészen kicsi és nagyobb gyerekeket célzó szolgáltatásokat indították be elsőként, ezek mellett pedig a különböző tematikus programokat, foglalkozásokat (kirándulás, közös főzés, számítógépes ismeretek átadása) és a jeles napokhoz, ünnepekhez – húsvét, karácsony, farsang, születésnapok – kapcsolódó rendezvényeket szervezték meg az első időszakban.

A 2019-es kérdőíves vizsgálat tanúsága szerint a „Jó kis hely”-ek nagyobb része, egészen pontosan 70%-a minden korcsoport számára kínált programokat, szolgáltatásokat. A többi helyszínen jellemzően azokat a szolgáltatásokat, programokat nem alakították még ki ekkor, amelyek a 26-54 év közötti korosztályt, az 55 év felettieket és kifejezetten a szülőket kellene, hogy megcélazzák. Vannak ugyanakkor olyan programelemek is, amelyeket a közösségi terek többségében már elindítottak, ilyenek a tanoda típusú szolgáltatások és a sportprogramok.

Ahogy korábban említettük, nagy különbségek mutatkoztak abban, hogy az egyes „Jó kis hely”-ek mikortól kezdve tudták elindítani programjaikat és szolgáltatásaikat. Így a kérdőíves adatfelvétel idején bizonyos

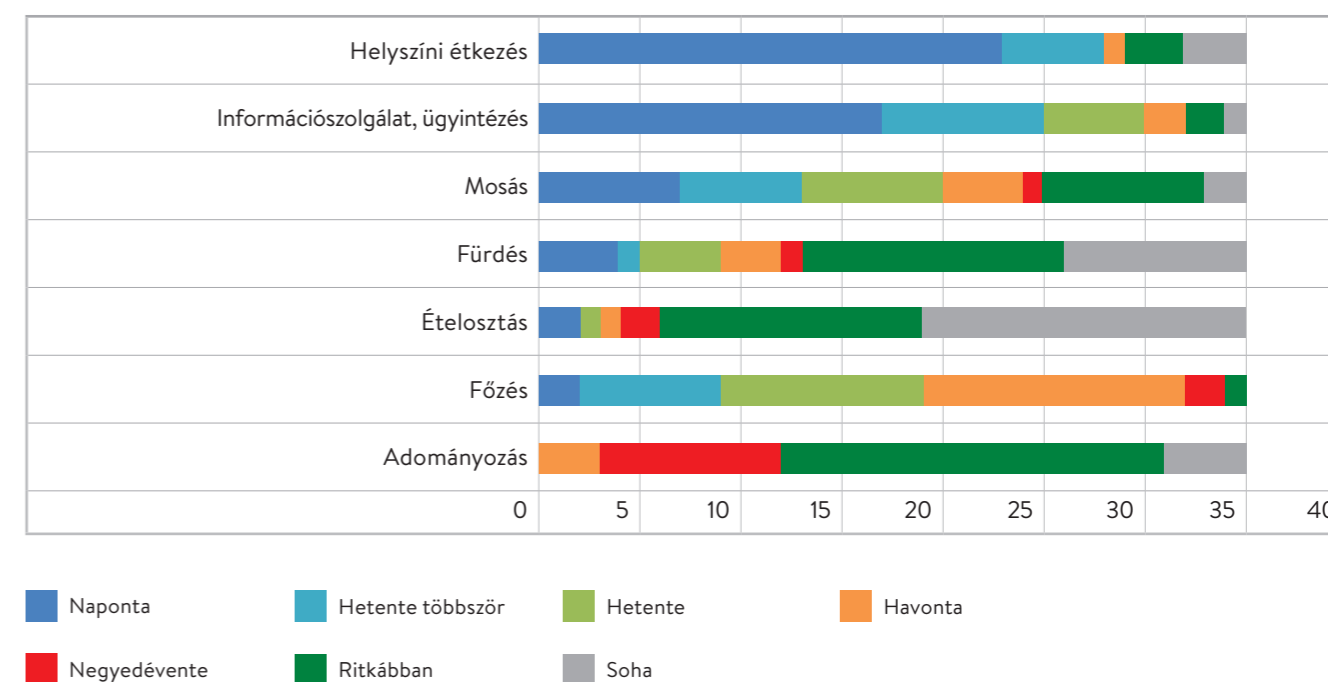
közösségi terek még csak első programjaikat bonyolították, míg más intézmények jóval előrébb jártak ebben a folyamatban. Ennek megfelelően a „Jó kis hely”-ek által megvalósított programok és elindított szolgáltatások számában nagy szórás mutatkozott. Van olyan programhelyszín, ahol ekkor 30féle program, illetve szolgáltatás futott, míg más helyen csak 2 fajta.

Ezek a különbségek a 2020. évi interjú vizsgálat idejére sem tűntek el. Egyes közösségi terek még ekkor is csak néhány programmal, szolgáltatással működtek, vagy többféle tevékenységet is végeztek ugyan, de nem alakították ki a szisztematikus szakmai munka kereteit. A célcsoportok közül a serdülőket és a felnőtt korosztályt célzó programok több helyen továbbra is hiányoztak. A „Jó kis hely” szolgáltatáspalettejének kialakítását bizonyos esetekben az is nehezítette, hogy többféle hasonló profilú intézmény is működik a településen, és így nehéz volt a közösségi tér funkcióját megtalálni.

A projektek második felére a „Jó kis hely”-ek általában bővítették szolgáltatásaik körét. Eddigre a gyerekprogramok, foglalkozások, a komfortszolgáltatások és az étkeztetés mellett rendszerint megjelentek a kifejezetten a felnőtteket célzó tanácsadások és az általános ügyintézésben való segítségnyújtás is elérhetővé vált a helyiek számára.

A 2022-es kérdőíves felmérés adatai azt mutatják, hogy a „Jó kis hely”-ek többségének fontos szerepe van egyes alapvető szükségletek kielégítésében. A közösségi terek 66%-a naponta biztosít étkeztetést, 14%-uk ennél ritkábban, de hetente többször, és csak 9%-uknál nincs lehetőség étkezésre. A „Jó kis hely”-ek többsége, 54%-a legalább alkalmi jelleggel ételt is szokott osztani, 89%-uk pedig legalább alkalmanként adományosztást is szervez. Az érintett településeken élőkkel kialakított kapcsolatok intenzitását mutatja, hogy a „Jó kis hely”-ek közel fele, 46%-a naponta nyújt segítséget a lakosságnak ügyintézésben, 23%-uk ennél ritkábban, de még így is hetente többször foglalkozik ezzel.

19. ábra: Alapvető szükségletek kielégítését biztosító szolgáltatások gyakorisága N=35 (2002)

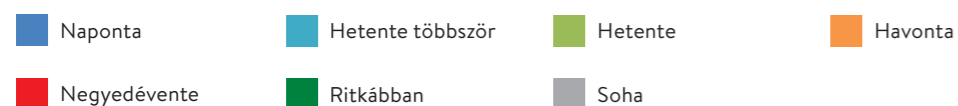
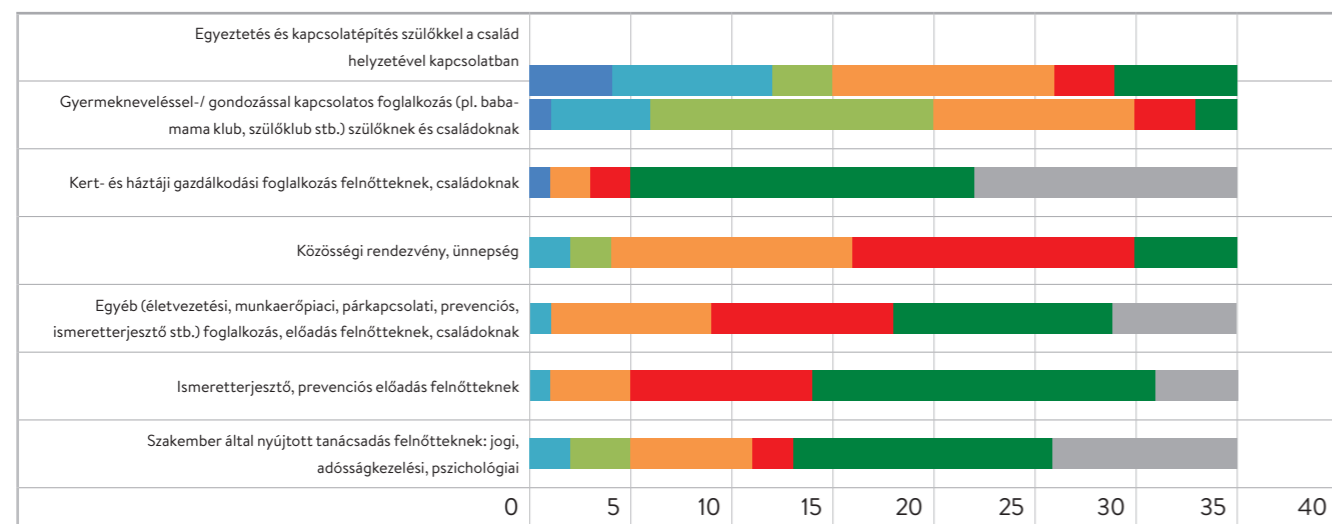
A komfortszolgáltatások a „Jó kis hely”-ek többségében elérhetők, ezek igénybevételében azonban nagy különbségek mutatkoznak helyi szinten. A konyhát valamilyen formában minden helyszínen használják, a fürdőszobát viszont csak a közösségi terek 15%-ában veszik igénybe rendszeresen. Az alkalmi használat jellemző a „Jó kis hely”-ek 60%-ára, egyáltalán nem veszik igénybe 24%-uknál, két helyszínen pedig nincsen fürdőszoba. Megjegyezzük, hogy a rendszeres igénybevétel korábban gyakoribb volt, hiszen 2021 őszén, a közösségi terek komfortszolgáltatásait felmérő lekérdés idején még a „Jó kis hely”-ek 32%-a számolt be rendszeres igénybevételről¹³. A mosógépet és a szárítót a 2022-es felmérés idején rendszeresen használták

¹³ Kocsis Attila - Marozsán Csilla: Komfort szolgáltatások a közösségi terekben (Magyar Máltai Szeretetszolgálat, 2021. november) 17-18. old.

40%-uknál, alkalmanként 43%-uknál, nem vették igénybe 9%-uknál, 3 intézmény pedig nem rendelkezett ezekkel az eszközökkel. A mosás kapcsán szintén elmondható, hogy korábban, 2021 őszén magasabb, 60% volt azoknak a közösségi tereknek az aránya, ahol rendszeresen igénybe vették ezt a szolgáltatást.¹⁴

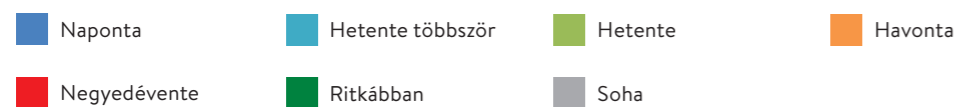
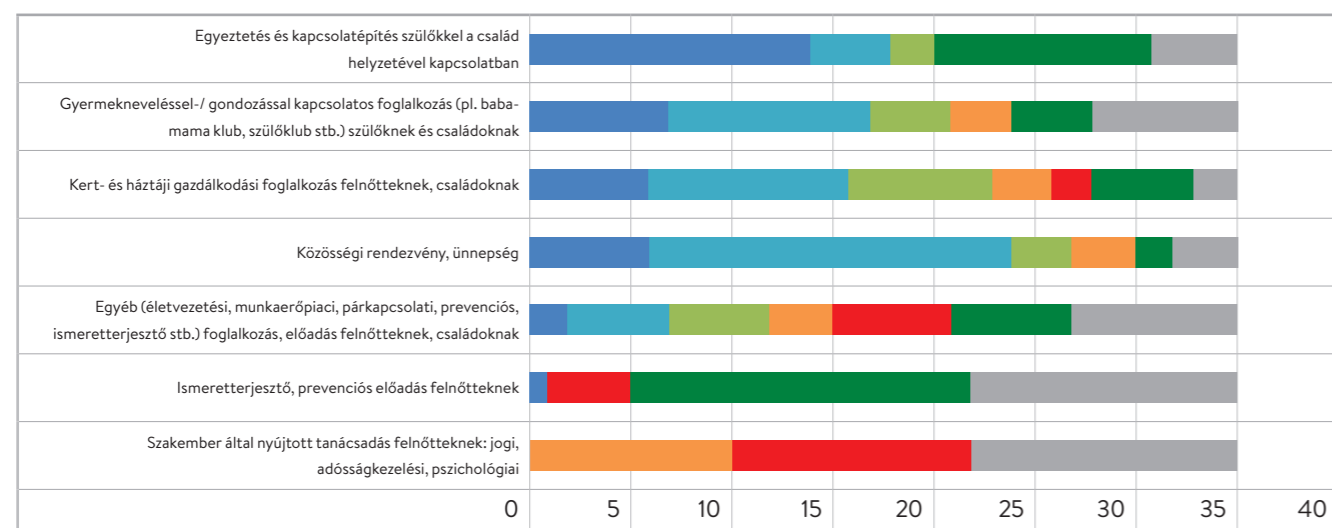
A gyerekeket, szülőket számos programmal próbálják megszólítani. A „Jó kis hely”-ek több mint négyötöde, 83%-a szervez legalább havonta valamilyen szabadidős tevékenységet, 86%-uk tart ugyanilyen rendszerességgel gyerekgondozással kapcsolatos foglalkozásokat és 31%-uk biztosít tanácsadási szolgáltatásokat legalább havi rendszerességgel. A közösségi terek 46%-a legalább havonta szervez valamilyen közösségi rendezvényt, 63%-uk pedig legalább negyedévente elviszi kirándulni a gyerekeket.

20. ábra: Szülőket célzó és közösségi programok gyakorisága N=35 (2002)

A gyerekek iskolai előmenetelét segíti a közösségi terekben zajló korrepetálás, ami 77%-uknál legalább hetente elérhető, de 66%-uk legalább heti rendszerességgel kognitív kompetenciafejlesztéssel is foglalkozik és 34%-uk ugyanilyen gyakorisággal érzelmi, társas kompetenciafejlesztést is folytat.

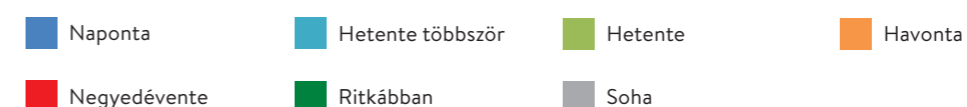
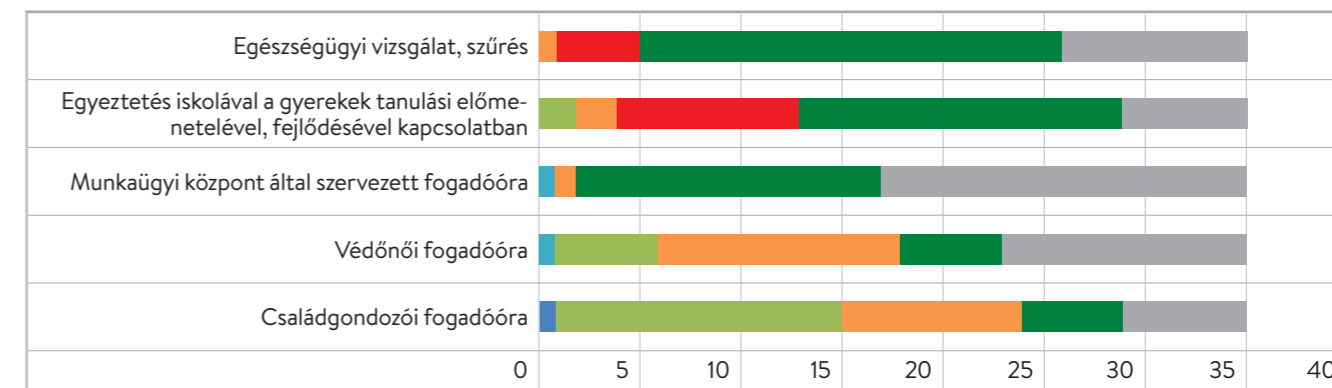
21. ábra: Gyerekre irányuló és fejlesztő szolgáltatások gyakorisága N=35 (2002)

¹⁴ Kocsis Attila - Marozsán Csilla: Komfort szolgáltatások a közösségi terekben (Magyar Máltai Szeretetszolgálat, 2021. november) 20. old.

Egyes tevékenységek a szakmai partnerekkel együttműködésben valósulnak meg, ezek gyakorisága képet ad a szakemberek és a közösségi tér kapcsolatainak intenzitásáról is. A „Jó kis hely”-ek 42%-ánál legalább heti rendszerességgel elérhető a családsegítő szakember, 51%-ánál legalább havonta találkozhatnak a látogatók a védőnővel. Az iskolákkal a közösségi terek 37%-a legalább negyedévente egyeztet a bejáró gyerekek előmeneteléről. Leggyengébb kapcsolatot a munkaügyi kirendeltséggel és az egészségügyi szolgáltatóval találtunk.

22. ábra: Együttműködéseket feltételező tevékenységek gyakorisága N=35 (2002)

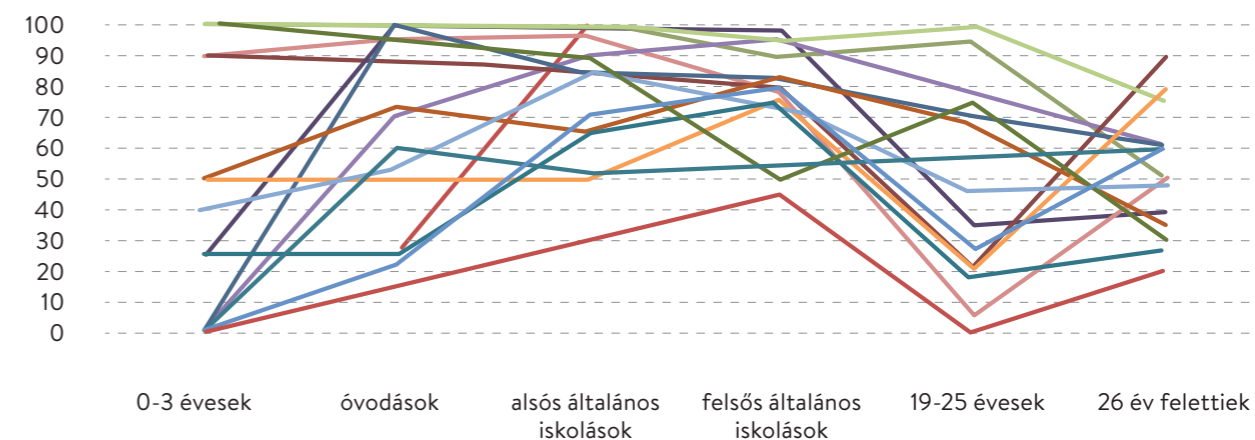

A célcsoport elérése

Mivel az igénybevételről nem állt rendelkezésre teljes körű adatbázis, a 2020 tavaszán Kaposvárott megtartott „Jó kis hely” workshopon gyűjtöttünk információkat erre vonatkozóan a közösségi terek stábjaitól. Ez ugyan csak a „Jó kis hely”-ek egy csoportját – a dél-dunántúli közösségi tereket – érintette, mégis alkalmas arra, hogy jelezze a tendenciákat és a tipikus működésmódokat, melyek tapasztalataink szerint a többi régióban is hasonlóak.

A workshopon felrajzolt látogatottsági adatok jól mutatják az egyes korcsoportokban a „Jó kis hely”-ek igénybevételét a különböző korosztályokban. A dél-dunántúli „Jó kis hely” közösségi terek közös ábrán jelölték azt, hogy a településükön a különböző korosztályok hány százalékát érik el szolgáltatásaikkal. A házak különböző színű vonallal vannak jelölve, kirajzolva az egyedi sajátosságokat és az általános tendenciákat. Az elsőként feltűnő jellegzetességek között van az óvodás és általános iskolás korosztály magas elérése, valamint a 0-3 évesek és a 19-25 évesek bevonásának nehézsége. A programon részt vettek olyan közösségi terek, melyek néhány hónapja nyitottak, ami az alacsony elérési görbék megjelenését érthetővé teszi.

22. ábra: Együttműködéseket feltételező tevékenységek gyakorisága N=35 (2002)

A dél-dunántúli „Jó kis hely”-ek kiscsoportos megbeszélése alapján a különböző korcsoportok bevonásának sajátosságai, nehézségei rajzolódott ki. Egyes településeken nagyon alacsony a kisgyerekek száma, szinte nincsen 0-3 éves gyerek, a 0-3 éves korosztály esetében a kisgyerekek napirendje mellett az otthoni teendők ellátása fontos szempont (ebéd nem készül, tűz leég, míg eljárnak), a közösségi tér otthonától való távolsága ennél a korosztálynál a leghangúlyosabb tényező (a falu túlsó végéről nem hozzák be a gyerekeket).

Az intézményi ellátásban részesülő gyerekek esetén az óvodai, iskolai ellátás és a „Jó kis hely” nyitva tartásának átfedése van hatással a látogatottságra (az iskolás gyerekeknél az egyéb iskolai délutáni elfoglaltságok, szakkörök, sportfoglalkozások a délutánba nyúlhatnak). A kisiskolás gyerekeknél a szülők féltése jelenik meg, emiatt nem engedik egyedül a gyereket a közösségi térbe, ezért is fontos, hogy a szülők bevonása megtörténjen. Emellett előfordul, hogy a gyerekek viselkedése, mentális, pszichés problémái miatt restelnek a szülők, ezért nem szívesen járnak, vagy ösztönzik gyerekeiket a közösségbe járásra.

A nagyobb kamaszok jellemzően középiskolások vagy kollégisták, ezért hétköznap csak későn, vagy a hétvégén érhetőek el a településen, a felnőttek, fiatal felnőttek munkahelyi elfoglaltságaik miatt kapcsolódnak nehezen a „Jó kis hely”-ekhez. A kisgyerekes szülők csak akkor tudnak részt venni a programokban, ha a gyereküket is magukkal tudják vinni. Szinte minden korosztálynál megjelentek belső akadályok, mint a szülő hozzáállása vagy a gyerekek és felnőttek érdektelensége, passzivitása.

Általános technikai nehézségek is előfordultak néhány helyszínen, pl. nem elég a tér különböző, eltérő igényű korosztály egyidejű programjaihoz, vagy más szolgáltatás is használja a közösségi teret, emiatt alkalmanként akadályozott a programszervezés. Az is előfordult, hogy a közösségi terek programjai helyben nem ismertek, vagy összeesősödnak más, hasonló intézmények – pl. a művelődési ház – programjaival.

A célcsoport aktuális élethelyzete és a technikai nehézségek mellett a munkatársak személyisége, szaktudása és motivációja befolyásolja döntően az elért korcsoportok körét és a látogatottságot. Egyes esetekben a „Jó kis hely”-ek dolgozóinak szakmai ismeretei elavultak, vagy hiányosak, nem rendelkeznek kellő tapasztalattal az ilyen típusú szolgáltatások működtetésében, ezért nem tudják megszólítani a helyieket. A munkatársaknak rendszerint nincs közösségfejlesztési tapasztalata, ami arra ösztönözhetné őket, hogy a teljes helyi közösség bevonásában gondolkodjanak. Arra is van példa, hogy előítéletesek a cigány lakossággal szemben, és esetenként ezekben a nézetekben osztoznak a helyi védőnővel vagy családgondozóval is.

2022-es kérdőíves vizsgálatunk során ismét információkat gyűjtöttünk arról – immár az összes közösségi tér vonatkozásában –, hogy milyen mértékben érik a különböző korcsoportokat a „Jó kis hely”-ek. Az adatok azt mutatják, hogy az általános iskola alsó tagozatosainak elérésében a legsikeresebbek, ugyanis a közösségi terek közel háromnegyede, 74%-a eléri az ebbe a korcsoportba tartozók legalább felét. Az általános iskola felső tagozatára járók legalább felét a „Jó kis hely”-ek 69%-a tudta bevonni, míg ugyanez az arány az óvodások esetében 66%. Legkevésbé a 19-25 év közötti korosztályt képesek megszólítani, hiszen csupán a közösségi terek 26%-áról mondható el, hogy elérte ennek a korcsoportnak legalább a felét.

3. táblázat: A közösségi terek legalább felét elérő közösségi terek aránya

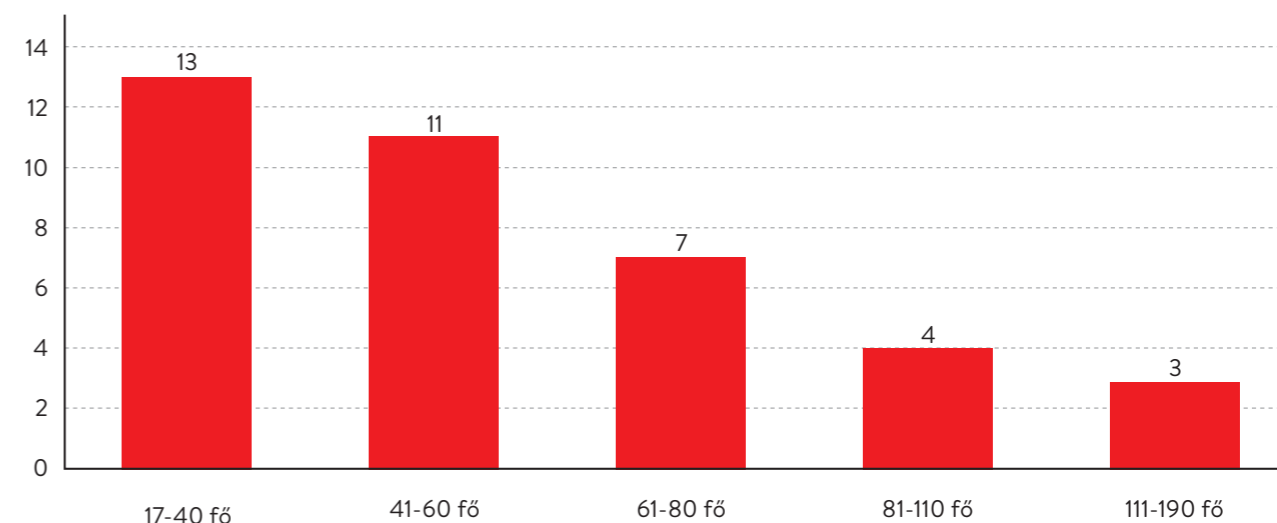
KORCSOPORT	A KORCSOPORT LEGALÁBB FELÉT ELÉRŐ KÖZÖSSÉGI TEREK ARÁNYA
0-3 évesek	60%
óvodások	66%
általános iskola alsó tagozatosok	74%
általános iskola felső tagozatosok	69%
középiskolások	31%
19-25 évesek	26%
25 év feletti	40%

Az eléricsi tendenciákat megvizsgálhatjuk a Társadalomtudományi Kutatóközpont Gyerekesély-kutató Csoport által működtetett Monitoring rendszerben is, ami a megvalósítók által feltöltött nyilvántartási adatokat rögzítette. A programot a többség a pályázati megfelelés igazolására használta, ehhez igazodó adatok

kerültek felvitelre – részben ez okozhatja az egyéb más adatfelvételektől való eltérést. Össességében 2356 fő 0-17 éves, 1415 fő 18 feletti igénybe vevőt, mindösszesen 3771 főt¹⁵ regisztráltak a programba.

A monitoring adatok szerint a JKH szolgáltatást igénybe vevő gyerekek száma 2.356 fő. Azon a 37 településen, ahol „Jó kis hely” közösségi teret működtettek, a KSH 2021. évi adatai alapján¹⁶ 3513 fő 0-17 éves gyermek él. E szerint a „Jó kis hely”-ek a településeken élő gyerekek 67%-át érték el szolgáltatásaikkal.¹⁷

24. ábra: A JKH szolgáltatást igénybevevő gyerekek száma és kora közösségi terenként N=38 közösségi tér / 2.356 fő gyerek

1.626 fő 0-17 éves igénybe vevő gyerek részesült Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben, az összes bevont gyerek 69%-a. A legalább 5 alkalommal a programokon részt vett gyerekek száma 2.032 fő, ami az elért gyerekek összességének a 86%-a.

4. táblázat: Igénybe vevő gyerekek megoszlása RGYK és részvételi alkalom szerint

	Részesült RGYK-ban (fő)	Nem részesült RGYK-ban (fő)	Nem ismert (fő)	Összesen (fő)
1 alkalommal	70	22	20	112
2 alkalommal	46	21	19	86
3 alkalommal	45	14	7	66
4 alkalommal	33	14	13	60
5 alkalommal	1432	430	170	2032
Összesen	1626	501	229	2356

A 37 településen összesen 2.215 fő RGYK-s gyerek él¹⁸, akik közül a program során 1.626-ot ért el legalább egy alkalommal a JKH közösségi tér (73,4%). Az RGYK-s gyerekek többségét (64,55) pedig képes volt rendszeresen elérni szolgáltatásával és bevonni programjaiba.

A JKH-t igénybe vevő gyerekek összességének (2.356 fő) 61%-a (1426 fő) hátrányos helyzetű.

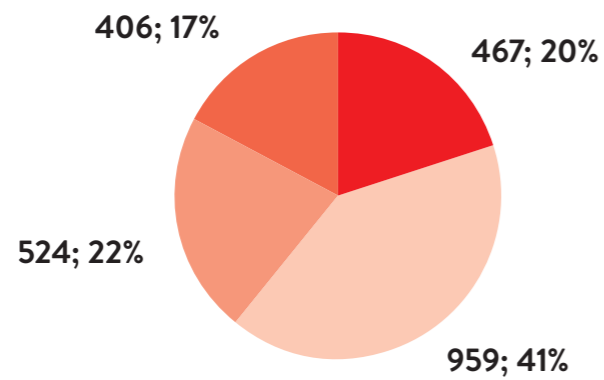
¹⁵ 2023.06.30-i állapot szerinti adatok. A megvalósítók még töltik a folyamatban levő projektek adatait, a fenntartásban levő közösségi terek kiegészítik, pontosítják adataikat a zárásokhoz.

¹⁶ Forrás: Központi Statisztikai hivatal (www.ksh.hu) 1-2_4_11_97_112_Nepesség_nepmozgalom_nepszamlalas.xlsx egyedi kérésre összeállított táblázatos adatállomány

¹⁷ A monitoringban 6 JKH jelezte, hogy a nyertes településen kívül egyéb településről vont be gyerekeket (40 fő). Az azonos településen levő JKH-k esetén kb. 35 gyerek járt mindkét programhelyszínre.

¹⁸ Forrás: Központi Statisztikai hivatal (www.ksh.hu) 30_126_RGYK átlagos szám_TAB-település_2017-21.xlsx egyedi kérésre összeállított táblázatos adatállomány.

25. ábra: Az JKH szolgáltatást igénybe vevő gyerekek megoszlása hátrányos helyzet szerint N=2.356 fő

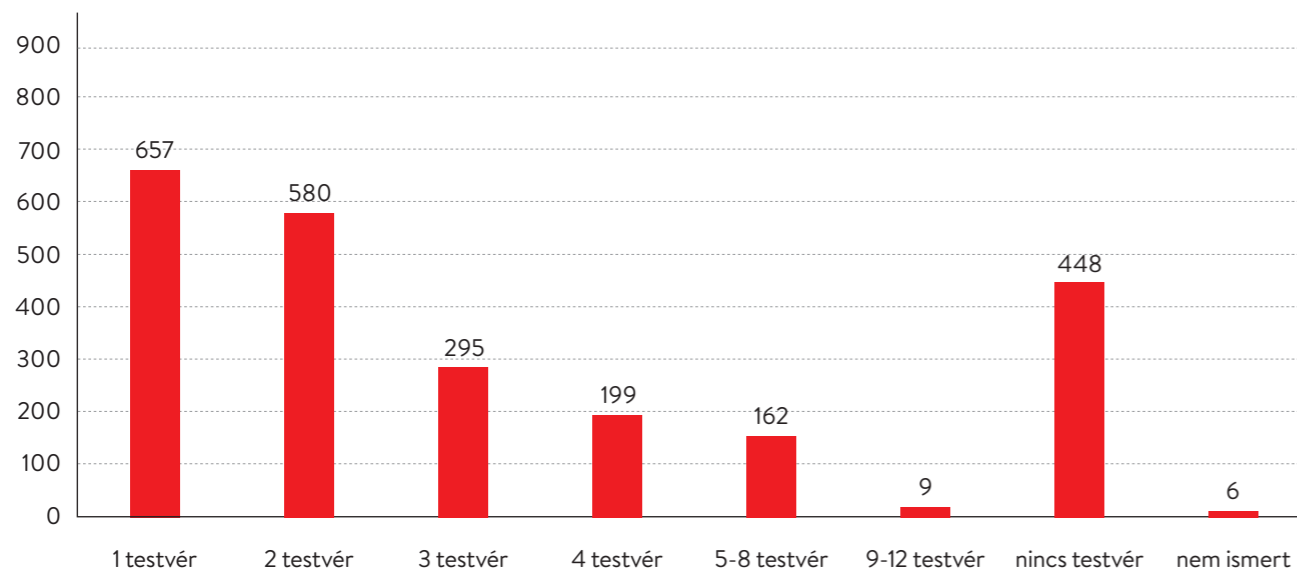
HH HHH Nem hátrányos helyzetű Nem ismert

Az összes igénybe vevő gyerek 80,7%-ának (1.902 fő) van testvére, közülük 34,6% nagycsaládban él (3 vagy több testvér).

5. táblázat: Igénybe vevő gyerekek megoszlása a testvérek száma szerint

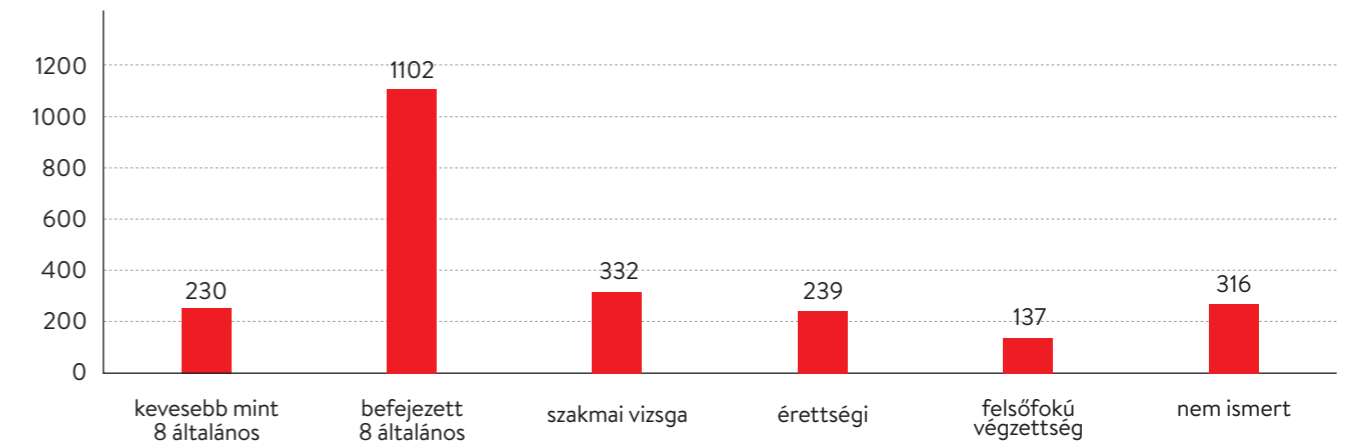
Nincs testvér	448 fő
Van testvér	1902 fő
Nincs adat	6 fő
Bevont gyerekek összesen	2356 fő

26. ábra: JKH szolgáltatást igénybevevő gyerekek megoszlása a testvérek száma szerint N=2.356 fő

Az igénybevevő gyerek több mint felére (56%) igaz, hogy az anyjának alacsony iskolai végzettsége van (8 vagy kevesebb általános iskolai osztály).

27. ábra: Igénybevevő gyerekek megoszlása az anya iskolai végzettsége szerint N=2.356 fő

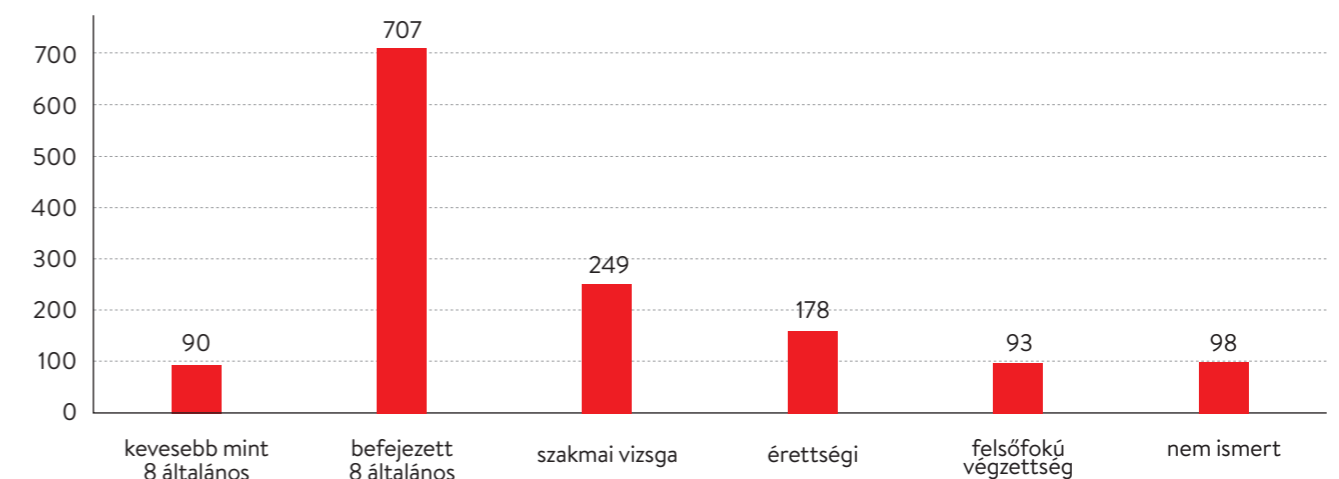
Az igénybe vevő felnőttek száma 1415 fő, átlagosan helyszínenként¹⁹ 39 főt értek el (helyszínenként 1 és 156 fő közt). Az összes felnőtt résztvevőből 900 fő vett részt a programokon legalább 5 alkalommal (63%).

6. táblázat: Felnőtt igénybe vevők megoszlása a részvétel száma szerint

Felnőtt részvétel	Fő
1 alkalommal	213
2 alkalommal	128
3 alkalommal	87
4 alkalommal	87
5 vagy több alkalommal	900
Összesen	1415

A felnőtt igénybe vevők 56%-a alacsony iskolai végzettségű (8 általános, vagy kevesebb).

28. ábra: Felnőtt igénybevevők megoszlása iskolai végzettség szerint N=1.415 fő

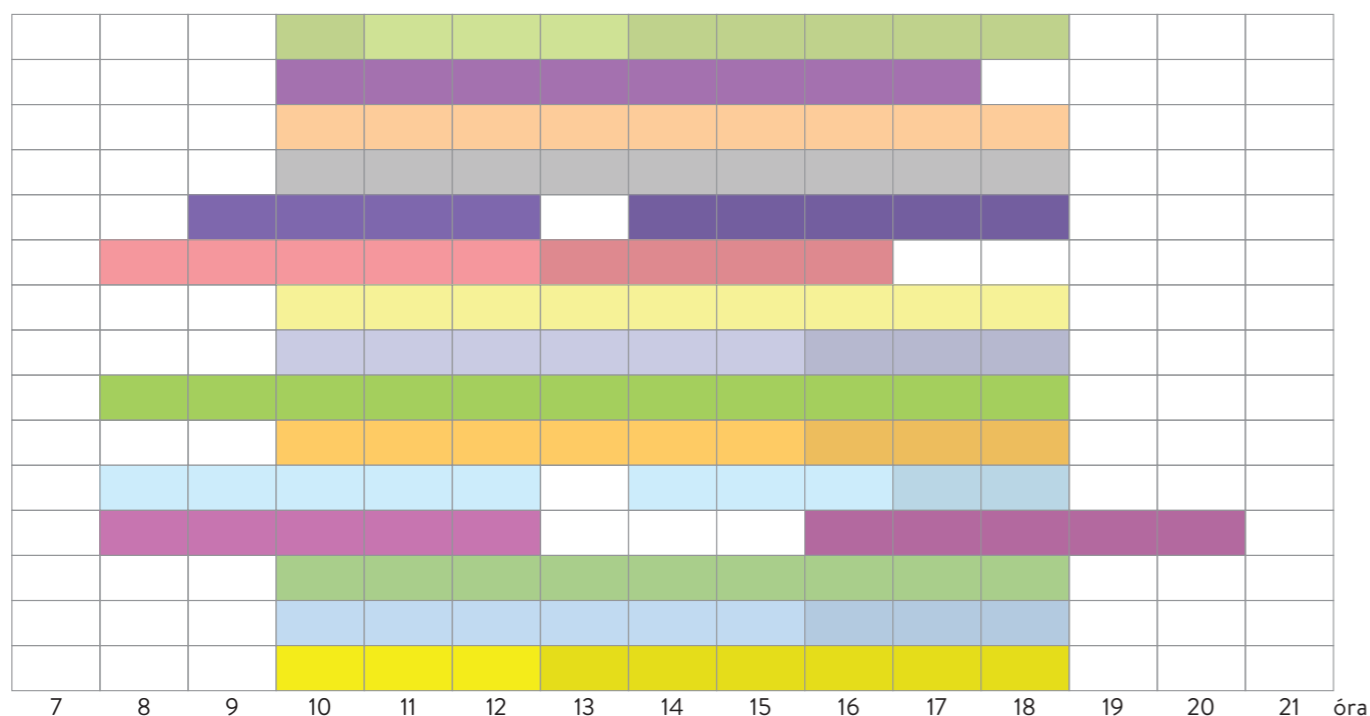

¹⁹ 36 adatszolgáltató „Jó kis hely” adatai alapján.

Nyitva tartás és kihasználtság

A 2020 tavaszán tartott „Jó kishely” workshopon a közösségi terek nyitva-tartásáról is gyűjtöttünk információkat. A közösségi terek napi 8 órás nyitva tartását a legtöbb esetben igyekeztek úgy alakítani, hogy a fiatalok jobban elérhessék azokat. Egy esetben a nyitva tartás legszélesebb kiterjesztését láthattuk, reggel 8-tól este 8-ig, napközbeni szolgáltatási szünettel. A résztvevő közösségi terek fele minden szombaton kinyitott, szolgáltatott, a másik fele havi 1-2 alkalommal tartott nyitva szombaton. A résztvevők a közösségi terek nyitvatartási idejét az egyes sorokban vezették és jelölték – pontozott felületen – a leglátogatottabb időszakot is. Az ábrán jól látszik, hogy alapvetően a gyerekek intézményi ellátásának intervalluma befolyásolja a kihasználtságot. Amíg óvodában, iskolában vannak a gyerekek, érthetően csekély a „Jó kis hely”-ek látogatottsága.

29. ábra: A dél-dunántúli régióban működő „Jó kis hely”-ek nyitva tartása hétköznap

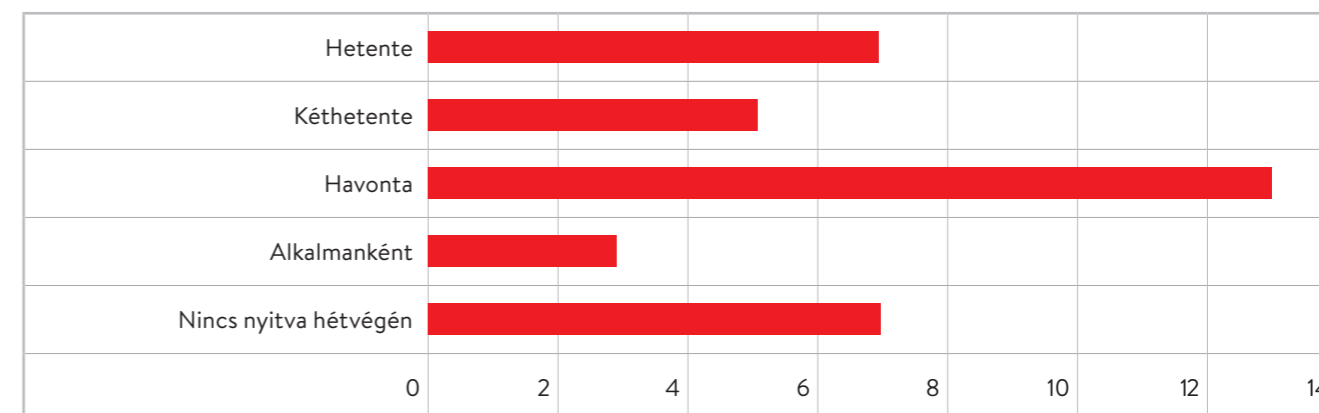
A workshop résztvevői összegyűjtötték a kevésbé látogatott időszak (nyitástól 14.30-ig, télen délután sötétben) feladatait is, melyekre van idő, amikor kevesebb a látogató. Ezek az előkészítési feladatok (felkészülés a foglalkozásokra, programszervezés, szórólapok, meghívók készítése, kihordása, takarítás, ügyintézés, beszerzés), az adminisztráció (dokumentáció, elszámolás, monitorig töltés), a szülők szociális támogatása (egyéni segítség, tanácsadás, családlátogatás, adományosztás, mosás, tisztálkodás lehetősége), a kisgyerekek programjai (baba-mama klub, játszóház kicsiknek) és a szakemberek elérhetősége a közösségi térben (védőnő, családsegítő, gyógytornász). Ebben az időszakban zajlanak az együttműködéssel, kapcsolattartással járó tevékenységek (team, megbeszélések, közös tervezés) és ekkor kerül sor az egyéb teendőkre is (online segítségnyújtás, helyi rendezvényekhez segítségnyújtás).

Összességében azt mondhatjuk, hogy a nyitva tartás kérdése már ebben az időszakban is összefüggött a szervezethez, a szisztematikus működéshez. Voltak olyan közösségi terek, ahol az iskolával egyeztetve már a kora délutáni időszakban fogadták a gyerekeket, vagy a diákok hazaérkezéséhez igazodva nyújtották a délutáni nyitva tartást, és a kötelezően elvárt havi 1 hétvégi szolgáltatást bővítették havi 2-4 alkalomra. A kevésbé jól funkcionáló „Jó kis hely”-ek problémáinak hátterében a legtöbb esetben az előzetes tervezés, az átgondolt működés hiánya áll. Megesik, hogy az ott dolgozók nem ismerik a saját szakmai programjukat, de arra is van példa, hogy a közösségi tér nem a meghirdetett nyitva tartás szerint működik, esetleg zárva tart, mikor fogadnia kellene az embereket. Ennek oka részben a szakemberhiány, ami miatt a közösségi tér dolgozói más munkaviszonnyal is rendelkeznek, munkaidejük egy részét más feladatokkal töltik, másfelől a pályázatban tervezett (és nem emelhető) alacsony bér hat kedvezőtlenül, mert a szolgáltatás csökkentésével járó háttéralkukat eredményezhet.

Általánosan jellemző nyitva tartás a későbbiek során sem alakult ki, annyi azonban elmondható a 2022-es kérdőíves felmérés alapján, hogy a közösségi terek jellemzően minden hétköznap nyitva vannak legalább négy órát a reggel 8-tól este 8-ig tartó időszakban. A „Jó kis hely”-ek a helyi viszonyok, igények figyelembevételével döntenek arról, hogy melyik napon mikor nyitnak és mikor zárnak. Ahol például sok 0-3 éves korcsoportba tartozó gyerek van, ott már korán reggel fogadják a betérőket, míg azokon a településeken, ahol inkább az óvodás, iskolás gyerekeket érik el, később nyitnak és a délutáni időszakban tovább tartanak nyitva, hogy óvoda és iskola után még be tudjanak menni a gyerekek.

A hétféteken egyes helyszínek mindig zárva vannak, mások kinyitnak, de csak rendezvények alkalmával, és olyan közösségi terek is vannak, amelyek valamilyen rendszerességgel – hetente, kéthetente, havonta – nyitva tartanak ekkor is. A hétfégi nyitva tartás (minimális kivételtől eltekintve) szombaton valósul meg 4-8 órás időtartamban.

30. ábra: A „Jó kis hely” közösségi terek hétfégi nyitvatartása N=35 (2022)

A „Jó kis hely”-ek több mint fele, 57%-a iskolai szünetekben módosítja a nyitva tartását. Ekkor általában hétköznapokon korábban nyitnak és/vagy később zárnak, a hétfégi nyitva tartás viszont kevésbé jellemző, mint a tanítási időszakban.

Indikátorok

Általános, a kevésbé jól és a szakmailag megfelelő módon működő „Jó kis hely”-eket is érintő probléma az indikátorok, ezen belül elsősorban az előírtaknak megfelelő mennyiségű (50%) Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben (RGYK) részesülők elérésének kérdése. Az RGYK-ban részesülők aránya évről-évre csökken az érintett települések egy részén, illetve olyan helyek is vannak, ahol maga a gyerekszám is csökkent a pályázati felhívás megjelenése óta eltelt időszakban. Ugyanakkor a projektek egy részében a leföldözés érvényesül, a könnyebben elérhető csoportokra koncentrálnak, ezekben az esetekben a jobb helyzetű gyerekekkel való munka mellett külön figyelmet kell fordítani a hátrányos helyzetűek tudatos, proaktív elérésére a településen. Egyes helyszíneken felmerült, hogy a szomszédos – szintén hátrányos helyzetű település – gyermekeit bevonnák a projektbe, ha helyben nem találnak elég érdeklődőt.

Gondot okoz emellett, hogy a közösségi terekben dolgozók nem tudnak információt szerezni arról, hogy kik részesülnek az említett ellátásban. A jegyző állítja ki a jogosultságot igazoló dokumentumot, azonban az RGYK-sok listáját adatvédelmi okokból nem adja ki, különösen azokban az esetekben, ahol nem az önkormányzat a projekt megvalósítója. A jogosultságot igazoló dokumentummal a szülő is rendelkezik, de általában ez sem egyszerű útja a beszerzésnek. Az RGYK jogosultságot évente lehet megszerezni, így egy-egy személy státusza akár többször is változhat a projektidőszak folyamán. Sokáig bizonytalanság volt abban, hogy elég egyszer, a belépéskor, vagy a záráskor igazolni az RGYK státuszt, esetleg évente meg kell erősíteni azt.

A „Jó kis hely”-eken gyakori látogatók a nevelőszülőnél élő gyerekek, akik a jogszabályi előírások alapján nem tartoznak a Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosultak körébe, de Halmozottan hátrányos helyzetű besorolással rendelkeznek. A nevelt gyerekek, speciális élethelyzetüknél fogva, nem kérdés, hogy rászorulnak a támogatásra, de a jelenlegi projekt szabályozás szerint a velük való munka nem számít indikátornak.

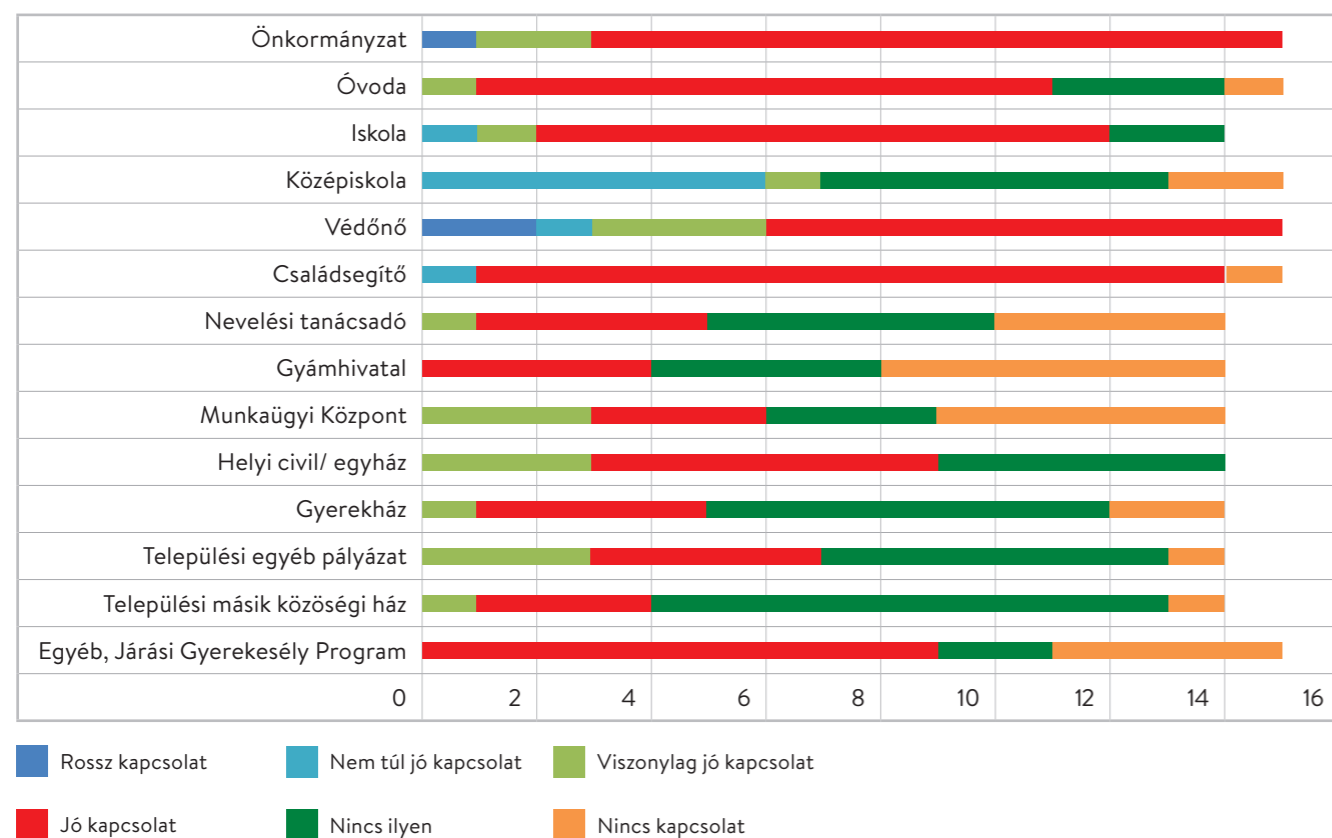
Szakmai kapcsolatok, hálózatosodás

Ami a közösségi tereknek a települések életébe, közelebről a helyi szakmai hálózatokba való beágyazódását illeti, azt mondhatjuk, hogy ezen a téren a „Jó kis hely”-ek saját bevallásuk szerint nagy lépéseket tettek már a projektidőszak kezdeti szakaszában is. A 2019-es kérdőíves vizsgálat idején a „Jó kis hely”-ek közel kétharmadára, egészen pontosan 66%-ára volt igaz, hogy szakmai kapcsolatainak kiterjedtsége közepes mértékű.²⁰ A közösségi terek 34%-a pedig kifejezetten sok szakmai kapcsolattal rendelkezett már ekkor is.

A szakmai együttműködések intenzitása helyszínenként és egy-egy „Jó kis hely”-nek a különböző szereplőkkel való kapcsolatát tekintve is változó volt, de általában elmondható, hogy a közösségi terek többsége a kezdeti időszakban jellemzően alkalmanként működött együtt a többi intézménnyel, szereplővel. Az adatok tehát azt mutatták, hogy a településeken újonnan megjelenő „Jó kis hely”-ek ugyan kiépítettek már valamiféle kapcsolatot a releváns szereplők többségével, de a rendszeres, szisztematikus együttműködés – bár erre is volt példa – ekkor még kevésbé volt jellemző. Az ezzel együtt is relatíve jó eredményt magyarázza, hogy sok esetben a szomszédos településeken dolgozó, helyben beágyazott, kiterjedt szakmai kapcsolatokkal rendelkező szereplőket alkalmaztak szakmai vezetőként. Az egyébként jellemzően a térségi családsegítő vezetőjeként, a szomszédos település iskolaigazgatójaként, vagy lelkeskedő szakemberek pedig a „Jó kis hely”-ek működtetése során is támaszkodnak már meglévő kapcsolatrendszerükre.

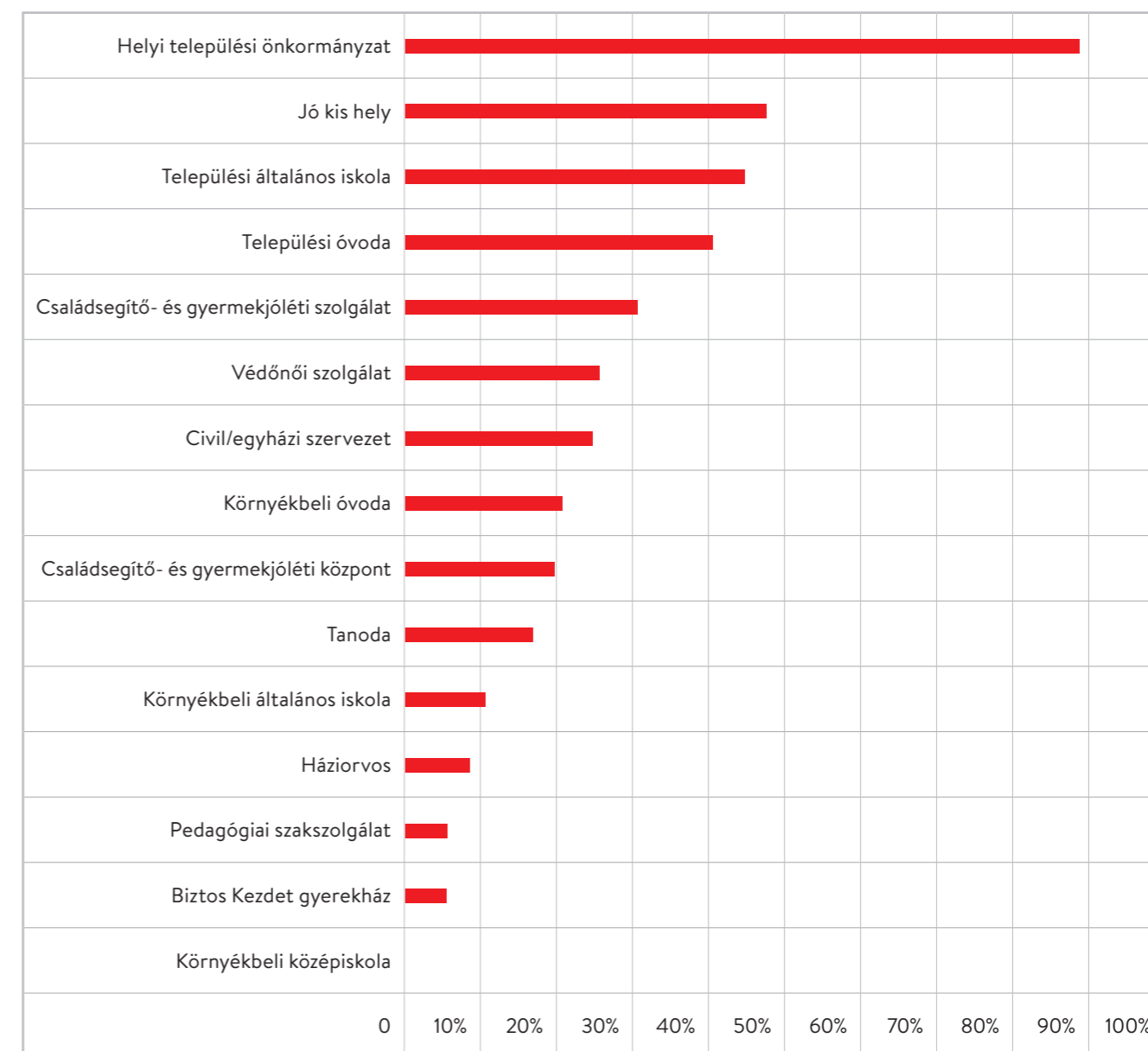
A dél-dunántúli workshop keretében lezajlott információgyűjtés a közösségi terek és a különböző intézmények közötti együttműködés minőségére is kiterjedt. A 15 „Jó kis hely” adatai alapján készült ábrán a legfeltűnőbb a kiemelkedően jó kapcsolat a kistérség vezetőivel (önkormányzat), legtöbbször projektgazdával, valamint a gyerekekre irányuló közvetlen szolgáltatások szereplőivel (óvoda, iskola, védőnő, családsegítő, járási gyerekesély program vagy helyi civil/egyházi szervezet). A speciális élethelyzetben támogatást nyújtó, járási központban működő szolgáltatókkal gyakran nem volt kapcsolat (nevelési tanácsadó, gyámhivatal, munkaügyi központ). Szintén gyakori volt, hogy a középiskolákkal nem tartottak kapcsolatot, vagy ha volt is, az nem túl jó.

31. ábra: A dél-dunántúli régióban működő „Jó kis hely”-ek és a helyi szereplők kapcsolata

²⁰ A „Jó kis hely”-eket kategorizáltuk abból a szempontból, hogy a települési és a környéki intézmények, szakemberek, szolgáltatók közül mennyivel vannak kapcsolatban. Az említettek kevesebb, mint 30%-ával kapcsolatban álló Jó kis helyeket tekintettük kevés szakmai kapcsolattal rendelkezőnek, a releváns szereplők 30-60%-ával kapcsolatban állókra mondjuk azt, hogy szakmai kapcsolataik kiterjedtsége közepes mértékű, míg a releváns szereplők több mint 60%-ával kapcsolatban lévő Jó kis helyek a sok szakmai kapcsolattal rendelkező kategóriába kerültek.

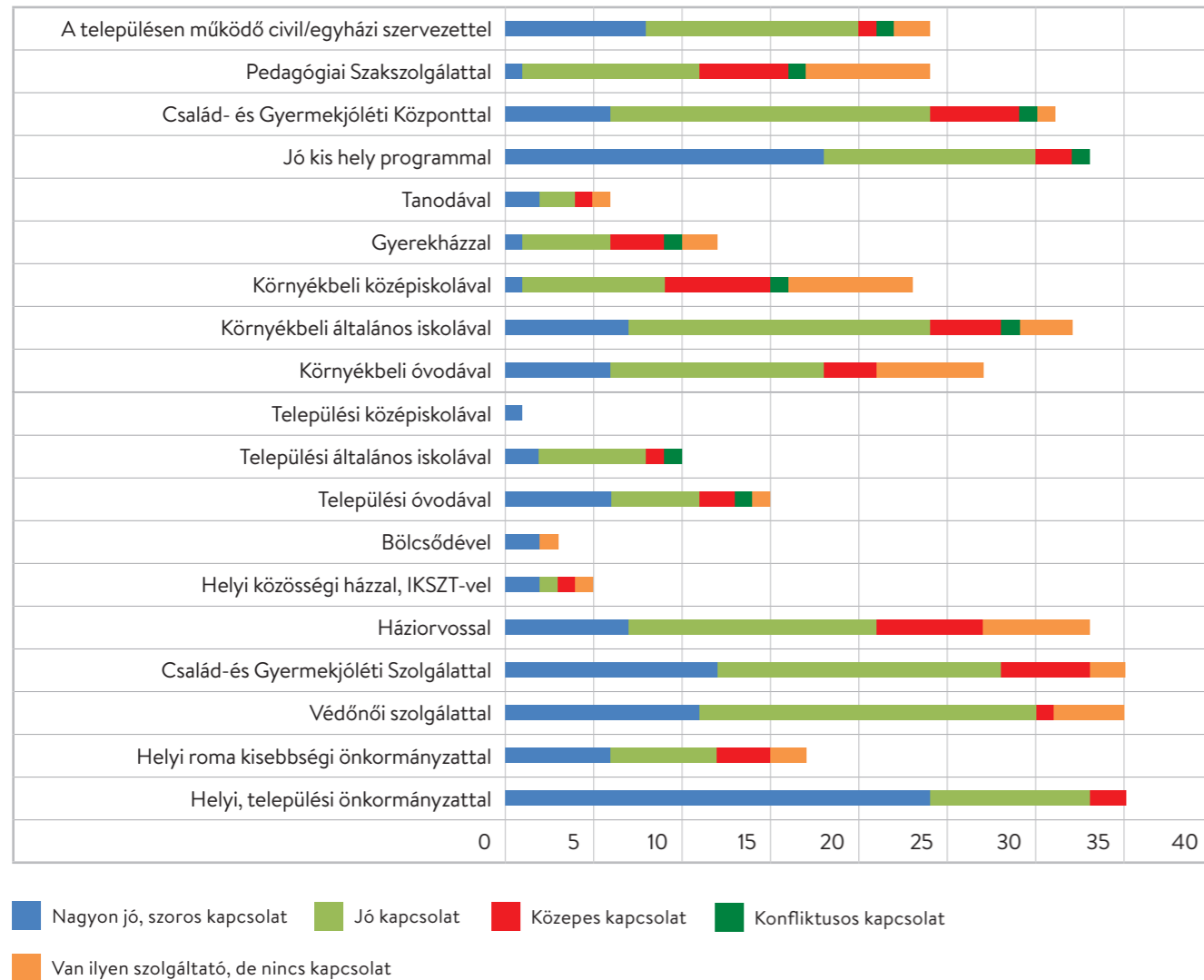
32. ábra: A „Jó kis hely” közösségi tér legalább heti szintű kapcsolata egyes szereplőkkel N=35 (2022)

Legalább heti rendszerességgel 48%-uk kommunikál más „Jó kis hely” közösségi térrel, 45%-uk alakított ki ugyanilyen gyakoriságú kapcsolatot a települési általános iskolával és 41%-uk tartja a kapcsolatot legalább heti szinten a helyi óvodával. A családsegítő- és gyermekjóléti szolgálattal és annak központjával már kevesebb közösségi tér működik együtt ugyanilyen gyakorisággal: előbbivel 31%-uk, utóbbival 20%-uk. Érdekes módon a hasonló célokkal működő tanodákkal és gyerekházakkal a „Jó kis hely”-ek kisebb része kommunikál legalább heti egy alkalommal: előbbiekkal 17%-uk, utóbbiakkal pedig mindössze 6%-uk. A védőnői szolgálattal 26%-uk, a háziorvossal 9%-uk tartja a kapcsolatot legalább heti szinten, és a környékbeli középiskolák az egyedüli intézmények, amelyekkel egyik közösségi térnek sincsen legalább ilyen gyakoriságú kapcsolata.

A különböző intézményekkel, szakemberekkel való kapcsolattartás, együttműködés nem jelenti azt, hogy a „Jó kis hely”-ek minden szakmai és nem szakmai partnerrel egyformán jó kapcsolatot ápolnak. A közösségi terek saját megítélésük szerint jellemzően nagyon jó kapcsolatban vannak a helyi települési önkormányzattal, a helyi óvodával és a más településen működő „Jó kis helyel”.

33. ábra: A „Jó kis hely”-ek kapcsolatának minősége a helyi, környékbeli szolgáltatókkal, intézményekkel N=35 (2022)

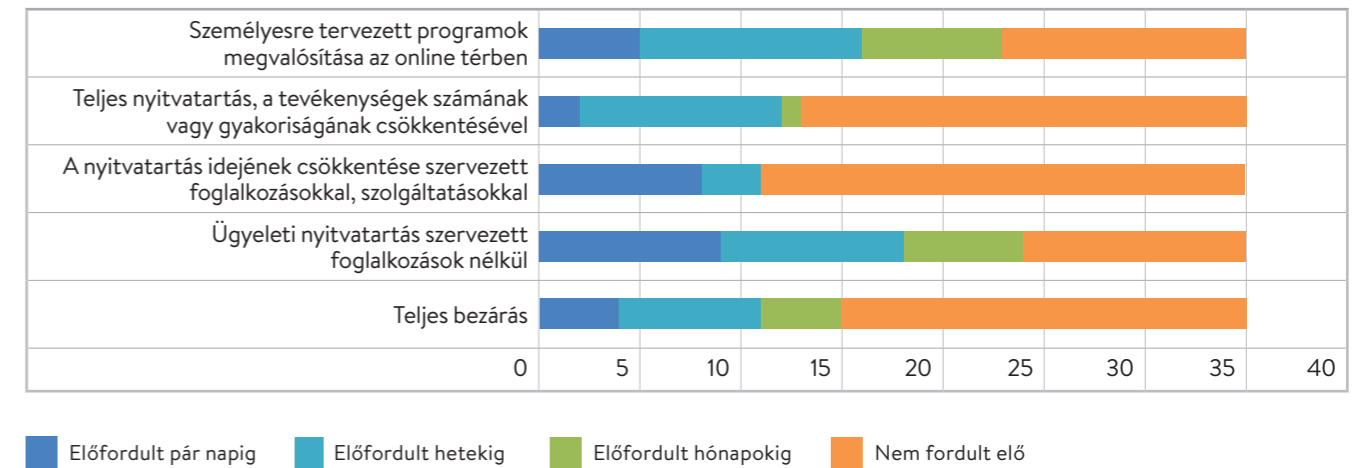
A közösségi terek leggyakrabban jónak ítélik a kapcsolatukat a védőnői szolgálattal, a háziorvossal, a családsegítő- és gyermekjóléti szolgálattal és annak központjával, a települési általános iskolával, a környékbeli óvodával, általános- és középiskolával is. Ugyancsak jó a kapcsolatuk a tanodával, Biztos Kezdet gyerekházzal, a pedagógiai szakszolgálattal és az egyházi/civil szervezetekkel. Ha a kevésbé jó kapcsolatok felől közelítjük meg a kérdést, azt mondhatjuk, hogy a környékbeli középiskolák és a háziorvosok kapcsán állítják a leggyakrabban a „Jó kis hely”-ek, hogy kapcsolatuk csak közepes. Ahogy fentebb említettük, ezek azok a szereplők, amelyekkel a közösségi tereknek jellemzően kevésbé intenzív a kapcsolatuk – a két jelenség között tehát valószínűleg van valamilyen összefüggés.

A közösségi terek működése rendkívüli helyzetekben

Az eddigiekben a közösségi terek általánosan jellemző, rendkívüli események által nem befolyásolt működését igyekeztünk leírni. Az elmúlt évek COVID-19 járványa azonban természetesen a „Jó kis hely”-ek tevékenységére is rányomta a bélyegét, így fontos kitérni arra is, hogy mindez milyen változásokat hozott. A központilag és helyi szinten elrendelt járványügyi korlátozó intézkedések nem minden esetben tették lehetővé, hogy a közösségi terek a korábban megszokott rendben folytassák munkájukat.

Bár teljes bezárásra a „Jó kis hely”-ek 57%-a esetében nem került sor, 11%-uk hónapokig, 20%-uk hetekig is zárva tartott. 12%-uknak csak napokra kellett bezárni. Mivel a járvány különböző mértékben érintette a közösségi tereket és a települési viszonyok, adottságok is eltérőek, az egyes intézmények más-más módon reagáltak erre a speciális helyzetre.

34. ábra: A „Jó kis hely”-ek működésének módosulása a COVID-19 járványhelyzet időszakában N=35 (2022)

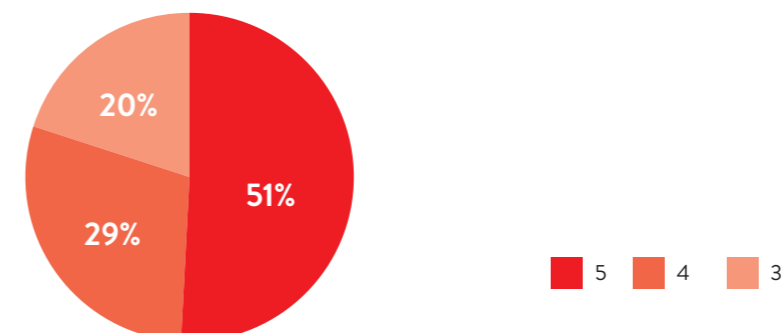

Ahol szükséges volt – a helyszínek 69%-án – csak ügyeleti nyitvatartással működött a Jó kis hely napokig, hetekig vagy akár hónapokig. A hónapokig tartó ügyeleti működés a közösségi terek 17%-ának esetében állt fenn. Ez praktikus azt jelentette, hogy az érintett helyszíneken ebben az időszakban csak a legalapvetőbb szolgáltatások voltak elérhetők, és az azonnali megoldást igénylő helyzetekre igyekeztek reagálni. A „Jó kis hely”-ek 31%-a csökkentett nyitvatartással ugyan, de továbbra is működtette valamennyi szolgáltatását, míg 17%-uk a korábban kialakított nyitva tartás szerint fogadta a helyi lakosokat, ugyanakkor bizonyos programokat időlegesen felfüggesztett. A közösségi terek közel kétharmada, 66%-a a járványügyi korlátozások idején bizonyos programokat online valósított meg.

Annak ellenére, hogy a „Jó kis hely”-ek a fentebb részletezett módszerekkel igyekeztek folyamatosan elérhetőek maradni a helyi lakosság számára, kénytelenek voltak bizonyos szolgáltatásokat, programokat időlegesen felfüggeszteni. Azokban az időszakokban, amikor nem volt lehetőség a személyes találkozásra, az érintett helyszíneken abbamaradtak a gyerekek célzó fejlesztések, a tanulássegítő alkalmak, a játék- és egyéb szervezett foglalkozások és napi étkezést sem tudtak biztosítani. A közösségi terek nem szerveztek baba-mama klubokat, egyéb rendezvényeket és kirándulásokat sem.

Új feladatok azonban adódtak bőven, mivel a járvány kapcsán sok új szükséglet merült fel, számtalan megoldandó probléma adódott, melyekre a közösségi tereknek is reagálniuk kellett. A „Jó kis hely”-ek 69%-a olyan kérésekkel, igényekkel is találkozott a helyi lakosság részéről a pandémia kapcsán, amikkel korábban még nem fordultak hozzájuk. Segíteniük kellett az oltásra való regisztrációt, az orvosokkal való kapcsolattartást, emellett a járványügyi védekezéssel kapcsolatos alapvető információkat és védőeszközöket is biztosítottak. Kiszállították a gyógyszereket és bevásároltak azoknak, akiknek erre volt szükségük, az online oktatást laptop kölcsönzéssel, internet elérhetőség biztosításával és a tanulási folyamat támogatásával segítették. Előfordult az is, hogy a rendkívüli helyzet, a bezártság és elszigeteltség okozta stresszhelyzettel való megküzdést speciális foglalkozások szervezésével próbálták segíteni. Saját megítélésük szerint a „Jó kis hely”-ek jól vizsgáltak ebben a nehéz időszakban, többségük, 51%-uk úgy látja, hogy nagyon nagy mértékben tudta segíteni a helyi lakosokat, 29%-uk nagy mértékben segítette őket, és csak a közösségi terek 20%-a nyilatkozott úgy, hogy közepes mértékben voltak képesek segítséget nyújtani (1-2-es értéket egyik helyszín sem adott magának).

35. ábra: Milyen mértékben tudott segítséget nyújtani a közösségi tér a lakosoknak a COVID-19 járványhelyzetben? (1-5-ös skála) N=35 (2022)

A „Jó kis hely”-eket a 2021-ben kirobbant orosz-ukrán háború által előidézett humanitárius válság ismét új helyzet elé állította. Az ukrán-magyar határhoz közel elhelyezkedő közösségi terek közvetlenül szembesültek a háborús menekültek problémáival, és ebben a helyzetben igyekeztek lehetőségeikhez mérten segíteni a menekülőket. Elsősorban szállást, étkezést és komfortszolgáltatásokat tudtak biztosítani a Magyarországra érkezőknek, de bekapcsolódtak a szállások elosztásának koordinációjába, a közvetlenül a határnál szervezett programok lebonyolításába is és segítették a menekülteket az ügyintézés során. Számos „Jó kis hely” részt vállalt az adománygyűjtésben is. A közösségi terek közel fele, 46%-a nyújtott segítséget valamilyen módon a háború elől menekülőknél, és nem csak az ukrán határ menti intézmények voltak aktívak, hanem észak-magyarországi, dél-dunántúli helyszínek is bekapcsolódtak ebbe a munkába.

A KÖZÖSSÉGI TEREK BEÁGYAZÓDÁSA ÉS KÉSŐBBI FENNMARADÁSA

Az eddig elért sikerek, eredmények

A Társadalomtudományi Kutatóközpont Gyerekesély-kutató Csoport Monitoring rendszerének adatai alapján 2023. július közepéig 2223 gyerek és 1372 felnőtt vette igénybe a „Jó kis hely”-ek²¹ szolgáltatásait, és a problémák sokasága ellenére a „Jó kis hely”-ek természetesen sikereket is elkönnyvelhetnek. Már a 2019. februári kérdőíves vizsgálatból származó információk alapján is látható volt, hogy a megvalósítók megítélése szerint megindultak bizonyos pozitív irányú változások. A legnagyobb előrelépést azokon a településeken hozta a „Jó kis hely”, ahol az új közösségi tér indulása előtt semmiféle intézmény, közösségi szolgáltatás nem működött. Ahol nincsen óvoda, iskola, művelődési ház, de talán kocsma sem, ott általában nincs olyan esemény, ahol a helyi lakosok találkozhatnak, jobban megismerkedhetnek egymással, közösséggé kovácsolódhatnak. Természetes, hogy ilyenkor sikerként élük meg a „Jó kis hely” közösségi tér pusztta létét is, hiszen az egy új lehetőséget ad ezeknek a kistelepüléseknek. Másrészt, az oktatási intézményekkel, egyéb szolgáltatással rendelkező településeken a meglévő programokat tudták jelentős mértékben kiegészíteni, színesíteni azok a közösségi terek, melyek a helyi igényekre reagálva, megfelelő szakmai színvonalon szervezték meg szolgáltatásaikat.

Azokon a településeken, ahol nem volt a szolgáltatásnak előzménye, az új közösségi térrel szemben kezdetben megjelent egyfajta értetlenség, bizalmatlanság, elzárkózás. Sikerként értékelhető, hogy a munkatársak kitartó munkája, stabil jelenléte, a tervezett programok kiszámíthatósága és a bevonási technikák széles skálája és személyessége révén sok helyen le tudták küzdeni ezeket az akadályokat. Ahol valamiféle előzményprogram (pl. tanoda, művelődési ház) működött a korábbiakban, ott a szolgáltatás átpozicionálása volt szükséges az új program indulásával. Több településen sikerrel oldották meg ezt a feladatot is a szakemberek. A „Jó kis hely” közösségi terek nagyobb részében az első évben sikerült megteremteni a működés alapjait, fizikailag, projekt-technikailag és szakmailag egyaránt. Olyan szolgáltatások váltak elérhetővé a kistelepüléseken, melyek korábban nem voltak biztosítottak. A legszegényebb településeken különösen nagy jelentősége van az alapszolgáltatások – tiszta, rendezett, fűtött tér eszközökkel, étkezés, mosási, tisztálkodási lehetőség – hozzáférhetővé válásának.

A következő kihívással a közösségi tér normáinak kialakításakor találkoztak a megvalósítók, mert a gyerekek, fiatalok nem ismerték a szabályokat, vagy nem tartották be azokat. A jól működő „Jó kis hely”-eken a közösségi együttélés szabályainak (lehetőleg közös) meghatározásával és következetes betartásával, a tisztelet kölcsönös elvárásával, az indulatkezelés segítségével sikerült biztos működést kialakítani és egyben a fiatalok szocializációját elősegíteni. Ennek eredményeként, hogy a gyerekeket, fiatalokat be tudták vonzani a közösségi térbe, egyes településeken szinte megszűnt a csellengés, céltalan kódorgás, rongálás. A fejlesztő és tanulást segítő programok első eredményei is megmutatkoztak már a projektek első szakaszában. A 2020-ban lezajlott interjú vizsgálat során több helyi szakember képességjavulásról számolt be az adott közösségi térbe járó óvodások körében, és néhány iskolai pedagógus is javuló tanulmányi eredményekről adott visszajelzést az iskolások kapcsán.

A jól működő közösségi terek lehetőséget adnak a fiataloknak és felnőtteknek is az ismerkedésre, kapcsolódásra, a projekt biztosította közösségi programok, közös tevékenységek, fellépések együttes erőfeszítésekre sarkallják a résztvevőket. Mindezek eredményeként a gyerekek és felnőttek maguk is megszólítják egymást az utcán, a mindennapokban. Ez sok helyen újdonság, a közösséggé formálódás kezdete. Olyan településről is tudunk,

ahol a „Jó kis hely” a faluban szerveződő események, programok elsődleges helyszínévé vált, és önkénteseket is sikerült bevonni a működtetésbe. Egyes esetekben a lakosság és a helyi szakemberek kapcsolatára is pozitív hatással volt a közösségi tér, mivel utóbbiak rendszeresen részt vesznek a „Jó kis hely” programjain, rendezvényein, és így a későbbiek során könnyebben alakítanak ki bizalmi kapcsolatot a hozzájuk fordulókkal.

Ahogy korábban kifejtettük, a „Jó kis hely”-ek működése a COVID-19 járvány időszakában nem volt egységes. A kezdetben felmerült problémák megoldása önmagában minden segítő szervezet lehetőségein túlmutatott, és a helyi intézményi partnerek maguk is a helyzethez való alkalmazkodással küzdöttek. Általánosságban mégis elmondható a közösségi terekről, hogy amellett, hogy információkkal és eszközökkel segítették a járvánnyal szembeni védekezést, a gyerekeket támogatták az online oktatás időszakában, a „Jó kis hely” munkatársak a projektekhez közvetlenül nem kapcsolódó, jellemzően önkormányzati és egyéb feladatokat is elláttak. Részt vettek a közmunkások koordinálásában, az idősök ellátásában, segítették a gyerekek étkeztetését és maszkokat varrtak a településen élőknek és az intézményeknek, projekt munkatársaknak. A kistelepüléseken a „Jó kis hely”-ek biztosították a gyerekeket, családokat segítő szolgáltatások alapját, mert gyakran nem volt elérhető helyben más szolgáltató. „Pozitív hozadék” a helyzetnek, hogy több helyen erősödtek az együttműködések, új kapcsolatok jöttek létre a problémák kezelése, a megoldások közös keresése érdekében. Később egyes közösségi terek az orosz-ukrán háború elől menekülők megsegítése kapcsán is aktívan együttműködtek más szervezetekkel, szolgáltatókkal.

Összességében elmondható, hogy azokon a településeken sikerült viszonylag hamar nagy lépéseket tenni, ahol volt egyfajta várakozás, hosszú távú terv, vízió a település fejlesztésével, a „Jó kis hely” szolgáltatás céljával, hasznosulásával kapcsolatban. Azokon a településeken, ahol nem készültek fel a lehetőségre, vagy esetleg sokadik projektként valósítják meg a „Jó kis hely”-et, ott érezhetően lassabban haladt előre a program.

A „JÓ KIS HELY”-EK FENNTARTHATÓSÁGA

Fenntartási elvárások

A „Jó kis hely” projektek lezárulta utáni fenntartási elvárásokat a pályázatkezelő határozta meg a vonatkozó pályázati felhívásokban. Az EFOP-1.4.3-as felhívás valamennyi kedvezményezettre érvényes állításokat fogalmaz meg, az EFOP-2.1.2-es infrastrukturális pályázati felhívás a beruházási forrást lehívó, a közösségi tér felújítását megvalósító szervezetekre érvényes.

A „Jó kis hely” szolgáltatás támogatását biztosító EFOP-1.4.3-as konstrukció felhívása azt írja: „Az 1303/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet 71. cikke szerinti fenntartási kötelezettség nem áll fenn, ugyanakkor a támogatást igénylőnek a projekt fizikai befejezését követő egy évben vállalnia kell az alábbiakat:

- a projekt megvalósulását követően is együttműködik a szakmai támogatást biztosító kiemelt projektgazdával, valamint konzorciumi partnereivel az eredmények és hatások nyomon követésében, adatszolgáltatással és az ezekhez kapcsolódó dokumentumok rendelkezésre bocsátásával.
 - biztosítja a projekttel kapcsolatos minden dokumentum elkülönített nyilvántartását.
 - a támogatást igénylő a vállalási időszak végén köteles a vállalkások teljesüléséről beszámolót benyújtani a támogató részére.
- A támogatást igénylő a projekt fizikai befejezésével egy időben vállalja és a záró beszámolóban bemutatja:
- [Jó kis hely] fejlesztés esetén egyéni elképzeléseit és vállalásait a szolgáltatás továbbműködtetésére vonatkozóan.”

Az EFOP-2.1.2-es felhívás két ellentétes értelmű állítást tesz:

„A támogatást igénylő a projekt megvalósítás befejezésétől számított 5 évig, a támogatás visszafizetésének terhe mellett vállalja, hogy a projekt megfelel a 1303/2013/EU Rendelet 71. cikkében foglaltaknak.”

„Jó kis hely” létrehozásához szükséges infrastruktúra kialakítása, 1000 fő alatti lélekszámú települések esetén: A [Jó kis hely] esetében egyelőre nincs megteremtve a hazai finanszírozás feltételrendszere, de a projektek futása idején cél a tapasztalatok gyűjtése, és ezek alapján a szolgáltatás önkormányzati feladattá való alakítása

¹⁹ 2023.07.11-én érvényes, 35 „Jó kis hely” elérhető adatai alapján.

a gyermekjóléti reformhoz illeszkedően. A támogatást igénylőtől nem elvárt a fenntartási időszakban a szolgáltatás önálló működtetése.”

A fentiek alapján és a szolgáltatás hasznosságának, fontosságának tudatában a megvalósítók azt remélték, hogy nem kell önállóan működtetniük a közösségi teret, a fenntartáshoz állami segítséget kapnak.

2022 elején, a projektek végéhez közeledve az Irányító Hatóság szakmai iránymutatást adott ki a fenntartási elvárásokról „Jó kis helyek fenntartási időszakban ellátandó tevékenységeinek köre” címmel. A kedvezményezetteknek megküldött dokumentum szerint:

- a Jó kis hely szolgáltatásra létrejött épületek felzárkózási, integrációs és közösségi célokat szolgálhatnak, elsődlegesen a hátrányos helyzetű 25 év alatti célcsoport számára (de bővebb körnek is) szolgáltatóva.
- A közösségi térnek a fenntartási időszakban legalább heti 16 órát nyitva kell tartania és a komfort szolgáltatásokat biztosítani kell (a beszerzett eszközökkel).
- A nyitva tartást és a programokat a 25 év alattiak igényeihez kell igazítani. A szakmai és szakmaközi együttműködések, jelzőrendszeri kapcsolódást és a kiemelt programmal az együttműködést fenn kell tartani.
- A közösségi tér a fenntartási időszakban akár más intézmények, szervezetek szervezésében megvalósuló táborok helyszínéül is szolgálhat.

Az alap pályázat megvalósítóinak 1 éves, a beruházási forrást felhasználóknak 5 évig kell ellátnia és dokumentálni havonta az ellátott fenntartási feladatokat. Ez a pontos elvárásrendszer a projekt végén, forrás nélkül több helyszínen okozott értetlenséget és zavart.

Fenntartással kapcsolatos várakozások

Mivel úgy gondoljuk, hogy a közösségi terek beágyazódásának, hatékony működésének előfeltétele a folyamatos, kiszámítható működés és a szolgáltatások tervezhetősége, a projektidőszak alatt több alkalommal is gyűjtöttünk információkat a „Jó kis hely”-ek fenntartásával, fenntarthatóságával kapcsolatban.

2019-es kérdőíves kutatásunk azt mutatta, hogy a közösségi terek munkatársai általában a szolgáltatások hosszú távú fenntartásában gondolkoznak, és bíznak abban, hogy a későbbiek során is lesznek források a működtetésükre. A vizsgálat során a megkérdezettek 94%-a gondolta úgy, hogy a közösségi terek fenn fognak maradni hosszabb távon is, mert tapasztalatuk szerint a szolgáltatásokra igény és szükség van. Válaszaikból ugyanakkor az is kiderült, hogy csak bizonyos feltételek teljesülése mellett látják fenntarthatónak a szolgáltatásokat. Véleményük szerint a közösségi terek hosszú távú fennmaradásához szükséges, hogy legyenek olyan szakemberek, akik képesek ellátni a működtetéssel járó feladatokat, és hogy normatív alapú források biztosítsák a működésüket. Kiemelték még, hogy ezek mellett a helyi döntéshozók támogató hozzáállása is elengedhetetlen, és a fennmaradásukhoz az is kell, hogy a „Jó kis hely”-ek képesek legyenek a kistéleplések életének szerves részévé válni.

A 2020-ban lebonyolított interjú vizsgálat feltárta, hogy a megvalósítók és a projektgazdák körében sajnos általában nem jellemző a fenntarthatósággal kapcsolatos szisztematikus tervezés. Eddig az időpontig nem tekintették át, hogy a projektek lezárulása után mely szolgáltatások lennének működtethetők az általában rendelkezésre álló forrásokból, ahogy azt sem, hogy milyen szakmai tudások, együttműködések maradhatnának meg helyben a támogatás megszűnését követően. Nem törekedtek alternatív források felkutatására vagy önkéntesek toborzására, képzésére sem.

A kifejezetten a közösségi terek fenntartására, fenntarthatóságára fókuszáló 2021-es kérdőíves és interjú vizsgálatunk azt a 32 db „Jó kis hely”-et célozta, amelyek a vizsgálat időpontjától számított egy éven belül zárták a projektjeiket. Többek között azt vizsgáltuk, hogy a pályázóknak milyen elképzeléseik, lehetőségeik vannak a projektek lezárulása utáni működtetéssel kapcsolatban és hogy megindult-e a tervezési folyamat az egyes településeken erre az időszakra vonatkozóan. A közösségi terek szakmai vezetőitől és a fenntartóktól származó információk azt mutatták, hogy bár konszenzus övezi a „Jó kis hely”-ek hosszabb távú fenntartásának szükségességét, a pályázók döntő többsége még ebben az időszakban sem kezdte meg a fenntartási időszakra való érdemi felkészülést. A közösségi terek mentorálását végző máltai munkatársakkal készült interjúk úgyszintén alátámasztották ezt a következtetést.

A megkérdezett szakmai vezetőknek ugyan csak valamivel több mint harmada, 37,5%-a töltötte ki a kérdőívet, a mentorálás során szerzett tapasztalatok alapján azonban úgy gondoljuk, hogy a beérkezett válaszok általánosíthatók a „Jó kis hely”-ek vonatkozásában.

A közösségi terek szükségességét illetően teljes egyetértés volt a szakmai vezetők körében. A helyi szükségleteket figyelembe véve valamennyiük teljes mértékben indokoltnak tartja az általa vezetett JKH fenntartását, mivel az a legtöbb esetben az egyetlen (közösségi) szolgáltatás a településen. Döntő többségük, 83%-uk szerint a közösségi terek által eddig elért eredmények is indokolják a fenntartást. Az egyes vezetők által megfogalmazott eredmények között említhető a szolgáltatások magas szintű kihasználtsága, a közösségi tér beágyazódása, közösségformáló hatása, a gyerekek körében tapasztalt pozitív irányú változások a tanuláshoz való viszonyukat és magatartásukat illetően.

A közösségi terek fennmaradását elviekben a fenntartó települési önkormányzatok vagy civil szervezetek is kívánatosnak gondolják, ugyanis nem szereztünk tudomást olyan fenntartóról, aki a pályázat lezárulását követően más funkciót szánt volna az épületnek, amiben az adott JKH működik. A szakmai vezetők szerint a fenntartók 58%-a kifejezetten szeretné fenntartani a közösségi teret, de mindössze két esetben jelezték, hogy az adott önkormányzat saját forrásokat is fordítana erre. A hosszabb távú fenntartást valamennyi válaszadó kizárólag európai uniós vagy állami forrásból képzele el, egy helyszín van, ahol a következő „Jó kis hely” projekt meghirdetéséig tartó átmeneti időszakban más pályázati lehetőségek, közművelődési állami támogatás és saját források révén biztosítanák a közösségi tér működését.

Fenntartási feladatok tervezése

A projektek zárása előtt egy évvel mindössze a „Jó kis hely”-ek harmadáról volt elmondható, hogy elkezdődött valamiféle egyeztetés vagy tervezés a későbbi fenntartás kapcsán. A többi közösségi tér esetében vagy nem terveztek további fenntartást, vagy még nem került sor semmiféle egyeztetésre a fenntartó és a szakmai stáb között. Egyetlen helyszín volt, ahol nem csak hogy elkezdődött a tervezési folyamat, de gyakorlati lépéseket is tettek a szolgáltatások megmaradása érdekében – itt teremtettek forrást a szakmai vezető további foglalkoztatására. A szakmai vezetőknek nem volt információjuk arról, hogy bármelyik fenntartó szervezet készített volna költségvetést a projekt lezárulása utáni időszakra.

A fenntartásra vonatkozó tervek kidolgozását nagyban nehezíti az érintett települések helyzetéből adódó általános forráshiány. A szakmai vezetők döntő többsége, 75%-a úgy látja, hogy az adott településen nincsen olyan szereplő, aki hozzá tudna járulni a közösségi tér működési költségeihez. A válaszokban kizárólag a települési önkormányzat jelent meg mint olyan szervezet, amely, ha korlátozott mértékben is, de tudna forrásokat biztosítani az adott JKH fenntartásához. A közösségi terek más típusú segítségre sem igen számíthatnak, ugyanis mindössze két olyan helyszín volt, ahol a szakmai vezetők véleménye szerint néhány szülő és önkéntes bevonható lenne valamilyen fajta közösségi tevékenységbe a forráshiányos időszakban.

A téren sem mutatkozik túl sok lehetőség, hogy a „Jó kis hely”-ek bizonyos szolgáltatásait esetleg beépítsék más intézmények napi működésébe. Ugyanis az érintett települések mindössze negyedéről volt elmondható, hogy hasonló szolgáltatásokat nyújtó, közösségi feladatokat ellátó intézmény működik helyben.

A közösségi terek működésének finanszírozásával kapcsolatos nehézségek, bizonytalanságok ellenére a szakmai vezetők háromnegyede azt válaszolta, hogy vannak olyan szolgáltatáselemek, amiket szűkös forrásokból is fenn lehetne tartani akár hosszabb távon is. Ilyen a közösségi tér nyitva tartása szervezett programok nélkül, a komfort szolgáltatások biztosítása, játszóház, szülői klub működtetése, sporttevékenységek szervezése, a helyi szakemberek által a közösségi térben biztosított kihelyezett tanácsadás. Minimális költségkeret mellett is működhethetnének kézműves programok, lehetőség lenne a nagyobb ünnepek, jeles napok megtartására és a tanulássegítés biztosítására.

A „Jó kis hely”-ek fenntartóitól származó információk az eddig kifejtettekhez hasonló tendenciákat jeleztek.²² Bár ez esetben is csak a kérdőívek körülbelül harmadára, egészen pontosan 35%-ára érkezett válasz, a felmérés

²² Mivel a JKH szakmai vezetőknek kiküldött online kérdőívekre csak 12-en válaszoltak a 32-ből, a további 20 közösségi tér fenntartóját megkerestük egy másik, a korábbival nagyrészt megegyező tartalmú kérdőívvel. Ezt a JKH-k mentorálását végző máltai munkatársak próbálták meg lekérdezni a fenntartókkal történt előzetes telefonos egyeztetést követően.

eredményeit a máltai JKH mentorok tapasztalatait figyelembe véve általánosíthatónak gondoljuk.

A fenntartó szervezetek képviselőinek döntő többsége, 86%-a úgy nyilatkozott, hogy a későbbiekben is fenn szeretné tartani a közösségi teret, és 71%-uk tervezi is, hogy egy következő ciklusban újra pályázik a „Jó kis hely” működtetését lehetővé tevő forrásokra. A projektek lezárulását követő időszakokkal kapcsolatos tervezési folyamatok ugyan a közösségi terek 43%-át illetően elkezdődtek már, de költségvetést még egy JKH esetben sem készítettek eddig az időpontig.

A forráshiány mértékét jelzi, hogy a fenntartó szervezetek többsége, 57%-a úgy látta, hogy egyáltalán nem tud saját forrásokat biztosítani a közösségi tér későbbi fenntartására. Ahol van némi saját forrás erre a célra, ott a JKH rezsiköltségeinek fedezését tudnák vállalni, illetve azt, hogy a települési önkormányzat közmunkás munkaerőt biztosít a közösségi tér működtetéséhez.

A közösségi terek fenntarthatóságának kérdését tovább árnyalják a „Jó kis hely”-eket mentoráló máltás kollégáktól származó információk. A „Jó kis hely” közösségi teret működtető települések demográfiai adottságai, szociális helyzetük és az elérhető szolgáltatások szempontjából korántsem alkotnak egységes csoportot. Egyes településeken a súlyos szociális problémák és/vagy a szolgáltatáshiányosság miatt mindenképp indokolt a közösségi tér működtetése, míg más, relatíve jobb helyzetű helyszíneken a tapasztalatok szerint nincsen szükség arra.

Vannak olyan települések is, ahol ugyan indokolt valamilyen közösségi szolgáltatás fenntartása, de az alacsony gyerekszám miatt, vagy azért, mert a gyerekek másik településre járnak óvodába, iskolába, és így csak délutánonként elérhető, kisebb kapacitással és kevésbé kötött programokkal is elláthatóak lennének a szükséges feladatok.

Ami a „Jó kis hely”-ek fennmaradását illeti, a mentor kollégák is úgy látták, hogy a pályázó önkormányzatok és szervezetek önerőből nem képesek működtetni a létrehozott szolgáltatásokat. Az önálló működtetés lehetőségével nem is számoltak, mivel arra számítottak, hogy a projektek lezárulásának időszakában már újabb pályázati vagy állami forrás fog rendelkezésre állni. A közösségi terek bizonyos minimális funkcióinak fenntartásához legfeljebb közfoglalkoztatotti munkaerő biztosításával, a rezsiköltség és/vagy az eszközök költség egy részének finanszírozásával tudnának hozzájárulni, de ez sem mondható el minden pályázóról.

Az a néhány közösségi tér, amely erősebben beágyazódott, esetleg régebb óta működik különböző pályázati forrásokból, és a fenntartónak komolyabb tapasztalata van az aktuálisan elérhető források felkutatásában, nagyobb eséllyel lesz képes előteremteni a működési költségek fedezetét.

További problémát jelent, hogy egyes helyszíneken a pályázó eleve nem kívánja a jövőben fenntartani a közösségi teret. Ahol nem volt sikeres a projekt megvalósítása, ott nem terveznek újra pályázni, emellett olyan helyszínek is vannak, ahol a településvezetés érdektelensége, a közösségi térhez való ellenséges hozzáállása miatt nem látszik a további működés lehetősége.

A fenntartási időszak tapasztalatai

A közösségi terek az eddigiekben vázolt nehézségekkel a fenntartási időszakba lépve még közvetlenebbül szembesültek. A 2022 tavaszán a megvalósítók, fenntartók és a helyi szakemberek körében végezett interjúk vizsgálatunk azt mutatta, hogy azokon a településeken, ahol ekkorra már a fenntartási időszakban működött a közösségi tér, jelentősen csökkentek a működésre fordítható források és ennek megfelelően jóval kevesebb szolgáltatást biztosítottak a „Jó kis hely”-ek. Csökkentették a nyitva tartásukat és általában olyan programokat szerveztek, amelyeknek nem nagy a költségigénye: helyi kirándulás, játszóház, szervezett foglalkozás, filmnézés, sportprogram, adományosztás. Fontos változás a rendszeres étkezés lehetőségének a megszűnése: egyes közösségi terek semmilyen étkezést nem tudtak biztosítani, máshol pedig csak alkalmi jelleggel.

Egyes közösségi terek a fenntartótól kapott havi keretből gazdálkodhattak, míg más helyeken csak alkalmi támogatást kaptak, de arra is van példa, hogy források nélkül működtek és a korábban vásárolt eszközök maradványait használták fel a programok során. Volt olyan helyszín, ahol a közösségi tér dolgozója maga kezdett adományszervezésbe, tárgyi adományok gyűjtésébe, amivel sikeresen egészítette ki a szűkös keretet.

A pályázati források megszűnése természetesen a közösségi terek dolgozói stábjait is negatívan érintette. A szakmai vezetők és szakmai munkatársak rendszerint más munkahely után néztek, mivel bérüket nem tudták kigazdálkodni a fenntartó szervezetek, és általában a korábban helyi segítőként dolgozó kollégák maradtak a közösségi terekben. Ők rendszerint közfoglalkoztatotti státuszban végzik feladataikat, vagy közművelődési pályázatból finanszírozzák a bérüket.

Mindezek a változások a közösségi terek szakmai munkájára is rányomják a bélyegüket. A megmaradt munkatársak általában nem voltak felkészítve arra, hogy egyedül formálják át, alakítsák ki a „Jó kis hely” működését a megváltozott körülmények között. Különösen nehéz feladat ez azokban az esetekben, amikor a fenntartó nem mutat érdeklődést a közösségi tér működése iránt, és nem irányítja az ott dolgozó munkáját. Ilyen helyzetekben a máltás mentorok próbálnak segíteni: workshopok szervezésével és a közösségi térrel közösen lebonyolított programokkal támogatják az egyedül maradt kollégák munkáját.

Azokon a helyszíneken, ahol a korábbi szakmai munkának köszönhetően a „Jó kis hely” beágyazódott, a kevesebb szolgáltatás és a szűkösebb programkínálat ellenére is eljárnak a helyiek a közösségi programokra, és azért is felkeresik a közösségi teret, hogy segítséget kérjenek valamilyen ügyintézéshez. Ugyanakkor az is előfordul, hogy egyes célcsoportok, például a nagyobb gyerekek, akik egy-egy munkatárshoz kötődtek vagy konkrét szervezett programja jártak, a korábbiaknál ritkábban látogatják a „Jó kis hely”-et. A beágyazódott közösségi terek a már kialakított szakmai kapcsolataikat is képesek valamelyest megőrizni – a fenntartási időszakban is együttműködnek a védőnővel, a bölcsődével, a családgondozóval vagy épp a könyvtárral.

A következő időszak uniós forrásainál számoltak a „Jó kis hely”-ekkel, de a programok indulása bizonytalanul elhúzódik. A fenntartóknak a későbbiekben sem lesznek megfelelő forrásaik a közösségi terek teljes körű önálló működtetésére, a helyi lakosok sem képesek piaci alapon fenntartani a szolgáltatást és a leghátrányosabb helyzetű térségekben a helyi vállalkozók sem képesek eltartani a programokat.

A „Jó kis hely” települések 34%-a (13) be tud kapcsolódni (vagy már be is kapcsolódott) a Felzárkózó települések programba, mely évről évre fokozatosan vonja be az újabb résztvevőket. Ez biztonságot adhat a településeknek, megteremtheti a közösségi tér fennmaradásának feltételeit. A FeTe Jelenlét pont mellett szükséges a fenntartási elvárásoknak megfelelni, ez azonban több esetben hivatalosan az EFOP-1.4.3. kedvezményezettéknél marad, mert a fenntartás átvételével az egész pályázat (és felelősségének) átvétele szükséges. Hét olyan településről tudunk, ahol a „Jó kis hely” már fenntartási időszakba került és van már működő FETE program, de lekérdezésünk idején egyik helyszínen sem volt még hivatalos együttműködési megállapodás a két projekt megvalósítója között. Több településen ekkor még bizonytalan volt a közösségi tér fenntartójának kiléte is.

A Felzárkózó települések programba való bekerülés új lehetőségeket és kapcsolódásokat hozhat a településeknek, ami mellett kompromisszumokat is szükséges kötniük számos területen. Az önkormányzatnak ki kell engednie a megvalósítást a kezéből és átadni a stafétát, forrásokat, személyi és szakmai kérdéseket a településen dolgozó civil vagy egyházi szervezetnek. Felmerül a közösségi térben dolgozók átvételének dilemmája és a „Jó kis hely” ingatlan felülvizsgálatának kérdése is. Mennyire alkalmas a helyszín közösségi térnek, van-e jobb adottságú, jobb helyszínen levő ingatlan a településen? Az önkormányzat átadja-e használatba a közösségi teret a településre érkező új megvalósítónak? Az új program indulásával számos kérdést kell megnyugtatóan rendezni. Vannak könnyen formálódó együttműködések, de arra is van példa, hogy az új program indulásának híre csak tovább súlyosbította az eleve meglévő helyi konfliktusokat, ezzel megpecsételve az adott „Jó kis hely” jövőjét. A tapasztalatok egyelőre azt mutatják, hogy a korábban „Jó kis hely”-ként funkcionáló közösségi tereknek a FETE program keretében történő működtetése egyáltalán nem zökkenőmentes.

A közösségi terek mentorálásának főbb tapasztalatai

Ahogy többször is utaltunk rá, a „Jó kis hely”-ek működését kezdettől fogva mentorok segítik. Ők azok, akik a legszorosabb és a legintenzívebb kapcsolatban állnak a közösségi terekkel, a szakmai stábokkal és a fenntartókkal. Tapasztalataik, illetve a tőlük származó információk nélkülözhetetlenek a „Jó kis hely”-ek értékeléséhez, ezért a projektek zárásakor általuk készített úgynevezett záró mentorálási jelentéseket is feldolgoztuk.²³ Ezekben az egyes közösségi terek működéséről és a mentorálás eszközeiről, folyamatáról adtak számot a kollégák.

²³ Az értékelés megírásának idején 25 db záró mentorálási jelentés állt rendelkezésre.

A jelentésekben a „Jó kis hely”-ek működése és azok mentorálása kapcsán ugyanazok a főbb problémák köszönnek vissza, mint amelyeket a különböző időpontokban lezajlott adatfelvételeink, kutatásaink eredményei kapcsán számba vettünk. A szakmai megvalósítást nagyon sok esetben hátráltatta a közösségi tereknek helyet adó épületek felújításának elhúzóda. A mentorok beszámolóiban emellett hangsúlyosan vannak jelen a közösségi terek szakmai stábjával és a fenntartókkal kapcsolatos nehézségek és anomáliák. Tapasztalataik szerint sok esetben mind a mindennapi működést, mind a mentorálást nagyban nehezítette, hogy a szakemberek másod- vagy harmadállásban dolgoztak a „Jó kis hely”-en, így nem mindig tartózkodtak ott a nyitvatartási időben, és általában is az elvárhatónál kevesebb figyelmet szenteltek az ezzel kapcsolatos feladataiknak. Egyes helyszíneken további nehézséget jelentettek a szakmai stábot érintő személycserék is.

A legtöbb probléma azokban az esetekben volt, amikor a „Jó kis hely” szolgáltatásainak működtetése a pályázók számára egyáltalán nem volt fontos, mert egyszerre több projektet valósítottak meg, melyek közül a közösségi tér létrehozása volt a legkisebb volumenű. Ilyenkor rendszerint az volt a pályázók elsődleges törekvése, hogy a projektdokumentáció rendben elkészüljön, a szakmai munkára egyáltalán nem fordítottak figyelmet.

Az előzőekből adódott, hogy a mentorok egyes esetekben nem tudták elérni azokat a szereplőket, akiknek döntési jogkörük lett volna az adott „Jó kis hely” működését illetően, csak azokkal a munkatársakkal – tipikusan a helyi segítőkkel – tudtak együttműködést kialakítani, akik helyben elérhetőek voltak. A fenntartók és/vagy a projektvezetés érdektelensége, elzárkózása miatt a szakmai megvalósítók gyakran magukra maradtak a projektekkel kapcsolatos mindennapi problémákkal, és nem kaptak instrukciókat a közösségi tér működtetésére vonatkozóan. Még a jobban működő közösségi terek szakmai munkáját is vissza tudta vetni, ha időközben változott a településvezető személye, mert így egy kevésbé támogató közegben kellett tovább dolgozniuk.

A különféle nehézségek leküzdését, a közösségi terekben folyó szakmai munkát számos módon támogatták a máltás mentorok. A szakmai tervekben foglaltaknak a gyakorlatba való átültetését ötletek, jó gyakorlatok megosztásával segítették, és több alkalommal szerveztek különböző szakmai teameket, workshopokat, hogy egy-egy konkrét problémára megoldást találjanak, illetve, hogy elősegítsék a „Jó kis hely”-ek közötti kapcsolatok kialakulását. A közösségi terek tevékenységeihez szervezett játszásokkal, a tanulássegítésbe való bekapcsolódással, kirándulásszervezéssel igyekeztek kapcsolódni. Rendszeres látogatásaik alkalmával segítők beszélgetéseket folytattak a szakmai stábok tagjaival a napi munka és a más szervezetekkel való együttműködés nehézségei kapcsán. A projektek menedzsmentjeit igény szerint támogatták a dokumentáció vezetésében. Az érintett településekre ruha és élelmiszeradományokat juttattak el, ha olyan család került a látóterükbe, akinek erre volt szüksége.

Ugyanakkor nagy különbségek mutatkoztak abban, hogy az egyes „Jó kis hely”-ek mekkora figyelmet igényeltek a mentortól, azokban milyen minőségű szakmai munka folyt és hogy mennyire voltak fogékonyak a mentorálásra. Ezen szempontok mentén a közösségi tereket négy kategóriába lehet sorolni: a „Jó kis hely”-ek többsége (13 db) a mentorok szerint alapvetően jól működött és fogékony is volt a mentorálásra, aminek érdemi hatása volt a szakmai munkára. A második kategóriába egyetlen közösségi tér tartozik – itt is megfelelő szakmai munka folyt, azonban a mentorálásra kevésbé voltak nyitottak a megvalósítók. A „Jó kis hely”-ek harmadik csoportjában azokat a programhelyszíneket találjuk (6 db), ahol a szakmai munka sem kifejezetten jónak, sem pedig nagyon rossznak nem volt mondható. Ezek a közösségi terek a mentorálásra csak közepes mértékben voltak nyitottak, a mentor pedig nem tudott nagy hatással lenni rájuk. A negyedik kategóriát azok a „Jó kis hely”-ek jelentik (5 db), ahol a szakmai munka színvonala alacsony volt és a mentorálásra nem is voltak fogékonyak.

A mentorok meglátása szerint több olyan változtatást lehetne eszközölni a projektek előkészítése és megvalósítása kapcsán, ami elősegítené a közösségi terekben folyó szakmai munka színvonalának növelését. Úgy vélik, hogy az előkészítés és tervezés szakaszában nagyobb hangsúlyt kellene fektetni a lakosság minél szélesebb körének a bevonására és a településvezetők minél alaposabb tájékoztatására a projektcélokra vonatkozóan. Ezekkel a lépésekkel már a korai időszakban elő lehetne készíteni a „Jó kis hely”-ek későbbi beágyazódását. A közösségi terek dolgozói számára folyamatos, a teljes projektidőszakot lefedő képzéseket látnának szükségesnek, illetve úgy gondolják, hogy a magasabb bérezés is növelhetné a szakmai munka színvonalát. Véleményük szerint szükség lenne arra is, hogy a szakmai munka minőségét valamilyen módon mérni lehessen, és legyen olyan szereplő a pályázati konstrukcióban, amely a szakmai célok teljesülését számon tudja kérni. Kiemelték még, hogy a jövőben nagyobb hangsúlyt kellene fektetni a hasonló célokkal működő projektek közötti együttműködések megteremtésére.

Ami a mentorálás hatékonyságát illeti, a máltás kollégák úgy látják, hogy a jelenleginél jóval szélesebb jogkörökre lenne szükség ahhoz, hogy a mentorálásnak érdemi hatása legyen a projektek megvalósulására. Ugyanis ebben a konstrukcióban megfelelő felhatalmazás híján bizonyos esetekben nem tudták elérni azt, hogy a szakmai tervben foglaltak szerint működjének az adott közösségi terek. Többször az is problémát jelentett számukra, hogy nem ismerhették meg a projektek költségvetését, és így nem tudtak költségátcsoportosításokat javasolni bizonyos szakmai tevékenységek megvalósulása céljából. Mindezek mellett fontosnak tartanák azt is, hogy valamilyen módon kikényszeríthető legyen az, hogy az elviekben a közösségi terekben dolgozó valamennyi munkatárs valóban ott végezze a munkáját. A „Jó kis hely”-ek kapcsán felmerülő problémák és anomáliák orvoslása érdekében szorosabb együttműködést látnának szükségesnek a Belügyminisztérium megfelelő részlegével és az Irányító Hatósággal.

JAVASLATOK A „JÓ KIS HELY” SZOLGÁLTATÁSOK FEJLESZTÉSÉHEZ

Háttér

A „Jó kis hely – Biztos Kezdet Gyerekházak és kistéleplési komplex gyermekprogramok támogatása” (EFOP-1.4.3-16) pályázati felhíváshoz kapcsolódik a program megvalósítását segítő szakmai-módszertani támogató rendszer az „Integrált gyermekprogramok szakmai támogatása” EFOP-1.4.1-15-2016 kódszámú projekt keretében. A kísérő projekt megvalósítói konzorciumában állami és civil szereplők – a Társadalmi Esélyteremtési Főigazgatóság, a Társadalomtudományi Kutatóközpont Gyerekesély-kutató Csoport és a Magyar Máltai Szeretetszolgálat – dolgoznak. A „Jó kis hely”-ek közvetlen támogatását, mentorálását a Szeretetszolgálat végzi, további képzési, kommunikációs, szakmai, monitoring és értékelési feladatokkal a többi partner is hozzájárul a közösségi terek munkájához. A Magyar Máltai Szeretetszolgálat a jelenlegi pályázati konstrukcióban létrehozott „Jó kis hely”-ek mentorálásának tapasztalatai alapján szeretne néhány olyan szempontot felvetni, melyek átgondolása a 2021-27-es ciklusban elősegítheti a „Jó kis hely” projektek optimálisabb tervezését, működését.

Számszerűsíthető elvárások

Jelen pályázati felhívásban elvárás a megvalósítókkal szemben, hogy a teljes projektidőszak végéig 10 fő 25 év alatti személy és 5 fő szülő legalább 5 alkalommal vegyen részt a közösségi térben valamilyen folyamat jellegű programon. Az indikátor egy 4 éves projekt első hete után leigazolható, így nem jelent kihívást a megvalósítóknak, nem motiválja a rendszeres, lehető legtöbb lakost bevonó működést. A programok tervezésében meglehetősen nagy rugalmasságot hagyott a felhívás, ami szerencsés a helyi igényekhez illeszkedő szolgáltatási paletta kialakításában, viszont szakmai szempontból, valamint a felzárkózási prioritások mentén indokolt lehet kötelező tevékenységek és kötelező rendszeresség elvárása (pl. baba-mama klub legalább heti egy alkalommal való működtetése, mosási lehetőség kötelező biztosítása).

Javaslat: A megvalósítás minőségét pozitívan befolyásolná, ha a közösségi tereknek nem a teljes projektidőszakra vonatkozóan kellene bizonyos indikátorok célértékeit elérni. Azt javasoljuk, hogy a jövőben a pályázati kiírás rövidebb időszakokra vonatkozó, folyamatosan, akár negyedéves vagy havi rendszerességgel teljesítendő indikátorokat tartalmazzon. Ezáltal a megvalósítók felkészíthetők egy jövőbeli normatív támogatás alapvető feltételének teljesítésére. Javasoljuk továbbá, hogy a több korcsoportot elérni kívánó projekt esetén minden releváns korcsoportra vonatkozzon valamilyen indikátor elvárás. Úgy gondoljuk, hogy egy következő pályázati felhívásban újabb kötelező tevékenységek is megjelenhetnének, illetve előremutató lenne egyes, felzárkózást segítő tevékenységek minimális gyakoriságának meghatározása.

Bevont rászoruló státuszának igazolása

Számos változás következtében a „Jó kis hely”-et működtető települések csaknem fele nem felel meg annak az elvárásnak, hogy a 0-25 éves korosztály 50%-a Rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény (RGYK) jogosult legyen. Az alacsony indikátor szám ellenére a bevontak felének RGYK státusza továbbra is elvárás. Ez a legkisebb településeken okoz fejtörést. A településen élő hátrányos helyzetű gyerekek felkutatása és bevonására plusz figyelmet kell fordítani a projekteknek. A tereptapasztalatok alapján felmerült, hogy további rászorultsági,

szegénységi mutatók alkalmazása lenne szükséges a projektben. A kistelepüléseken nevelőszülőnél élő nem RGYK-s, de HHH-s gyerekek és a szegregátumban élők nyilvánvaló hátrányai a jelenlegi szabályozás szerint a projektben nem számítanak hátrányos helyzetnek, holott bevonásuk indokolt, jogszabályi hivatkozásokkal jól alátámasztható.

Javaslat: Az RGYK kategória helyett/mellett más, a települések aktuális helyzetét jobban megragadó mutatók bevezetését javasoljuk a kiírásokban. Újabb „Jó kis hely” projektek bevonása esetén frissített, felülvizsgált adatsor alapján kerüljenek meghatározásra a települési RGYK arányhoz (és egyéb mutatókhoz) képest az elvárások. A HHH státuszú nevelt gyerekek és az utógondozói ellátásban részesülő tanulók vagy hallgatók, valamint a szegregátumokban élők számára nyújtott szolgáltatás indikátorként legyen elszámolható.

Települési adottságok figyelembevétele

Amennyiben lehetővé válik újabb „Jó kis hely” projektek elindítása, úgy a felzárkózást elősegítő programok célzottabbá tétele érdekében a támogatásra jogosult települések körének és a pályázati feltételeknek a felülvizsgálatára lesz szükség. Ezzel elérhető, hogy azokon a helyeken jöjjenek létre közösségi terek, ahol azokra a legnagyobb szükség van. A pályázati feltételek megfogalmazása során arra is tekintettel kell lenni, hogy egy-egy szolgáltatáshiányos településen ne alakuljanak ki párhuzamosságok a hasonló profilú fejlesztések egyidejű megvalósítása következtében. A mentorálás során felmerült az is, hogy különösen a 300 fő alatti települések esetén, a szomszédos településsel közös projektmegvalósítás hatékonyságát vizsgáljuk meg.

A pályázati feltételekhez és a megvalósításhoz kapcsolódó társadalmi mutatók felülvizsgálata is szükségesnek látszik. Ahogy korábban kifejtettük, a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők számának és arányának folyamatos csökkenése országos tendencia. Emiatt ez a mutató már nem ad valós képet egy-egy település helyzetéről, az ott tapasztalható problémák mélységéről.

A mostani konstrukcióban ugyanakkora eséllyel indultak a maximális támogatásért a 200 fős és az 1000 fős települések, valamint a legszegényebb helységek és a relatíve jobb helyzetben lévő falvak is. A fenti szempontok egyáltalán nem játszottak szerepet a támogatási összeg meghatározásánál, miközben belátható, hogy ez egyfajta aránytalanságot is eredményezhet.

Javaslat: A közösségi terek működtetésére kiírt pályázatban olyan mutató szerepeljen, mely alapján jól behatárolható a társadalmi deprivációval sújtott települések köre. Megfontolásra javasoljuk továbbá a településnagyság és a települési depriváció szempontjainak valamilyen szintű figyelembevételét az elérhető támogatási összeg meghatározásakor.

Közösségi tér helyszínek

Komoly gondot okozott – több helyen ez a probléma a mai napig is fennáll –, hogy a „Jó kis hely”-ek nem a véglegesnek szánt épületben kezdték meg a működésüket, a hátrányos helyzetű kistelepülések pedig sok helyütt nem tudnak olyan ideiglenes helyszínt biztosítani a számukra, amely igazán alkalmas lenne az eredetileg elképzelt szakmai tervek megvalósítására. Az ideiglenesen használt épületek mérete gyakran nem megfelelő – túl kicsi vagy túl nagy –, esetleg nem fűthetők, vagy nem csupán erre a célra használják őket (pl. polgármesteri hivatal, könyvtár, orvosi rendelő). Ez a helyzet azért alakult ki, mert a közösségi terek létrehozása egy olyan pályázati konstrukcióban történik, amelynek pályázat-technikailag két, egymástól elkülönülő, de a megvalósításban egymásra épülő eleme van. A pályázók külön igényelhettek ERFA típusú támogatást a „Jó kis hely”-ek épületeinek felújítására, és egy másik pályázatban ESZA forrást a szakmai tevékenységek megvalósítására.

Egyes közösségi terek másfél évvel a szolgáltatások beindítása után sem rendelkeztek döntéssel a beruházási pályázatukról, mások a döntés birtokában végezték a felújítási munkákat, miközben a „Jó kis hely” ideiglenes helyszínen működött. Az elhúzódó bírálat megnehezítette a kivitelezők megtalálását is, mivel a felújításra fordítható források az építőipari árak jelentős emelkedése miatt sok esetben nem bizonyultak elegendőnek, és döntően más, nagyobb beruházások kötötték le a cégek kapacitásait.

A helyszínek kapcsán felmerülő további probléma egyes településeken, hogy a közösségi tér messze helyezkedik el a telepszerű lakókörnyezettől, azoktól a településrészekről, ahol a hátrányos helyzetű lakosság koncentrációdik, így épp a leginkább rászorulóknak számára érhető el legkevésbé a szolgáltatás.

Javaslat: A pályázati konstrukciót a jövőben lehetőleg úgy kell kialakítani, hogy a közösségi tér létrehozása során ne különüljön el egymástól túlságosan időben az infrastrukturális fejlesztések és a szakmai tevékenységek megvalósítása. Az ESZA és ERFA típusú támogatások egy felhívásban kezelése elengedhetetlen előfeltétele a közösségi terek eredményes működtetésének.

Szükséges továbbá a felhívásban elvárásként megfogalmazni azt, hogy a legszegényebb lakosság számára könnyen elérhető helyen létesüljön a közösségi tér.

Felzárkózási projektek koncentrációja

A pályázati felhívás kizárta, hogy olyan településen létesüljön „Jó kis hely”, ahol van már gyerekház, és a pályázat részét képezte egy igazolás arról, hogy az EFOP-1.4.2-16 Integrált térségi gyerekprogramok projekt keretében nem létesül hasonló profilú intézmény, közösségi szolgáltató ház a településen. Mindezek ellenére bizonyos településeken többféle hasonló célú felzárkózási projekt valósul meg egy időben, melyek célcsoportjai, szolgáltatásai között is jelentős átfedések vannak, ez pedig nem minden esetben segíti elő az egyes programok megfelelő színvonalú megvalósítását. Egy kirívó példa, hogy két nyertes és működő „Jó kis hely” szolgáltatás van egy 1000 fő alatti településen, valamint gyakori a „Jó kis hely”, a Komplex telep program és a Bari Shej projekt párhuzamos működése egy-egy helyszínen.

Egyes települések (vagy pályázatíróik) nagyon eredményesek a források elérésében, azok összehangolt felhasználásban azonban nem minden esetben sikeresek. Sokszor felesleges párhuzamosságok jönnek létre, ráadásul mivel nincs elegendő szakember a különböző pozíciókra, a helyi projektekben is érintett munkatársak túlterheltté válnak, illetve nem tudják érdemben ellátni valamennyi feladatukat. Ezek a tényezők általában akkor is negatív hatással vannak a közösségi terek működtetésére, ha a szakemberek a helyi fejlesztési projekteket nagy körültekintéssel, egymástól megfelelően elválasztva igyekeznek megvalósítani.

Javaslat: A felhívásokban legyen pontosan meghatározva azon projektek köre, melyek egyidejű megvalósítása egy kistelepülésen nem indokolt. A szinergia biztosítása érdekében a bírálat során a korábbi döntések vizsgálatát is végezzék el, a bírálók tekintsék át azt, hogy milyen fejlesztéseket folytatnak, terveznek egy-egy településen. Egy újabb nyertes projekt összességében több forrást igényel, ha nem vesszük figyelembe a meglévő adottságokat. Egy működő közösségi tér képes lehet befogadni részleges költséggel is újabb feladatokat.

Menedzsment költség

Az EFOP-1.4.3-16 felhívás alapján a projektmenedzsment költségek a támogatási összeg maximum 2,5%-át tehetik ki. 44 millió forint maximális támogatási összeggel számolva a menedzsmentre költhető forrás a teljes projektidőszak alatt mindösszesen 1.100.000 Ft. Ez azt jelenti, hogy 275.000 Ft fordítható maximum évente a projektvezető és pénzügyi vezető bérére, járuléaira, utazási költségeire (eszközre, anyagköltségre és egyéb menedzsment költségelemekre). Ez az összeg koránt sincs arányban azzal a munkával és felelősséggel, amit a menedzsment szereplőktől vár a projekt. Ebből adódik az, hogy az amúgy is forráshiányos települési önkormányzat kénytelen plusz erőforrásokat mozgósítani, és/vagy a szakmai munka terhére oldják meg a megvalósítók a menedzsment feladatokat.

Javaslat: Szükséges a támogatás ezen részének közelítése a reális kiadásokhoz, ezért azt javasoljuk, hogy a menedzsment költségek a jövőben érhessék el az összes elszámolható költség 12%-át.

Megvalósítók bérköltsége

A „Jó kis hely” projektek jellemzően hátrányos helyzetű térségekben valósulnak meg, ahol az országos átlagot meghaladó mértékű a szakemberhiány, így a projektgazdák számára sok esetben eleve gondot okoz a megfelelő végezethez szükséges munkavállalók megtalálása és tartós foglalkoztatása. További nehézséget jelent,

hogya a projektben elérhető bérezés gyakran alatta marad a többi helyi munkáltató által biztosított juttatásoknak, ráadásul az előbbi a szabályozások miatt nem könnyű összhangba hozni az állandóan változó munkaerő-piaci folyamatokkal.

Bár a pályázati kiírás nem határozott meg százalékos korlátot a szakmai megvalósítók bérezésére fordítható költségek tekintetében, a gyakorlatban mégis akadályokba ütköznek a projektgazdák, amennyiben módosítani szeretnék az eredetileg tervezett bérek nagyságát. Ennek oka, hogy az Irányító Hatóság a minimálbér, illetve a garantált bérminimum összegében jelölte meg a finanszírozhatóság határát.²⁴ A törvényben garantált minimumokra tehát maximumként tekint az Irányító Hatóság, emellett nem veszi figyelembe a végzettség szintjét és a munkatapasztalatot a bérlafon meghatározásakor. Megjegyzendő továbbá, hogy a felhívás a szakmai vezetővel szemben elvárásaként fogalmazza meg a felsőfokú végzettséget, ám a bérszint meghatározásakor a középfokú végzettséghez rendelt garantált bérminimumot tekinti irányadónak. Márpedig diplomás pedagógusként, szociális szakemberként – különösen igaz ez a tapasztalattal rendelkezőkre – a garantált bérminimumnál magasabb bérré számíthatnak a közszférában elhelyezkedők, a versenyszféra bérszínvonalára pedig ennél is magasabb.

Mindezek a tényezők olyan alacsony béreket eredményeznek a projektekben, amelyek jelentősen megnehezítik, hogy megfelelő végzettséggel rendelkező, tapasztalt, felelős, a felzárkóztatás iránt elkötelezett szakembereket vegyenek fel, akik vállalják az ezzel a munkával járó zord munkakörülményeket, a napi szintű ingázást az adott esetben távolabb lévő munkahelyre. Abban az esetben találkozunk elfogadott magasabb bérral a projektekben, ha ehhez többletfeladat ellátását vállalja a munkavállaló. Álláspontunk szerint éppen elég feladat, teher hárul a megvalósítókra, ezért úgy gondoljuk, hogy az eredeti feladatkörükben kell megfelelő bérezést biztosítani a szakemberek számára.

Javaslat: A szakmai megvalósítók bérszintjét ne a nemzeti minimum alapján, hanem a végzettség, a feladatkör, a felelősség figyelembevételével határozassa meg a megvalósító. Indokoltnak tartjuk a rugalmas bértervezést, hogy a hátrányos helyzetű térségekben a társadalmi felzárkózás területén a különböző feladatokra fel tudják venni a szakembereket és meg is tudják tartani őket.

Elégtelen megvalósítás

Vannak olyan problémák, amelyekkel a máltai mentorok nem tudnak megküzdeni, mert azok megoldása szakmai mentorként egyszerűen nem lehetséges. Nincs eszközük azoknak az eseteknek a kezelésére, amikor a projekt megvalósításának színvonala jócskán elmarad a minimálisan elvárhatótól, és a megvalósítók egyáltalán nem együttműködnek. A szakmai-módszertani támogató szereppel nem összeegyeztethető és technikailag sem lehetséges a projektet érintő szankciókkal élni, még a legkürívőbb esetekben sem. A mentoroknak arra sincsen közvetlen ráhatásuk, hogy egy-egy település vezetése mennyire érzi magáénak az ott létrehozott „Jó kis hely”-et, milyen módon támogatja, vagy épp nehezíti meg annak működését. Márpedig a helyi döntéshozók támogató hozzáállása nagyon fontos az újonnan létesült szolgáltatások beágyazódása és későbbi sorsa szempontjából.

Javaslat: Mivel a közösségi terek mentorálásáért felelős szervezet nem rendelkezik erős szankcionáló jogszabályokkal, amelyek révén közvetlen hatással tudna lenni a projektek megvalósítására, szükség van egy olyan szereplőre, amelynek megvannak ezek a jogkörök. Ezért az javasoljuk, hogy a jövőben egy, a mentori feladatokat ellátó szervezettől független szereplő gyakoroljon kontrollt a projektek felett. Mivel a dokumentumokon alapuló ellenőrzés során látható működés és a tényleges megvalósítás között olykor jelentős eltérés van, a projektek és az azokkal járó fejlesztések érdemi megvalósulása érdekében szükséges gyakoribb, érdemi ellenőrzés, (akár spontán) helyszíni látogatások beiktatásával.

Szakmai támogatás

A térségi gyerekprogramokkal ellentétben a „Jó kis hely”-ek mögött nem áll kiterjedt szakmbergárda, területi szakértői csapat és a szervezeten belül elérhető hasonló szolgáltatások. A jelenleg működő 33 „Jó kis hely”

²⁴ A teljes munkaidőben foglalkoztatott munkavállaló részére megállapított alapláb kötelező legkisebb összege (minimálbér) 2019-ben 149.000 Ft/hó, míg a legalább középfokú iskolai végzettséget, illetve középfokú szakképzettséget igénylő munkakörben, teljes munkaidőben foglalkoztatottak esetében a megállapított garantált bérminimum bruttó 195.000 Ft/hó.

közösségi tér szakmai-módszertani mentorálását a járési Gyerekesély projekteket is kísérő 13 máltai munkatárs végzi. Munkájuk rendkívül összetett, és a projektek előrehaladásával változik annak fókuszja. Az első időszakban főképp (projekt)technikai és adminisztrációs problémák megoldásában kellett segíteni az újonnan beindított szolgáltatásokat. Később a programok szakmai tervezésének, a különböző célcsoportok elérésének és a közösségi tér mindennapi működtetésnek a támogatása vált hangsúlyossá a mentorok tevékenységében.

A jelenleg működő „Jó kis hely”-ek nagyobbik részében főként pedagógiai végzettséggel rendelkező szakemberek dolgoznak. Vélhetőleg ebből is adódik, hogy a közösségi terekben általában nagy hangsúlyt fektetnek a pedagógiai munkára épülő szolgáltatások működtetésére. Ezek mellett kevesebb figyelem jut a kisgyermek és a kamaszok speciális igényeire reagáló programelemekre valamint a felnőtt lakosság elérésére, a helyi közösségi egészének megszólítására. Mivel a pedagógusokat jellemzően nem készítik fel a közösségépítésre, közösségfejlesztésre, ezen a téren komolyabb támogatást kell nyújtani a „Jó kis hely”-ek számára. Ezt szolgálja az MMSZ által a szakemberek részére szervezett érzékenyítő képzés, emellett pedig a közösségfejlesztést középpontba állító helyi és regionális szakmai műhelyek szervezésével is szükséges támogatni a közösségi terek munkáját.

A közösségi terek persze nem azonos mértékben igénylik a mentorok támogatását, különböznek abban, hogy mennyire együttműködnek, mennyire engednek beleszólást a munkájukba. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a mentorálás ott a legeredményesebb, ahol a közösségi tér működéséhez adtak a technikai és személyi feltételek, a munkatársak támogató szakmai közegben dolgoznak, ők maguk pedig nyitottak a jobbító szándékú javaslatokra.

Javaslat: A közösségi terek működését segítő továbbra is szükség van egy szakmai-módszertani támogatását végző szervezetre, amely a technikai segítségnyújtáson túl a közösségépítés- és fejlesztés szempontjait is képviseli. Lényeges, hogy legyen egy olyan szereplő, amely összekapcsolja az érintetteket a „Jó kis hely” projektekben és akár azokon túl is a hasonló jellegű, felzárkózást segítő közösségi terekkel.

Közösségi terek szakmai standardjai, hálózatosodás

A jobbára települési önkormányzatok által fenntartott „Jó kis hely” közösségi terek elszigetelten működnek, szervezeten nem kapcsolódnak tágabb szakmai közeghez, ellentétben például a térségi Gyerekesély projektek közösségi házaival, tereivel. Egyéb uniós támogatási konstrukciókban is megjelennek közösségi terek, melyek céljai, célcsoportjai és szolgáltatásai is hasonlóak. A „Szegregált élethelyzetek felszámolása komplex programokkal” projekt Csillagpontjai és Csillagházai, a „Végtelen lehetőség” projekt Jelenlét Pontjai, bár eltérő a fókuszuk, lényegében közösségi térként funkcionálnak. A 2021-2027-es uniós támogatási ciklus kihívása ezeknek a szolgáltatásoknak valamilyen szintű összehangolása. A hasonló jellegű közösségi házak, terek továbbra is külön pályázati konstrukciókban fognak működni, ugyanakkor már ebben az időszakban érdemes lenne olyan közös működésmódokat, módszertani alapelveket meghatározni, melyek a jövőben kiindulópontul szolgálhatnak az állami normatív finanszírozásba kerülésükhöz. Elképzelhető egy alap szolgáltatási sáv (közös kötelező és választható szolgáltatáselemekkel) kialakítása, közös indikátorrendszer, szakmai elvárások és adminisztrációs elemek alkalmazása, amelyeket minden közösségi ház biztosítani tud. A közös elemeknek köszönhetően modellezhető a működés, könnyebbé válik a szolgáltatások vizsgálata, értékelése.

Javaslat: A felzárkózást segítő közösségi terek működésének, a megvalósításhoz kapcsolódó elvárásoknak az összehangolása a következő uniós támogatási ciklusban kezdődjön el, elősegítve a modellezést, értékelést, az állami normatív finanszírozásba kerülés képviselétét.

Fenntartás

Az olyan típusú fejlesztések, melyek körébe a „Jó kis hely”-ek is tartoznak, csak hosszú távon képesek elérni a kitűzött társadalmi célokat. Adott esetben a támogató településvezetés által biztosított anyagi és más típusú források segíthetnek abban, hogy az egyes projektidőszakok közötti forráshiányos időkben is tovább működhessen a közösségi tér, ez azonban hosszú távon nem tekinthető megoldásnak. A legtöbb esetben ugyanis helyi szinten nem tudják előteremteni a folyamatos fenntartáshoz szükséges pénzüsségeket.²⁵

²⁵ Husz I. (szerk.) (2016): Gyerekesélyek a végeken II. Kistérségi gyerekesély programok 2010–2015: tapasztalatok és eredmények. Budapest: MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, 91-96.o
http://gyerekesely.tk.mta.hu/uploads/files/GYEREKESELYEK_A_VEGEKEN_II.pdf

A közösségi terek által eddig elért eredmények csak úgy őrizhetők meg és további előrelépések abban az esetben várhatóak, amennyiben az újonnan kialakított szolgáltatások folyamatos működéséhez biztosítottak az anyagi források. Amennyiben az egyes finanszírozási időszakok között forráshiány alakul ki, és emiatt a közösségi terek kénytelenek bezárni, az komolyan visszavetheti a megkezdett szakmai munkát és erodálhatja a helyi közösséggel kialakított bizalmi viszonyt.

Javaslat: Az uniós és állami forrásból létrehozott „Jó kis hely”-ek megvalósítói a projekt lejártát követően nem lesznek képesek fenntartani a szolgáltatást. Tudjuk, hogy a szolgáltatások, fejlesztések fennmaradása, hosszú távú működése alapvető elvárás a felzárkózási programokban (is), ezért indokoltnak tartjuk, hogy a jelenlegi uniós pályázati időszak végét követően – a megfelelően teljesítő közösségi terek működtetésére – megszakítás nélkül álljanak rendelkezésre további állami források. A jövőre nézve pedig kezdődjenek meg az egyeztetések a közösségi ház típusú szolgáltatások szakmai standardjairól, normatív támogatásának szükségességéről, módjáról.

Felhasznált irodalom:

Husz I. (szerk.) (2016): Gyerekesélyek a végeken II. Kistérségi gyerekesély programok 2010–2015: tapasztalatok és eredmények. Budapest: MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, 91-96.o

Kocsis Attila - Marozsán Csilla: A „Jó kis hely” közösségi terek működésének időközi értékelése (MMSZ, 2021.)
Kocsis Attila - Marozsán Csilla: Komfort szolgáltatások a közösségi terekben (MMSZ, 2021.)

Tóth Judit Nikoletta: A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű minősítéssel rendelkező gyermekek és nagykorú gyermekek jellemzői, 2013-2017, In: antro-pólus, 2018/1. 87-97. o

Pályázati dokumentációk:

EFOP-1.4.1-17 Integrált gyermekprogramok szakmai támogatása

EFOP-1.4.3-16 Jó kis hely – Biztos Kezdet Gyerekházak és kistéleplési komplex gyermekprogramok támogatása

Adatbázisok:

A jelen dokumentum a Statisztikai hivatal (www.ksh.hu) egyedi kérésre összeállított táblázatos adatállomány felhasználásával készült. A dokumentumban foglalt számítások és az azokból levont következtetések kizárólag a szerzők szellemi termékei.

A tanulmány használta továbbá a Társadalomtudományi Kutatóközpont Gyerekesély-kutató Csoport által működtetett Monitoring rendszer adatait, melybe a „Jó kis hely” megvalósító szervezetek töltötték fel projekt adataikat.

